

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1959

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE
FOLKEHØJSKOLE

66

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1959

ERNST TRIER: *Vandringen på søen*

MEN I DEN FJERDE NATTEVAGT KOM HAN TIL DEM, VANDRENDE HEN OVER SØEN. DA DISCIPLENE SÅ HAM KOMME VANDRENDE PÅ SØEN, BLEV DE FORFÆRDEDE OG SAGDE: „DET ER ET SPØGELSE,“ OG SKREG AF FRYGT. MEN I DET SAMME TALTE JESUS TIL DEM OG SAGDE: „VÆR FRIMODIGE; DET ER MIG, FRYGT IKKE!“ PETER SVAREDE HAM OG SAGDE: „HERRE! HVIS DET ER DIG, SÅ BYD MIG KOMME UD TIL DIG PÅ BØLGERNE!“ DA SAGDE HAN: „KOM!“ OG PETER TRÅDTE NED FRA BÅDEN OG VANDREDE HEN OVER BØLGERNE OG KOM HEN TIL JESUS. MEN DA HAN SA, HVOR DET STORMEDE, BLEV HAN BANGE, OG IDET HAN BEGYNDTE AT SYNKE, RÅBTE HAN OG SAGDE: „HERRE, FRELS MIG!“ STRAKS RAKTE JESUS SIN HÅND UD, GREB FAT I HAM OG SIGER TIL HAM: „DU LIDETTROENDE, HVORFOR TVIVLEDE DU?“ OG DA DE VAR KOMMET OP I BÅDEN, LAGDE VINDEN SIG. MEN DE, SOM VAR I BÅDEN, KASTEDE SIG NED OG SAGDE: „DU ER SANDELIG GUDS SØN!“
MATTÆUS, 14, 25—33.

Glasmaleriet var ophængt på Vallekilde-udstillingen 1959

Modstandsbevægelsens historie

En folkelig rejsning

En kold aprilmorgen i 1944 var to mand på vej til Sverige. „Vi agerede fiskere,“ fortæller den ene. „På et vist tidspunkt viste et tysk skib interesse for os. Vi løb da ind under Saltholmen på grundt vand ... der gav vi os til at pilke torsk for fuld kraft, så tyskerne kunne se, vi var ærlige fiskere.“ En lille og ikke nær så dramatisk episode som mange andre i besættelsesårene. Men „fiskeren“ her rejste som udsending for Danmarks Frihedsråd til vigtige forhandlinger i Stockholm med engelske og russiske udsendinge. Tre uger efter vendte han tilbage med „Bernhardt“. I lommen havde han en ufremkaldt film med hele den engelske plan for modstandshærens indordning i den allierede strategi. Fortælleren er Frode Jakobsen.

I de sidste måneder af 1944 havde det tyske politi, Gestapo, grebet så dybt ind i frihedsrådet, at kun to mand var tilbage til at bære den stadigt voksende arbejdsbyrde og det enorme ansvar, der måtte samle sig i rådet. Men for folket som helhed „lyste mytens glans usvækket over rådet og dets arbejde ... (man) fulgte dets direktiver ... uden at ane, at i skæbnesvangre uger udgik glansen fra en blafrende lygte. Men i skæret fra denne lygte arbejdede de få tiloversblevne ubesejrede på at føre arbejdet videre. Hvad de da bød sig af slid og påtog sig af ansvar, ligger ude på grænseområdet for menneskelig bæreevne ... Det er aldrig billigt at vie sig til det ugørlige, som skal gøres.“

Her er det en historiker, der fortæller. Gennem 12 års utrætteligt samler- og forskerarbejde er lektor i historie og sang ved Odense Sct. Knuds gymnasium Jørgen Hæstrup blevet den danske modstandsbevægelses historiker. I 1954 blev han doktor på sin første bog „Kontakt med England“, i år har han udsendt to bøger til under titlen „Hemmelig alliance“. Sammenlagt er de på næsten 1000 tættrykte sider. Til de almindeligt kendte fremstillinger af besættelsestidens historie har Hæstrup føjet sin gennemgang af en forbløffende mængde nyt stof, som han har formået at fremskaffe siden 1947. Ialt er det blevet til op imod 60 større eller mindre arkiver, der nu ligger i rigsarkivet. Der til o. 150 skriftlige beretninger fra modstandskampens hovedpersoner og egne samtaler med lige ved 1000 af dens ledere. Både denne stofsamling og dens bearbejdelse er i sig selv en bedrift.

Hæstrups første bog har tilsyneladende et begrænset sigte. Han vil „skildre betydningen af den danske sektion af den engelske faldskærmsorganisation“ fra dens opståen i efteråret 1940, og indtil modstandskampen gik ind i en ny fase den 29. aug. 1943. Fra den første ulykkelige landing ved Haslev i julen 1941 og krigen igennem var faldskærmsfolkene imidlertid i nær føling med alle centrale led i modstandsarbejdet, fordi de betød den direkte kontakt med England. En skildring af deres virke bliver samtidig til en undersøgelse af, hvordan modstandsbevægelsen opstod og samledes i voksende organisationer. Hæstrup fremhæver, at betydningen af den danske modstandsbevægelse i allerhøjeste grad var afhængig af dens evne og vilje til at indgå i den verdensomspændende allierede kamp mod de rovløstne diktaturer. „Danmarks forpligtelse over for denne kamp var jo essensen i modstandstanken.“ Kontakten med England udbyggedes 1942—43 under forfølgelser fra både tysk og dansk politi, hvorunder to faldskærmsfolk mistede livet i kamp med danske betjente. I sommeren 1943 kunde

modstandsbevægelsen væsentlig med engelsk sprængstof gennemføre en sabotagebølge, som med støtte af landsomfattende arbejdsstandsninger drev besættelsesmagten til usminket militær undertrykkelse og samtidig tvang de danske politikere til at beslutte det åbne brud med tyskerne den 29. aug. 1943.

„Kontakt med England“ slutter, og „Hemmelig alliance“ begynder med dannelsen af Danmarks Frihedsråd i sept. 1943, „en af de ejendommeligste organisationer i Danmarks historie,“ siger Hæstrup, „et selvbestaltet, i formerne løst kammeratskab af mænd, der i en krise evnede at fornemme, hvad der rørte sig i deres landsmænd ... så deres tale blev hørt og deres anvisninger fulgt.“ Selvbestaltede ukendte, uden mandat efter grundloven traf disse mænd uden vaklen de tunge afgørelser, der helt gjorde det danske folk til en krigsførende nation på de allieredes side, og som fik det vestallierede hovedkvarter til i maj 1944 at udsende en erklæring over BBC om, at Danmark „skal behandles på samme måde, som var det en allieret.“ Frihedsrådets ukendte stemme mistede ikke tillid ved disse beslutninger. Tværtimod, tilliden til dets lederskab steg ved dets handlinger fra måned til måned. Deri alene kom dets mandat til at ligge. Hæstrup kan med fuld ret betegne dets mænd som landets regering. „Få danske regeringer har talt med en sådan myndighed. Ingen har talt under alvorligere omstændigheder.“

En ny dansk udenrigspolitik var blevet gennemført. Neutralitetspolitikken fra 1870 havde både før 1. og før 2. verdenskrig haft tysk slagside. Efter 9. april 1940 blev den stadig formelt opretholdt, men fik kun betydning som en alt for tynd camouflage for Danmarks krigshjælp til Nazi-Tyskland. Modstandsbevægelsen ville ikke neutralitet, men fast alliance med dette Tysklands modstandere. På hemmelige møder i København, Stockholm og London blev de omfattende aftaler truffet, der samordnede de danske mod-

standsorganisationer med den allierede krigsførelse. Hæstrup følger disse forhandlinger længere ind i de skjulte kanaler, end nogen hidtil har kunnet, og hans detektivsans synes næsten at gennemtrænge mørke, når han derefter skildrer dette samspils virkninger i alle grene af modstandskampen „i marken.“ Det er mere end spændende læsning, for det er jo virkeligt.

Den store linje i de tre bøger bliver da omskabelsen af Danmark fra et formelt neutralt, men reelt med Tyskland samarbejdende protektorat til en i praksis krigsførende nation i „hemmelig alliance“ med England, USA og Sovjetunionen. Hver af de mange, mest ukendte skikkelser, der skabte denne alliance på deres folks vegne uden om alle de folkevalgte politikere, spillede sin rolle oftest under daglig og dødelig fare. I historikerens skarpe ovenlys får de plads i et drama, som ingen af de medspillende, end ikke de mest indviede, dengang kunde følge i sin fulde sammenhæng. Dramaets hovedpersoner er efterretningsfolk, radiotelegrafister, modstandsledere af alle grene, både civile og militære, kontaktmænd, gesandter, faldskærmsfolk, engelske, amerikanske og russiske militære og andre embedsmænd. I sandhed en broget skare. Men det var deres samspil, der gav Danmark den befrielse, vi fik 5. maj 1945. Blandt de knappe personskildringer står to med særlig styrke. Christmas Møller i London og Th. Døssing i Moskva fulgte begge et højt kald. Deres tragiske skæbner er tegnet med gribende storhed.

Omlægningen af Danmarks udenrigspolitik var manges værk. Hæstrup lader dog én mand få særlig ære derfor, Ebbe Munck, grønlandsfareren, der i 1940 var krigskorrespondent i Finland, og som i august via London slog sig ned i Stockholm. Før nogen anden øjnede han i sommeren 1940 den betydning for en dansk modstandsbevægelse, som et samarbejde med de nydannede engelske „Special Forces“ kunde få. Uden stilling, men som selvbestaltet

leder af både efterretningstjenestens og den voksende modstandsbevægelses forbindelser med de allierede „spillede han en rolle, der vanskeligt lader sig overvurdere.“ Hans enestående forhandlingsevne gjorde ham anerkendt af alle parter som faktisk dansk udenrigsminister. „Få danske, måske ingen, har i dette århundrede ydet en så betydningsfuld og afgørende udenrigspolitisk indsats.“

Et enkelt skridt på vejen mod den nye alliance skal nævnes. I november 1943 fandt den våbenløse danske hærs ledere frem til frihedsrådet. I modstandskredse blev officererne dengang betragtet med mistro. De havde som loyale embedsmænd fulgt samarbejdspolitikkerne så langt, at de ikke engang havde forberedt at hindre tyskerne i at tage deres våben. Kun flåden sprængte sine skibe. Og nu havde andre end hær og flåde taget krigen på sig og havde skaffet sig våben. Var det kommunister? De fire officerer, der mødtes med Frode Jakobsen i november 1943, fik straks at vide, at nu var det frihedsrådet, der ledede kampen mod tyskerne. Vilde hær og flåde med, måtte de ind under rådets overkommando. Et par dage efter bad værnenes chef, general Gørtz, om en samtale med Frode Jakobsen, der selv fortæller: „Det blev et langt, næsten natligt møde ... Det formede sig på den måde, at Gørtz sad tavs næsten hele tiden og kun stillede nogle spørgsmål, mens jeg satte mig i hovedet, at jeg måtte overtale hærens chef til endelig for fuld kraft at kaste alle hærens styrker i frihedskampens vægtskål.“ Så redegjorde han for de forskellige modstandsorganisationer og for samarbejdet med kommunisterne, der var lige så nødvendigt som det mellem USA og Sovjet. „Jeg talte i timevis. Gørtz sad med sit træansigt, som jeg ikke kunne se, hvad der foregik bag; men jeg lod mig ikke afholde. Nu måtte det ske. Heller ikke ved afskeden gav Gørtz noget svar ... Næste dag indløb hærens svar; det var et ja.“ Formodentlig havde Gørtz talt med sin tidligere regering

først. I hvert fald gav selve chefen for Danmarks afvæbnede hær en 35-årig ung magister, som han kun kendte fra ét møde, løfte om, at officererne vilde godkende hans besynderlige civilistgruppe som „Danmarks øverste myndighed i kampen mod tyskerne, indtil kongen frit kan vælge sin regering.“ Situationen er lige ved at være tragikomisk, hvis ikke den var så alvorlig. Få dage efter sagde Gørtz også ja til allieret overledelse af hærens efterretningsvæsen.

I de følgende måneder gik officerer fra hær og flåde ind i modstandsgrupperne, ligestillet med civile, og et fortrinligt sammenhold opstod for det meste. Men i juli 1944 kunde værnchefen meddele politikerne, at modstandsstyrkerne nu landet over vilde komme under kommando af militærets repræsentanter. Var det det, Gørtz havde fået politikernes mandat til, da han sagde ja til frihedsrådet?

Da våbnene fra Sverige på statskassens efterbetaling begyndte at komme i vinteren 1944—45, skulde et medlem af Gørtz' såkaldte „lille generalstab“, Schjødt-Eriksen, fordele dem efter frihedsrådets plan. Han saboterede den trods alle løfter og overfyldte de særlige officersgrupper i København, der blot skulde vente på befrielsen, mens de aktive kampgrupper af civile modstandsfolk led af konstant underforsyning. Schjødt-Eriksen blev trods voldsomme angreb ikke kaldt tilbage af Gørtz, før frihedsrådet besluttede at afskedige ham for handlinger, man kun kunde se på som „forrædderi over for modstandsbevægelsen.“ I Jylland var den hårdt forfulgte bevægelse lige ved at revne indefra i en strid om, hvem der skulde lede jernbanesabotagen og våbenmodtagelserne, Toldstrup, der helt var alliansens og rådets mand, eller general Bennike, der følte sig som indsat af „den lille generalstab“. Forholdet mellem modstandslederne og hærens øverste officerer var trods alt i stadig tillidskrise. Langt bedre gik det med flådens folk.

Trods alle indre og ydre vanskeligheder, de sidste med arrestationer, deportationer eller skydninger til følge, blev samarbejdet med „Special Forces“ mere og mere snævert, indtil luften over Danmark dag og nat fyldtes med kode-telegrammer og forsyningsmaskiner, og jorden og havet vrimlede af arbejdshold og kampgrupper, af jagede og flygtende og af stadig nye rekrutter til den eneste „Danmarks folkehær“, vi har haft.

Hæstrup har i „Hemmelig alliance“ sat sig et videre mål end i sin første bog. Det er fra 29. aug. 1943 selve modstandsbevægelsens centrale organisationer, han vil skildre. Alliancens opbygning i plan og praksis er hovedemnet. Et sidetema er så forholdet til hær og flåde. Bag det lå besættelsesårenes måske mest ømtålelige tilstand, forholdet mellem modstandsbevægelsen og de folkevalgte politikere. Hæstrup søger sagligt at komme til bunds i det også, til dels med nye oplysninger, men politikernes handlinger i besættelsestidens sidste år er som officerernes endnu ikke helt tilgængelige for en historiker. Der er også motiver, som man kun kan gisne om.

Det bedste, der er at sige om de to parters indbyrdes forhold, er, at de fandt sammen til sidst. Frygten for blodige opgør mellem danske, som dem, der ved befrielsen af Belgien og Grækenland sidst i 1944 fandt sted i de to lande, førte frihedsråd og politikere sammen. Hårde ord faldt imellem dem, men resultatet blev en befrielsesregering med 9 ministre fra hver fløj og en af samarbejdspolitikerne, Buhl, som statsminister. Begge parter fik derved ligelig andel i befrielsens sejrsfester og i det påfølgende ansvar for retsordenens genoprettelse og for modstandsbevægelsens udenrigspolitik. En enig rigsdag godkendte i maj 1945, at Danmark som allieret blev optaget i Forenede Nationer. Det skete højtideligt på selve grundlovsdagen 5. juni.

☆

Der er i Hæstrups vurderinger af modstandsbevægelsen

ingen overdrivelser af dens faktiske betydning for den allierede krigsførelse. Hærens efterretningstjeneste og jernbansabotagen i Jylland samt enkelte storsabotager blev strategisk set de vigtigste bidrag til kampen mod tyskerne. Hvad den samlede modstandsbevægelses mangeartede virksomhed og bag den hele den samlede modstandsvilje i folket lagde af pres på tyskerne bag fronten, lader sig ikke måle. Men heri lå modstandsbevægelsens indre, folkelige værdi.

Modstandsbevægelsens varige, folkelige betydning ligger næppe så meget i det vældige sejr sikre brus, der stod om den, da de allierede rykkede frem gennem Europa. Man må snarere søge den i de år, da samarbejdet med tyskerne endnu forsvarede med vægten af alle de store partiers enighed og vel helt frem til slutningen af 1943, da frihedsrådets linje og lederevner klart havde vist sig.

Af modstandsbevægelsens tilblivelse skal det ses, om den var en folkelig rejsning eller blot en massesuggestion. En efterforskning heraf må imidlertid blive mere vanskelig at gennemføre end behandlingen af bevægelsens ydre handlingsforløb. Hæstrup har heller ikke meget derom. Hvad der drøftedes og besluttedes i de enkelte hjem eller smågrupper, var da som nu mørkelagt. Alligevel har Hæstrup søgt at tegne den menneskelige baggrund for modstandsbevægelsen, så man hører selvoplevelsen gennem ordene. „Når regeringen havde ladet sig tvinge til at tale uoprigtigt eller usandt, måtte det blive de enkelte borgers pligt at lytte, skærpe den kritiske sans, vurdere og handle efter samvittighed ... Det at være borger i Danmark blev svært, krævende og forpligtende, og det individuelle ansvar hang tungt over hver enkelt i de dage. Selv små handlinger kunne være afgørende og fulde af forpligtelse og konsekvenser for andre.“ „Den tidlige kamp var den private kamp mod besættelsesmagten ... Det var endnu de ensomes kamp ... i en hær, der endnu ikke vidste, den var ved at formere.“

Samarbejdspolitikkenes dobbelte bund kan ikke udredes her. Dybtfølt ansvar for landets velfærd lå bag de fleste politikeres holdning i disse år. Afgørende blev det, at tyskernes adfærd snart viste, at samarbejdspolitikken ikke vilde få skygge af chance for at redde landet, hvis nazisterne sejrede, og at politikerne alligevel med stigende skarphed hævdede, at kun de kunde vide, hvordan landet burde reddes. I sammenholdets navn fordømte de alle andre meninger end deres egne som „skadelige for landets interesser“, ja mere end det. Ansete mænd blev straffede for at have talt og skrevet frit om nazisterne. Det var ulovligt, illegalt.

I denne kaotiske tid opstod tanken om at redde Danmark på en anden måde end politikernes. Et par eksempler derpå må være nok her. Fra sommeren 1941 havde bl. a. Frode Jakobsen søgt at få forskellige politikere med i modstandsgrupper, „men da dette ikke skete, måtte man selv begynde.“ I „Frit Danmark“'s programartikel 9. april 1942 hed det: „Vi må selv hjælpe med ... Det skal ikke være således, at Danmark savnes i den fælles kamp mod hele verdens tyranner ... Så får det bære eller briste.“

I ordene „vi må selv hjælpe med“, „måtte man selv begynde“ afspejles det væsentlige i modstandsbevægelsens opståen. Hos dem, der kom til at give den plan og indhold, udsprang den af dybt personlige afgørelser i en stilningtagen til de mest livsvigtige spørgsmål for selve folkets beståen. De mange enkeltes helt personlige valg og fulde ansvarlighed for dets følger for både person og folk er modstandsbevægelsens kendemærke som en folkelig rejsning. „Al dets kraft er enkeltmandens, enkeltmænds, der frit forenes,“ skrev Hostrup i 1885, da ministeriet Estrup med ulovlige love og politi søgte at klemme livskraften ud af det gryende folkestyre. Modstandsbevægelsen var, sådan som den opstod, i lige linje i slægt med de folkelige rejsninger i forrige århundrede, der formede bl. a. de

store politiske partier i kamp mod en gammel „vi alene vide-politik“. Nu stod disse partier selv som de „gamle“ vi alene vide-folk over for modstandsbevægelsens voksende styrke.

Trods stigende organisation og bred tilslutning beholdt modstandsbevægelsen til det sidste sin karakter af frie enkeltpersoners offervillige samarbejde. Derom siger Hæstrup: „Modstandsgruppernes egen aktivitet og selvstændige initiativ i masser af enkeltafgørelser og i kritiske situationer dannede det afgørende grundlag for hele organisationen ... Det drejede sig om ulønnede og ubelønnede frivillige ... Over for dem kunde man henstille og overbevise, men ikke kommandere og beordre ... De føjede så deres egen dømmekraft til ledernes. Deres loyalitet gik ikke først opefter til kontrollerende og kommanderende stabe, men udefter til kammeraterne, nedefter til dem, der trængte til hjælp, og indefter til de ideer om frihed, national selvstændighed og menneskelighed, de var gået i kamp for.“

Det er et spørgsmål, om ikke det samarbejde, der under dødsensfarlige vilkår opstod i modstandsbevægelsens rækker, er det sandeste udtryk for et folkestyres væsen, som vi endnu har oplevet i vor historie. Der ligger uden tvivl en ædel arv til kommende slægter i den folkelige rejsning, der endog formåede at frigøre sig for bundethed til sociale og kulturelle skel, fordi arbejdet gjaldt de fælles grundvilkår.

Af de første, der besluttede sig til den „ulovlige“ kamp mod nazisterne, nåede ikke så mange at opleve deres lands redning. Om dem, der faldt tidligt undervejs, har Hæstrup i en artikel sagt nogle ord, der kan have bud til enhver, som har noget at kæmpe for. De led deres nederlag, såvist som de ikke selv nåede målet. Men „de gik med åbne øjne ind i nederlaget midt i deres kamp for den sejr, de så brændende håbede på, og som sluttelig også kom. Deres

kamp blev større og tungere herigennem, Danmarks gæld til dem evig. Et nederlag er ingen skam; det er undertiden livets vilkår og sejrens betingelse.“

Modstandsbevægelsens historie vil vedblive at gentage sig i ny skikkelse, så længe mennesker evner at sætte sig høje mål. Den, der har gennemlevet besættelsestidens år, opgiver ikke troen på, at der fortsat i vort folk vil være unge, der evner at løfte de folkelige rejsningers dyre arv. Men ingen kan ønske, at de skal kaldes frem af begivenheder som dem, der ramte os i 1940.

Jørgen Jensen.

*Her er jeg
sat til en
bavtasten —*

Det folkelige!

Ordet folkelighed var kendt før Grundtvig; men det er ham, der har præget ordet, han adlede det og gav det en høj plads i vort sprog. Ordet er ofte siden blevet forfladiget ved banale og dumme anvendelser — lige ned til reklamen for folkeleverpostej og folkekøkkener; denne flade folkesnak har fremkaldt spottende grimasser blandt kulturrens fine vogtere. Men ordet *folkelig* er alt for smukt til at stilles i reklamens plumpe tjeneste eller til at vrænges ad af æstetiske kritikere, der aldrig har umaget sig med at forstå, hvad ordet egentlig dækker. Ordet bør bruges med omtanke og respekt.

Det folkelige er hverken identisk med det demokratiske eller det nationale; det er et mere rodbundet ord end disse. Kommer vi ikke længere end til det demokratiske, bliver vi på fladstranden. I den demokratiske verden nøjes man med at tælle mennesker. Det er også på mange af folkelivets vigtige områder nødvendigt og afgørende. Flertallet må f. eks. bestemme skattesystemet og retssystemet i vort land; dermed er det ganske vist ingenlunde givet, at vi har et retfærdigt og rimeligt skattesystem eller retsvæsen; men flertallet må bestemme. Demokratiet kan i stort mål klare sig med statistisk årbog; men folket er andet og mere end en statistisk størrelse. Adskillige vigtige spørgsmål kan ikke klares tilfredsstillende ved at lægge sammen og trække fra. Vi kan på det demokratiske plan næppe engang løse spændingen mellem frihed og lighed. Men det er dog et af vor tids alvorligste spørgsmål. I denne spænding tørner

øst og vest i dag mod hinanden. I øst har man i lighedens navn tromlet ned både den personlige og den nationale frihed. I vest har man undertiden i en uhemmet og ansvarsløs friheds navn ignoreret den elementæreste form for menneskelig lighed. Det er just opgaven at finde den rette balance mellem lighed og frihed. En af Grundtvigs læringe pegte på spændingen med dette fyndord:

Frihed uden lighed er skal uden kerne; men lighed uden frihed er tugthusliv. På Grundtvigs tunge falder det naturligt at sige:

*Folkelighed er et nordisk ord,
lempelig løser det lighedens gåde.*

Den folkelige ånd fordrer ikke enshed, heller ikke i økonomiske kår, men at høje og lave færdes med lige værdighed i borg og hytte. Hvor den folkelige ånd råder, findes det naturligt, at lønarbejderens søn — om han har intelligens og energi dertil — bliver statsminister, og det findes lige så naturligt, at ministerens søn bliver lønarbejder. Den folkelige ånd kalder frem et sindelag og en holdning, som bringer os i et ligeværdigt forhold til medmennesket. —

Det folkelige har intet at gøre med det populære eller det godtkøbs; det er ikke en secundavare, som i form af nemme og smart tilskårne bøger og foredrag tilbydes den store høb. Den vederhæftige folkelige skribent og taler søger at yde af ypperste kvalitet. Så er det naturligvis prisværdigt, om han anstrenger sig for at finde en form, der, uden afslag i indholdets kvalitet, muliggør en tilegnelse hos de flest mulige. Det folkelige sind tiltales af jævnhed, men harmes over vigtighed; det kan udmærket forliges med naturlig fornemhed, men får gåsehudsfornehmelse, når det uforvarende møder plathed.

Den folkelige bevidsthed stiller mennesker i det rette forhold til andre nationer, hvad den nationale bevidsthed

ingenlunde altid gør. Den nationale bevidsthed bliver undertiden til den nationalistiske bevidsthed, især i nervøse og ophidsede tider. Nationalisten er farlig; han er gerne hyper-patriot, men giver sig alligevel let fremmede guder i vold. Det folkelige menneske er i Danmark dansk og kunne f. eks. aldrig under nogen omstændighed blive nationalsocialist, hvad nationalisten meget vel kunne blive.

Folkeligheden har med folkets inderste væsen at gøre: dets natur, dets sprog, dets minder. Den er nøje forbunden med den mystiske virkelighed, der skjuler sig i folkeånden. Om den siger Grundtvig, at den har til åndedræt modersmålet og til element frihed. Hvor modersmålet dør, og friheden tabes, hensynger folkets liv og kraft, mens trofasthed mod modersmålet og ansvarsbevidst frihed giver mennesker „magt til at ligne sig selv i deres bedste øjeblikke: det højeste et folk så vel som enkeltmand kan nå her neden.“

Hvordan har det folkelige syn nu gjort sig gældende i vort slægtled? Det folkelige kan trues udefra af vold, indefra af erhvervsegoisme, organisationstyranni og partifanatisme.

Vort folk gennemgik for nylig en meget svær og navnlig en uhyre farlig tid. Det blev stillet på prøve, derved at det skulle måle styrke med vor store, sydlige nabo. Vi ved, at denne kraftprøve i en lang tid under besættelsen foregik på en anden måde end den, man andetsteds valgte under krigen. Men det var dog en prøve. Der var stor fare for, at vi kunne blive vejret og fundet for lette. Under denne prøve blev Grundtvigs navn ved siden af kongens uden sammenligning brugt hyppigere end noget andet dansk navn. Atter og atter tyede man til ord og sange af ham. Og det var ikke mærkeligt, for den prøve, vi så klart stod i under besættelsen, og som mange uventet og uforberedt blev stedt i, havde han forlængst set i historiens perspektiv. Tyskland kaldte både på hans tilslutning og dybe uvilje.

Tysk folkesinds kamp mod den jernhårde romerånd fik ham til at juble, tysk romantik begejstrede ham, Morten Luthers Tyskland elskede han. Men det tyske væsen, som selv betyder en fortsættelse af den romerske ånd, afskyr han, hvad enten det er i kirken, skolen eller på det politiske plan. Den militaristiske, stortyske tanke fylder ham med gru. I det 38. „Mands Minde“-foredrag bruger han profetiske og lysende klare ord om de onde kræfter, som kom til fuld udfoldelse i kejser Wilhelm den Andens og navnlig i nazismens Tyskland, men kræfter, som Grundtvig så i svøb i tysk væsen, et hundredår før ondskaben brød hængende ud over Europa. Mod dette onde væsen, som mere og mere afslørede sig som brutal vold, satte dansk folkeligt sind sig til modværge — i dets mange forskellige former, lige fra mødet i det lavloftede forsamlingshus, hvor man søgte at holde håbet fast og sindet ubesmittet til den åbenlyse modstandskamp. Hvor den folkelige ånd var levende, måtte den under en eller anden form kæmpe. Der kunne naturligvis også kæmpes ud fra en snæver parti- og klasseinteresse, fordi det simpelt hen var et spørgsmål om liv og død for disse interesser. Men det er en anden historie.

Som folkeligheden kan trues af vold udefra, kan den hentørre indefra ved ovennævnte nærsynede særinteressers spil; en flad materialisme kan brede sig, og et fedt velvære som en svamp suge saften ud af det folkelige liv. Opdelt som et sundt samfund er i erhverv, er det naturligt, at hvert erhverv kæmper for dets økonomiske interesser. Stærkt organiseret, som store dele af samfundet er, findes det såre forståeligt, at man i selve organisationen ser „den hellige ko“, for ved det ubrydelige sammenholds magt tilkæmpede man sig en plads i lyset, man kun havde sig selv og organisationen at takke for. Trods de stille, men stærke udjævnende kræfters tydelige virke er der stadig gode grunde til politisk opdeling i partier. Kampen for

økonomiske særinteresser og politisk magt giver alt for ofte anledning til letkøbt moralisme og mismodighed. Meget i denne strid er naturlig og slet ikke utiltalende. Men særinteresserne må have deres kant. Selv om det kendes som en stor trøst at vide, at i folkets skæbnestund — og under jødeforfølgelserne — kunne særinteresser underordne sig det fælles tarv, så håber vi også i fredens dage at se det folkelige syn gøre sig gældende. Naturlige interessers talsmænd må kende deres grænse. I folkets råd skal den gode tingmand kendes på det almene sindelag, den urolige trang til retfærd og på det personlige mod, mens repræsentanten, der appellerer til vore snævraste pengeinteresser, bør holdes i baggrunden, for han vanærer det hverv, han skulle tjene.

Ud fra et folkeligt syn vil man bekæmpe tvangens, ensretningens og de økonomiske særinteressers tendenser, men ønske fri bane for frivillighedens og mangfoldighedens folkeliv, f. eks. i kirkens og skolens verden. De folkelige kræfter kan udfolde sig smukt i demokratiet; det skal være dettes ære, om det uden at pukke på flertallets ret åbner gode muligheder for folkeligt livs vækst.

Luffe Grosen.

Andet og mere end moralske Anvisninger

Naar man spørger Højskoleelever eller andre af samme Alder og Miljø: „Kan man godt være en kristen uden at gaa i Kirke?“, vil de fleste svare Ja dertil. Og det vil endda være et saa spontant og afgjort Ja, at det nok kan vække Eftertanke hos en som selv er Kirkegænger — og som altid har følt det betydningsfuldt for sin Kristentro (og dermed for sit Menneskeliv) at være det. Ogsaa dengang det ikke hørte med til ens Profession. Ogsaa dengang man selv var i den Alder, og ganske frit stillet.

Prøver man saa at finde længere ind i hvad der ligger bagved det Svar, er det flere forskellige Synsmaader man møder.

Det kan være dette: at man ogsaa kan møde det kristne Budskab udenfor Søndagsgudstjenesten. F. Ex. vil de der deltager i et folkeligt Ungdomsarbejde, vanskeligt kunne undgaa ind imellem at møde en kristen Forkyndelse. Og man kan læse derom. Og i Samtale med andre eller i Bøn og anden Stilhed kan man arbejde paa en personlig Tilsegnelse af det man kender til Kristentroen. Og man kan prøve paa i hele sin daglige Tilværelse hvad det er at leve paa den Tro, hvad det er at lade sine Tanker og Handlinger paavirkes og inspireres deraf.

I dette er jeg ikke uenig. Jeg betragter det som et sandt og værdifuldt Synspunkt at Kristenliv ikke er begrænset til Søndagsgudstjenesten, men er et langt mere omfattende Foretagende. Ja, at det maa være Meningen at for en kristen skal hele hans Tilværelse være en „Kirkegang“, i

mange forskellige Afskygninger, Dage og Timer for den levende Guds Ansigt. — Jeg vil endda gerne være med til at gaa et Skridt videre: det er min Overbevisning at en Paavirkning fra Kristus ogsaa kan finde Sted fra andet end det som har direkte kristent Stempel paa sig. Naar jeg tror at Kristus med Rette kaldte sig *Sandheden*, d. v. s. den inderste Virkelighed i Tilværelsen, maa jeg ogsaa tro at enhver der lader sig paavirke og lede af noget som er sandt og virkeligt, han er i det skjulte i Kontakt med Kristus. Saadan forstaar jeg hvad han selv sagde derom: Den der af Sandheden hører min Røst. Det er min Stemme han hører og følger, enten han selv ved af det eller ej. — Og dermed aabner sig saa den Mulighed, at den som vælger at omgaas det som er sandt og virkeligt, og at lade sig blive forpligtet deraf, vil engang — her paa Jorden eller senere hen — mødes direkte med Kristus, og faa Lejlighed til at bekræfte det Ja som han allerede sagde dengang han ikke vidste hvem det var han sagde det til.

Jeg maa dog tilføje at det at være af Sandhed ikke er saa ligetil som man i ungdommelig Optimisme og Selvtillid kan mene derom. Det kræver meget. Det kræver at man er villig, naar Sandheden forelægger en vanskelige og besværlige (og maaske tilsyneladende „kedelige“) Opgaver. Det kræver en vælgende Forkærlighed for de sande Glæder, ogsaa naar de er forholdsvis nøjsomt klædt, og en stadig Afvisning af meget spraglet og paagaaende Gøgl som ved sin Uvirkelighed vil sløve ens Virkelighedssans, — og af ens eget Komadiespil, ogsaa naar Komедien synes at være det der betaler sig bedst. Det kræver Villighed til at opgive Ting naar man opdager at de ikke er hvad de gav sig ud for at være — og til at bøje sig for andre Ting som man før afviste, hvis man en Dag alligevel fornemmer noget virkeligt deri; at man saa for Sandheds Skyld er villig til at søbe en Kaal man før har spyttet i. — Og det kræver at man til Stadighed vil godkende Sandheden om

en selv, ogsaa naar den afslører sig som noget højest ubehageligt og pinligt. Og det sidste er nok det sværeste for enhver af os. Det kan f. Ex. vise sig hos Folk som i Ungdomstiden omgikkes høje Idealer, med Haab om engang selv at naa op til dem. Hvis det saa viser sig at Idealerne er vanskeligere at realisere end man først regnede med, vil nogle af dem berolige sig med at det maa være lige saa fint at stræbe efter Idealerne som at naa dem (selvom det faktisk er saa som saa med den „Stræben“), og andre vil skaffe sig Fred ved at nedskrive Idealerne til noget særdeles overkommeligt — maaske med en vemodig Overbærenhed overfor det ungdommelige Minde, og en Slags Formening om at denne Nedskrivning er „i Naturens Orden“. — Men den der vil blive i Sandheden, maa bære sig anderledes ad. Hvis hans Idealer bliver ved med at staa for ham som uafviseligt sande og forpligtende, maa han lade dem staa som de er, hvor ondt det end gør at se sin Afstand og Vanmagt overfor dem. Den Byrde maa han bære paa, fordi den er virkelig. Hvad han saa ellers vil prøve paa at naa i den rigtige Retning gennem en virkelig ærlig Stræben, maa aldrig tilsløre den menneskelige Alvor og Smerte som en Afstand mellem Forpligtelsen og Opfyldelsen indebærer.

Men bagved det „at være en kristen uden at gaa i Kirke“ kan ogsaa findes den ulyksaligt udbredte Opfattelse at Kristendom intet andet er end en Anvisning paa hvordan Mennesker bør opføre sig. Hvor er det vanskeligt at trænge gennem det ind til noget andet og mere! Hvor maa der være meget i Religionsundervisningen som understøtter denne Opfattelse, og meget i det menneskelige Sind som gør det — siden det er saa nærliggende at standse ved den, og saa vanskeligt at komme videre.

Hvis Kristendom intet andet er end en saadan Anvis-

ning, er det jo rigtigt at *den* kan man lige saa godt finde andetsteds, i sin egen Samvittighed og i andre Menneskers Forbilleder. Og hvis man saa tillige deler den Mening som er blevet Kristendommen paaduttet, at hvad den har at tilføje er en Afstivning af Moralen, ved at knytte den til guddommelig Belønning og Afstraffelse — saa forstaar jeg godt dem der hævder at man kan „leve som en god kristen“ uden at gaa i Kirke, ja om de saa hævder at have mødt en og anden „bedre kristen“ udenfor Kirkegængernes Kreds end indenfor. Og jeg kan særdeles godt følge den Tankegang at den der opfører sig reelt og hjertevarmt uden Bagtanke om himmelsk Løn eller Straf, er til større Glæde og Gavn i Verden end den der i sin Opførsel stadig skeler til en himmelsk Konto.

Men den Mulighed: rent umiddelbart at dele Liv med sine Medmennesker og hjælpe dem hvor de har Brug for ens Hjælp, *alene af den Grund at de har Brug for den* — den Mulighed staar lige saa aaben og ren under en uforfalsket kristen Paavirkning som udenfor den. For Kristusbudskabet kender ingen anden Livslov end den ene og samme som her er nævnt; ingen særskilt og finere „Moral“ end den som Skaberen har skrevet inderst inde i Menneskers Hjerter og Samvittighed, og som er Livsnerven i den af ham skabte menneskelige Samhørighed. Den samme Lov for Jøder og Samaritaner, for Danskere og Indere, for kristne og ikke-kristne. — Og Kristusbudskabet tilføjer heller ikke nogen Afstivning. Løn-og-Straf-Religionen er en menneskelig Opfindelse og strider mod Kristendommen. Jesus sagde: „Om I saa har gjort alt hvad I skylder at gøre, skal I sige: vi er unyttige Tjenere“, d. v. s. at vi ikke skal regne med nogen himmelsk Fordel deraf.

Men hvordan skal man faa tilraabt sine Landsmænd at Kristendom er noget andet og mere end den Levelære som

et redeligt søgende Menneske kan finde i sig selv? Naar man nu tror at enhver maa komme dertil hvor han har afgørende Brug for dette „andet og mere“, er der vel ikke andet at gøre end at blive ved med at sige det, saa klart og stædigt som muligt, for om dog nogen maa høre det og ikke være uvidende derom paa det Tidspunkt hvor de opdager at de har Brug derfor.

Det egentlige i Kristendommen er ikke noget med at stille Krav. Kravene er der uden den, og bliver hverken indført eller ophævet af den. Det enestaaende i Kristendommen er *et Tilbud* om noget som intet Menneske kan finde i sig selv, og som bliver ham givet uden Vederlag, alene af den Grund at han har Brug for det, at han i Længden er daarligt stillet uden det. Og Tilbudet er dette: *en Venskaberklæring fra Livets Gud, og dermed fra Livet selv, en uindskrænket Ret til at sole sig i det Venskab;* og som Følge deraf: at Gud skaber og indestaar for en Mening i ens Menneskeliv, omfattende et Fremtidshaab som rækker ud over Dødens tilsyneladende Meningsløshed. Men Hovedsagen er *det øjeblikkelige* at optages betingelsesløst i en Forbindelse med Livets Gud som fra hans Side ikke er andet end Fred og gode Gaver. Det tilbyder det kristne Budskab, og Indtrykket af Jesu Kristi Troværdighed er Garantien for at Tilbudet er alvorlig ment.

Her er det, Vejene skilles. Ikke mellem dem der tror paa Tilbudet, og dem der mener det er for godt til at være sandt. Dem er der ikke nogen afgørende Skillelinie imellem, de færdes dog i det samme Grænseland og kender hinanden paa et fælles Behov. Men hvad der giver en virkelig Forskel er, om man kan se at det er et godt Tilbud, *eller* om man mener at det er en overflødig Luksusgenstand som man for sit eget Vedkommende ikke kan fornemme som livsvigtig. Og hvis det „at være en kristen uden at gaa i Kirke“ ikke blot gælder Søndagsgudstjenesten, men omfatter at man *i det hele ikke mener det*

nødvendigt at faa og afhente noget hos Gud, man kan klare sit Menneskeliv lige saa godt uden det ... da kan jeg ikke se andet end at der er noget meget væsentligt ved Virkeligheden som man endnu ikke har faaet Øje paa.

Det er ikke nogen ringe Ting hvis et Menneske til en Tid er saa optaget af det han føler sig kaldet til at udrette, saa at der næsten ikke kan blive Plads til noget andet hos ham. Saa kan det (som jeg nævnte før) godt være Begyndelsen af Sandhedsvejen han færdes paa. Men er han ikke en Helgen — og dem har jeg endnu ikke mødt nogen af — vil det ikke vare længe førend han ser sig komme tilkort overfor de Krav som Loven om Godhed og Tjeneste stiller. Da kan han — igen til en Tid — klamre sig til et Haab om at med Tiden skal det nok blive bedre. Men hvis han tør blive ved at holde Øjnene aabne, vil han lidt længere fremme se at der bliver ved med at være foruroligende langt til Lovens Opfyldelse. Og dertil kommer at om jeg saa skulde ende med at blive mere fyldestgørende end nu, hvad hjælper det dem jeg snød og svigtede undervejs? Der er mange Forsømmelser som ikke kan gøres om.

Jeg kan ikke se at noget Menneske som vil forblive redeligt, kan undgaa før eller siden at faa Øje paa denne Disharmoni og forfærdes over dens Uløselighed. Og over at der, trods alle psykologiske Aarsagsforklaringer, er noget selvforskyldt i at den ikke kan løses. For os alle bliver der en Byrde at bære paa, og en Smerte, og det bliver løgnagtigt hvis man ikke vil indrømme det overfor sig selv.

Og da er det at Timen for Alvor er inde til at tilegne sig det kristne Budskab, om man ellers har lært det at kende og har villet gøre sig Ulejlighed med saadant Kendskab. Da kan Tilbudet fornemmes som livsvigtigt. Det Tilbud som paa mærkelig Maade gaar ind i denne Disharmoni og lyser Fred omkring sig. Guds Tilgivelse er det blevet kaldt. Ikke en Ophævelse eller Nedskrivning af Lovens Krav. Men noget der gives *førend* ethvert Krav og midt

i ethvert Nederlag: en Forsikring om at Livets Gud holder af dig uden Hensyn til hvordan du er; og uden Hensyn til hvordan du ellers bærer dig ad, vil han fortsætte med dig og bære med paa din Byrde, saa du aldrig bliver alene med den.

Det er Hovedpunktet i Kristi Budskab, og deri gemmer der sig meget andet godt. Og ingen kan formaa et andet Menneske til at tro paa at det er sandt, det kan kun Gud selv udrette. Men vi kan gøre hinanden den Sandhedstjeneste at vi kan hjælpes ad med at se Lovens skønne og smertelige Virkelighed, og med at forstaa at om der eksisterer noget der lige saa virkeligt vil give Fred og Fortrøstning til at leve videre, da er det meningsløst at kalde det overflødigt.

Det er det enestaaende i det kristne Budskab, *hvor- somhelst* det naar frem til Mennesker: en ødselt givende og elskende Gud. At jeg saa ogsaa tror at Gudstjenesten i Kirken er tiltænkt os som et vigtigt og brugbart Middel til at tilegne sig Budskabets Indhold, og til at hjælpes ad med denne Tilegnelse — lad det være til en anden Gang.

Erik Gelting-Hansen.

Arven fra Vallekilde og nutidens ungdom

Jørgen Bukdahls tale ved 75 års-festen for gymnastikhusets indvielse 25. 2. 1959.

Det var en vidunderlig aften — i aften for 75 år siden. En lokal fest i anledning af dette gymnastikhus' indvielse og en opvisning af en ny gymnastik, N. H. Rasmussen og Andreas Bentsen havde lært på centralinstituttet i Stockholm. Ingen vidste den aften, at historien var nærværende, at hvad der her begyndte, skulle blive en skæbne for dansk ungdom, og at den bølge, der her blev rejst, skulle brede sig til hver krog af landet, ja, udover verdensdelene, hvor gymnastikhold under Dannebrog tolkede arven fra Vallekilde, så folkeslagene måtte undres ...

Denne aften, fastelavnssøndag for 75 år siden, da N. H. Rasmussen med sine 56 gymnaster marcherede herind og Hostrups sang til indvielsen: „Vi fik ej under tidernes tryk“ blev sunget første gang, og her — hvor mange tusinde gange siden ud over landet og nu nye igen her i aften.

Lad os først standse ved ideen, udspringet og traditionen. Først N. H. Rasmussen, aftenens delingsfører. Som ung var han elev på Vejstrup højskole og mødte her skyttesagen og dens gymnastik og blev her grebet for livet; siden mødte han i denne interesse Bentsen her fra skolen; han blev dennes medhjælper i håndværkerafdelingen. Dette førte ham i forbindelse med *Trier*, der mere end nogen grublede over den legemlige og åndelige side og deres forbindelse, hvor det gjaldt det hele menneskeliv. Jakob Knudsens ord: „det er ikke nok med det åndelige, det må også

være naturligt," var som talt ud af hans hjerte. Han, der var den store vækker og forkynder, var bange for, at ungdommen skulle få åndelig slagside, og her var det netop, at *den lingske gymnastik* ramte og hjalp ham, da Rasmussen og Bentsen kom hjem fra Stockholm og fortalte om den. Dertil kom også Lings rod i den nordiske romantik, hans digtning om aserne, hans arbejde for at vække Nordens kæmpekraft til live, denne forbindelse af syn og saglighed, af nordisk romantik og anatomi.

Trier tog da fat på at rejse et nyt hus for denne nye gymnastik. Rådhusets berømte arkitekt *M. Nyrop* tegnede det i svensk stil. Den norske maler *Louis Moe* malede over indgangsdøren guden Tyr, der vover at stikke sin hånd i Fenrisulvens gab for at redde asalivet fra undergang. På vestgavlens underside blev hans ungdomsven *Schierbecks* skønne relief: de tre valkyrier hængt op, vel både af symbolske grunde — valkyrierne, der kalder de unge mænd til kamp — og af reale: den lingske gymnastik gjaldt også kvinderne.

Den 25. februar blev huset indviet, og N. H. Rasmussens hold viste for første gang den lingske gymnastik i Danmark. Ganske kort udtrykte han dens program med disse ord: „Denne gymnastik er ikke alene skøn at se, ikke alene giver den godt legemligt udbytte, retter ryggen, rejser hovedet, hvælver og udvider brystet, men den tager også sigte på at bortjage blødagtigheden fra Nordens lande, og den vedkender sig, at mennesket er skabt i Guds billede og har sine fremgangsmåder præget af denne sandhed“.

Med dette nordiske dobbelt-program holdt den sit indtog i de gamle nationale skytteforeninger. Også de bør mindes på denne store dag. Jeg husker et billede fra Askov i 1866; i den træløse egn ser man Fengers hus og en lav skolebygning ved siden. Men foran de to huse er eleverne

opstillet med fane og under gevær. Vi er i skyttebevægelses gry. Fanen blev skænket af to fynske piger, og de havde broderet på den:

*Sønderjylland vundet,
det er Danmarks mål!*

Under denne vandrede eleverne ud til deres skydeøvelser, således som det også var tilfældet her. Megen gymnastik havde man næppe. Hvad der lå bag var Slesvigs tab. Man tog ligefrem og praktisk på genforeningshåbet. Man tænkte ikke, at man kunne få det tabte land gratis tilbage. Det gjaldt om at ruste sig i våbenfærd. Et samlet udtryk for denne skyttebevægelse var *Mads Hansen*. Hans sange var fest- og slagsange. Og de hvælvede en regnbue af begejstring over denne ungdom, som vi i dag næppe kan fatte:

*Til våben, brødre, tag bøssen fat,
vor bane véd vi, vort mål er sat
— og målet er Danmarks frelse.*

Denne sang er længst gået ud af højskolesangbogen sammen med en række andre, der minder om våben og deres eventuelle brug før 9. april. Men foruden det nationale syn havde *Mads Hansen* også et nordisk, hvori han kunne mødes med den nye bølge fra Vallekilde:

*Jovist, vort håb er fast og trygt,
lad tider komme, tider svinde,
vi slipper det ej nogensinde,
fordi det er på sandhed bygt.
Og håbet er, at Danmarks lande
til tungemålets skæl skal stande
som grænse for et enigt Nord!*

Fra nu af blev det over et slægtled ordet om Slesvig og Norden, der lød ved de folkelige gymnastikfester, der snart voksede op i den lingske gymnastiks spor.

Foruden Bentzen og N. H. Rasmussen må også de pionerer nævnes, der først bragte den nye gymnastik ud over landet. Det er *Nordlandertylften*. Det var *la Cour*, Askov,

der tog initiativet til med 11 andre at rejse til Lund for under kaptajn *Nordlander* at blive sat ind i den svenske gymnastik. Fra Askov fulgte ham *Kirkebjerg*, *Poul Bjerger* og *Jens Schrøder*, her fra Vallekilde *Hans Jørgen Rasmussen*; den senere gymnastikinspektør *K. A. Knudsen* var også med. Videre må nævnes *Sally Høgstrøm*; med hende kom et par måneder senere den lingske gymnastik som kvindegymnastik til Vallekilde. Det var *la Cour*, der utrættelig arbejdede for at gøre den nye gymnastik kendt. Som medlem af skytteforeningernes overbestyrelse fik han stor indflydelse på, at den gamle gymnastik nu blev afløst af den svenske. Og i denne forbindelse skrev han sin kendte bog „Menneskelegemets bygning og livsvirksomhed“ for at følge *Ling* også i dette, at syn og anatomi må høre sammen.

Dette var traditionen, ideerne, udspringet, en sælsom tale for mange idag, der ikke som hine forbinder noget nordisk, nationalt eller religiøst, som *Trier* og *la Cour* gjorde, med den lingske gymnastik.

De fældede den ind i et helhedssyn på mennesket og dets bestemmelse, de så den som *et led i den folkelige enhedskultur*, *Grundtvig* ville skabe. De var idealister, de øjnede, som man sagde det dengang, idealet bag deres hverdagsvirke, det åndelige ideal, det legemlige ideal. Det var dette, der gav den festlige rytme, som *Hostrup* fangede ind i den nævnte sang, han skrev ved indvielsen:

*Ja, vor gang må blive fast,
vi er fribårnes æt,
og vor higen må få hast
og vor fod blive let,
øjet opløst, hånden øvet,
tanken på flugt over støvet.*

Nu er idealismen jo i vanry, og for vor tids vrede unge mænd lyder vel hine mænds tale som fraser — er gymna-

stik ikke gymnastik og dermed basta? Hvorfor denne bagage af national og nordisk art?

Vi står da i aften overfor det vanskelige spørgsmål, om traditionen kan fornyes og dermed forpligte? En sand jubilæumsdag består ikke alene i at se tilbage og mindes, men også i at se fremad og håbe. I det faglige og saglige er der naturligvis en udvikling, men gennem alle lag af udvikling skimter vi alligevel N. H. Rasmussen og hans hold i denne sal for 75 år siden, denne forbindelse af hold og individualitet.

Men bagved den nationale begrundelse og det nordiske syn er *arven fra Vallekilde stadig levende i synet på gymnastik som folkegymnastik*. Målet er at skabe en gymnastik for alle og især dem, der ikke har muskeltalenter. Her er traditionen fra Vallekilde fast. Den afgrænser gymnastikken som middel. Er den sit eget formål, tenderer den mod elitegymnastik, gymnastik for de få, international opvisningsgymnastik. Folkegymnastikken har et bredere sigte, den afsværger de ekvilibristiske numre til fordel for en gymnastik, alle kan være med i. Set under internationalt konkurrencesyn virker dette hæmmende, det er, som vi sækker agterud, mens vi i Lings- og Vallekilde-traditionens lys netop er kommet foran ved på den måde at gøre gymnastikken folkelig. Her tør jeg påstå, at vi er et hestehoved foran ethvert land, når man taler om gymnastikkultur.

Men nu den anden forbindelse, den nationale og den nordiske? Ja, den hører jo til ordet ved vore fester, og den hører især til *delingsførerne*. Skal han — eller hun, være det, må han have et punkt udenfor det faglige. Folkeligt set er en delingsfører, der kun interesserer sig for sit fag, en umulighed og en vanskabning, en ekspert, der kun ser dette ene. Han må være med i sognets kulturelle liv, være en gesandt for en nyfødt tradition. Og hvorfor ikke nyføde den gamle fra Vallekilde: *Norden og Slesvig*, horisonten mod folkekampen mod nord og mod syd. De genrejste

nordiske folk, der vikler sig ud af danske- og svenskevældet: Færøerne, Island, Norge og Finland, og vore landsmænd mod syd, der må holde stand mod tyskevældet. Og bagved og udover dette Europa, den mellemfolkelighed, der er dagens tekst, men forstået ud fra Norden og vor grænsekamp mod syd, forstået ud fra det nationale som vækstvilkår for de mellemfolkelige bestræbelser, ellers vil de smuldre op i internationalisme. En mellemfolkelig bro, men med piller under: de nationale folkekulturer, der netop fordybes og inderliggøres ved sådan at bære en bro, der bærer udover dem.

Set således fører Vallekildes nordiske og nationale tradition ind i de aktuelle brændende problemer: de holdbare betingelser for vor europæiske stræben, vort forhold til de europæiske sammenslutninger af militær og økonomisk art. En ydre nødvendighed gør det ikke alene. Den må mødes af en indre vækst. Endnu en gang: Broen gør det ikke alene, der må piller til. Og det er netop i dette opbrud fra Norden til Europa, at ungdommen står. Måtte da ordet her fra Vallekilde ikke have lydt forgæves: dette at være rodfæstet for at blive frigjort, dette at være nordisk og dansk for at vor brobygning ud til Europa ikke bliver en skrøbelig pontonbro.

Således får da Hostrups sang ny betydning; lad os 75 år efter til slut høre optakten:

*Vi fik ej under tidernes tryk
et bøjet mod, en ludende ryg;
vor kamp, vort kald, hvad bære vi kan,
end ligger gemt under synskredsens rand.*

Jørgen Bukdahl.

Ungdomskriminalitet

Fra U.S.A., England og Sverige m. fl. lande hører vi ustandselig om efterkrigstidens stigende antal ungdomskriminelle. Hvor velfærdsstaten er mest fremtrædende viser statistikken, at antallet af ungdommelige lovovertrædere er i tiltagen.

I Danmark er situationen absolut alvorlig, selvom vi endnu ikke har nået de talmæssige højder som f. eks. Sverige.

I 1958 fik vi gennem dagspressen at vide, at en hel del unge fra såkaldte pæne hjem på Frederiksberg havde været med i en lang serie af indbrud, automatrøverier og lign.

Nu i 1959 har vi hørt om en anden stor flok helt unge lovovertrædere fra Ålborg, de kom også fra såkaldte pæne middelstandshjem, der ikke havde økonomisk berigelse behov for at klare dagen og vejen.

Fra mindre provinsbyer og fra landsognene kommer tilsvarende oplysninger om end i mindre målestok.

Forholdsvist er kriminaliteten størst, hvor der er flest mennesker samlede på mindst område.

Nu vil det selvsagt være meningsløst at lade disse eksempler tale for al dansk ungdom, men da ungdomsforbrydelser er i stigen, må det være rimeligt, om vi søger at finde ondets rod, så vi kan gøre et forsøg på at forebygge frem for at helbrede.

At en del af de kriminelle er arveligt belastede, har man længe vidst. Der er fundet mange alkoholikere, sindssyge og underbegavede i deres forfædres rækker.

Men nu er ungdomskriminaliteten mere og mere blevet et problem også i de hjem, der ikke afviger fra middelstandshjemmet, men netop er dette.

Det moderne tekniske samfund, der har givet menneskeheden så mange goder, har selvsagt også givet meget uønsket, eller i hvert fald meget, der i overgangstiden må henregnes under negativerne.

Her kan bl. a. nævnes sammenstuvningen af mennesker omkring en industrivirksomhed. Her sidder man til leje, ofte i for små lejligheder med minimale naturområder i nærheden og med ustandselige krav om hensynet til folk, som egentlig ikke kommer een ved.

Masser af mennesker har forladt det, man gennem århundreder har haft som naturlige samfundsenheder.

Gennem iagttagelser fra dyreverdenen og fra primitive menneskesamfund véd man, at der i begge grupper hersker tendens til at slutte sig sammen i flokke. En sådan flok søger at nå en *naturlig* størrelse, d. v. s. en størrelse, hvor angst-frygtproblemet når et minimum. Bliver flokken for lille, stiger angsten, bliver den for stor, opstår let usikkerhedsfornemmelser over for de i øjeblikket fjerneste i gruppen — angsten stiger.

Det moderne samfund, der er så stærkt præget af de tekniske landvindinger, giver ikke mulighed for fri gruppedannelse.

Opløser man en natur-gruppe, opstår øget angst hos dens medlemmer.

Det moderne menneske har — med eller mod sin vilje — fået opløst de naturlige sammenslutningsenheder, og tilpasningsbesværlighederne har vi endnu ikke overvundet. Vi lever i en samfunds-enheds-krise.

Herudfra må vi se det som en kendsgerning, at mennesket i midten af det tyvende århundrede er præget af en unormal høj angstfølelse, usikkerhedsfølelse.

De forældre, der ikke er sig fuldt bevidste, hvad der kan dæmpe angsten hos dem selv, vil ikke kunne vejlede børnene med sikker overbevisning. Børnene møder forældre, der er rådløse, forældre der har usikre mål og vage forestillinger om, hvad der er det rette at gøre i den givne situation.

De vordende unge voksne mærker fra de første barneår forældrenes mangel på balance, der igen beror på de kun lernfundamenterede idealer og mål, og så kommer barnet ikke ud for den oprigtige menneskevarme, der er al trygheds alfa og omega.

Forældre i det moderne samfund er ofte lidet engageret i selve livet. Børnene får en ringe start — tryghed og målsætning er mangelvarer.

I de større danske byer, hvor samfundsenhederne ikke længere er de naturlige, er problemet selvsagt større end på landet, selvom også landsbyen nu er fjernet fra den naturlige gruppedannelse.

I Sverige, hvor ungdomskriminaliteten er mere udpræget end her i landet, er man ved at blive klar over, at usikkerhedsmomenter mindskes, når man tilhører en delvis stærkt afgrænset gruppe, hvor alle kender alle — og vejen til gensidig forståelse går for en væsentlig del over dette tilsyneladende simple: lær dig selv og dine omgivelser at kende.

Gennem humanbiologien vil man i Sverige nu give mennesket forståelse af dets egne sjælelige og kropslige funktioner.

Kendskabet til disse funktioner skal give grundlaget for det, man bygger en menneskelig værdiskala på, og det er dette, der skal give basis for, at man kan finde sin rette plads i den gruppe, man er i, siger man.

Om humanbiologien så gennem de kommende generationer kan nå så vidt, at den vil kunne give det moderne menneske evne til at anbringe sig i og blive accepteret af den ikke-naturlige gruppe, han dumper ned i, er ikke til

at besvare nu, men mennesket har gennem nogle tusinde år vist stor tilpasningsevne.

Men situationen idag! Ja, om foranstående er rigtigt, da er samfundets første opgave at give menneskene de ydre kår i form af boliger, grønne pletter m. v., der betinger en naturlig og fri livsudfoldelse.

Så længe disse minimumsfordringer ikke er opfyldte, må vi gå andre veje. Derfor det stigende krav til skoler og foreninger, derfor det stigende behov for hobby-klubber og lign.

Aktiviserende hobby-klubber er en nødvendighed i dag. Vi må hilse med stor glæde, at der er forståelse for dette behov.

Mange vil dog sige, at alt dette er surrogatforanstaltninger. Javel, men foreløbig har vi ingen bedre løsning.

Aktivisering i sig selv — og frit samvær med andre unge omkring bobspil og dans — giver ikke nødvendigvis tilfredsstillelse for menneskevarmebehovet, men talløse eksempler har vist, at netop dette arbejde nedsætter ungdomskriminaliteten. Virkningen er altså i første omgang neutraliserende, et sted hvor overskudsenergi afreageres. Men netop heri ligger måske muligheden for, at det enkelte unge menneske vender mere velafbalanceret tilbage til hjemmet, og dette kan igen give mulighed for en rolig samtale, der kan opretholde eller genoprette familielivet med den uundværlige tryghedsfølelse.

Aktivisering uden for hjemmet giver ikke nødvendigvis direkte engagering i livet, men foruden nedsættelse af kriminaliteten kan et klubarbejde, om dets traditioner til staidighed kommer dets medlemmer ved, skabe udgangspunkt for noget, der er værdifuldere end den rene beskæftigelse.

Vi skal ikke fortvivle over mellemstandens forhåbentlig tidsprægede udskjelser. Vi skal forstå de unge af i dag. Vi skal ville de midler, der kan få dem i tale.

Og vil de bobspil og rock-and-roll, skal vi ikke løfte de

moraltalende pegefingre og tale om tidsspilde og mangel på sunde idealer.

Tiden er de unge imod. Fritidsklubberne er for mange og for mangeartede til, at vi lidt ældre kan forlange, at alle ved første valg skal vælge det, vi anser for bedst.

Råber man højt som en Kaj Munks Hannibal, råber man ofte for at skjule usikkerheden hos sig selv.

Har vi ikke noget tilbud, der er bedre end det, de unge selv finder — og som kommer dem ved — må vi lidt ældre nok hellere end at kritisere, søge at fremme en stabilisering af vore hjem, så de unge, der er på vej ud i verden, kan få en grundfæstet indstilling over for det, forældrene må anse for godt og ondt.

Erik Knudsen.

Om Leonora Christinas Jammersminde

1663—1685 sad Christian den Fjerdes berømte datter, Leonora Christina Ulfeldt, fængslet i Blaataarn i København. Hun var gift med Corfitz Ulfeldt, en begavet mand med diplomatiske evner og albuer, som gjorde lynkarriere op mod magtens tinde, blev den mest indflydelsesrige person i landets politik næst kongen og sank ligeså hurtigt ned igen til en landsforræders stilling. Han og Leonora Christina måtte flygte ud af landet, og gentagne gange forsøgte han forgæves hjælp hos landets fjender til at tilbageerobre sin magt. Han døde i landflygtighed, men hans hustru blev fanget og sat i fængsel. En af landets fornemste og betydeligste damer, såvel i kraft af social position som i kraft af personlige kvalifikationer, tilbragte nu 22 år under kår, som havde været også en ringere uværdige.

Den hastige opstigning efterfulgt af det bratte fald var noget typisk for hine tider. Man tænke på Griffenfeldt. Tiden havde brug for og begunstigede begavede og initiativrige folk. Men to farer lurede på dem. Det kunne være egne moralske brist: moralen holdt ikke højde med dygtigheden, populariteten blev målet i stedet for den sag, man tjente; det gik for let, man blev hovmodig, forfængelig, magtsyg. Den anden fare lurede udefra: misundelse rejste sig omkring den begunstigede, den dygtige forskaffede sig hurtigt fjender, som var parate til at pille ham ned igen, så snart han blottede sig.

Mange kunne ikke tåle det bratte omslag i deres skæbne, de blev slået ud, eller de blev bitre, hadske, hævnerrige.

Således gik det sandsynligvis Corfitz Ulfeldt. Men andre tålte modgangen, ja, lidelserne gjorde dem til større mennesker. De lærte at holde af det, som er bestandigt og kan stå sig i kampen mod det, som er lunefuldt. Prisen for dette var høj, og der kom en dystre og tragisk tone ind i deres liv, men sammen hermed noget hjertevarmt og troværdigt, en ægte stilfærdig glæde ved livet, som var til at lide på for andre.

Et sådant menneske var Leonora Christina, hvilket man får rig bekræftelse på ved at læse hendes erindringer fra fængslet, som hun gav titlen Jammers Minde.

Jammers Minde er ikke let og fornøjelig læsning, men tung og dystre. Det spørgsmål rejser sig uvægerligt: er der nogen grund til at besvære sig med at læse en sådan bog? Ja, det må hver enkelt jo selv tage stilling til. Men for den, der véd, hvor let det er i sommerferien at smile til mennesker, man ikke skal dele hverdag med, og hvor vanskeligt det samme kan være, når det gælder de mennesker, man skal dele hverdag med, for ham eller hende kan der være noget befriende ved at læse Jammers Minde. For i denne bog levnes der ikke personerne den fjerneste mulighed for at undfly forbandelserne ved samværet. Her afsløres det, om glæden, sorgen, vreden er ægte eller blot maske. Her er muligheden for at pine hinanden uendelig, men her kan også den virkelige storhed vise sin overlegenhed over småligheden. Således kan den, der troede at kende livet godt nok og stolede på sin egen menneskelighed, måske lære lidt ydmyghed heraf og opleve lidt af den befrielse, det er at erkende egne brist og mærke tilværelsen blive større og mere krævende.

Den, der læser Jammers Minde, må opleve det trange fængselsliv, Leonora Christina skildrer, næsten som var det hans egen krop, det går ud over. Om sit kammer fortæller hun: „Det er et Kammers, som er syv af mine Skridt lang og seks bred; derudi staar to Senge, et Bord og to Stole.

Det var nys kalket, hvilket gav en stor Stank; ellers var Gulvet saa tyk med Skarn, at jeg mente, det var af Ler, trods det at det dog er lagt til med Mursten. Det er ni Alen højt, hvælvet, og allerhøjest sidder et Vindue, som er en Alen i Firkant. Der er dobbelt tykke Jernstænger for, derforuden et Sprinkelværk, som er saa tæt, at ikke en liden Finger kan stikkes i Hullerne.“ I dette rum bor hun sammen med en kvinde, som skal passe hende op. Her er intet forsonende, intet til at hygge, intet at fordrive tiden med, hverken sytøj eller bøger, kun det nødvendigeste findes, og nødtørften forretter hun i en spand, der må skiftes ud, når den er blevet utæt.

Ligeså karrigt tilmålt på glæde, hygge og afveksling er den menneskelige omgang, der bydes hende i fængslet. Hendes omgangskreds er i de første par år, de sværeste, hovedsagelig begrænset til to personer: slotsfogden og kvinden, hun bor sammen med. Disse to befinder sig i fængslet af egen fri vilje og synes ikke at have noget ude i friheden, som de virkelig holder af. Der er noget visent og hårdt over deres sind, og inderst inde virker de som uglade naturer, der befinder sig lige så godt under fængslets umenneskelige tilværelse som ude i friheden. Ja, måske befinder de sig bedst i fængslet, hvor de kan snylte sig til lidt afveksling ved at plage de fangne. I begyndelsen især er Leonora Christina et taknemligt offer; hun er berøvet alt, hvad hendes er: børn, mand, hjem, venner, beskæftigelsesmuligheder. Dagliglivets gøremål, omsorgen for nærtstående og omgangen med dem, alt det, som giver tilværelsen mening og fylde, er taget fra hende, og til erstatning har hun fået to mennesker, som er hende langt underlegne i enhver retning, men som savner retfærdighedssans til at erkende og acceptere dette. Talløse er de chikanerier, hun må tåle fra deres side, chikanerier, som ofte dækker sig bag en farisæisk fordømmelse af hendes „forbrydelse“. Der levnes hende dårligt nok mulighed for

nu og da at være i enerum med sine tanker om det, der er sket og sker. „Mig var aldrig bedre end om Natten, naar jeg formærkede, at hun sov; saa kunde jeg med Frihed lade mine Taarer flyde og give mine Tanker frit Løb“.

Slotsfogden er en gammel mand med en sjæl så menneskeforagtende og uhumsk som fængslet selv. Han prøver at forskaffe sig en slags magt over Leonora Christina ved at optræde over for hende som lovens retfærdige håndhæver, bebrejdende hende hendes „forbrydelse“ og foreholdende hende samfundets og de kongeliges uendelige langmodighed. Han besværes aldrig af nogen form for fantasi, der måske kunne rokke ham i hans farisæisme og få ham til at se lidt dybere ned i tingene. Men i længden kan han dog ikke nøjes med at stå som et retfærdighedens symbol over for Leonora Christina, det er altfor indirekte en måde at genere hende på. Sjofelheden ligger bedre for ham, den ligger parat bag alt, hvad han siger og gør, og er hans egentlige hjemmebane. En dag foreholder han Leonora Christina hendes utaknemlighed mod dronningen (Sofie Amalie. Hun havde altid været jaloux på Leonora Christina, fordi denne var en betydeligere kvinde), som — efter hans sigende — vil hende så meget godt. Han siger: „Dronningen er god for onde Mennesker. Dronningen beklager Eder, at I saa haver ladet Eder forføre. I haver voldt Eder selv den Ulykke, det gør hende ondt; hun er ikke vred, hun haver Medlidenhed med Eder.“ Leonora Christina svarer intet hertil, og slotsfogden gentager det og bliver ved at tale derom, til hun bliver utålmodig og siger: „Dieu vous punisse (Gud straffe jer).“ „Ho, ho (siger han), sie will pissen.“ Derpå kalder han på kvinden. Leonora Christina må nu af kvinden se sig behandlet som et barn, der skal nødes til at lade sit vand. Siden fik hun dog kvinden lært den manér at omgås hende som en voksen.

I begyndelsen var det Leonoras store bekymring, at man skulle fange hendes mand, som var flygtet til udlandet,

og sætte ham ind i Blaataarn, ja måske henrette ham. Tanken herpå gav hende mange søvnløse nætter. En dag foregår der noget med en træfigur forestillende et menneske nede i slotsgården, og man stiller an til henrettelse. Kvinden kommer ind til Leonora Christina og anstiller sig bestyrtet: „O Jesus, Frue, der kommer de med Eders Mand“. Leonora Christina strækker uvilkårligt sin højre arm ud og stivner i den stilling. Da kvinden ser, hvilket indtryk hendes rå spøg har gjort, fortryder hun alligevel halvt og tilføjer: „Min hjerte Frue, det er et Billede af Eders Mand.“ Hun fortryder dog ikke mere, end at hun da Leonora Christina bebrejder hende denne spøg, indlader sig i skænderi med hende og bruger mange ukvemsord. Da henrettelsen er foregået og billedet parteret i fire dele og hængt på hjul og stejle, stiller slotsfogden sig op uden for hendes dør og beretter med mange detaljer om henrettelsen, så højt, at Leonora Christina ikke kan undgå at høre det. Beretningen gentager han tre gange. Over for kvinden må hun nu lade som om, hun er dybt rystet over henrettelsen (hvad hun egentlig ikke var, da hun tog den som et bevis for, at man havde opgivet at eftersøge hendes mand). Hun véd, at hvad hun siger, går videre til slotsfogden, og at han, hvis virkningen på hende ikke har været stor nok, i sin skuffelse herover vil finde på værre ting. Hun lader da som om, hun er forfærdet, og slotsfogden fryder sig.

Dette er kun et par eksempler på, hvordan man søgte at plage Leonora Christina ved at såre hende i hendes dybeste følelser. Der kunne nævnes i snesevis. Er slotsfogden og kvinden totalt afstumpede og fantasiløse, når det gælder at forstå den Leonora Christina, der er så meget mere end det, de ønsker at se af hende, så er de til gengæld særdeles dygtige til at snuse sig til, hvor de rigtig kan ramme hende. Således lever hun i fængslet i et åndeligt tomrum, hvor bagatellerne bliver det egentlige livsind-

hold: blikke, små bemærkninger, miner, hvem taler med hvem? o. s. v.. Den simple menneskeret at måtte have et sted inderst i sjælen, hvor man kan være ene med sin sorg og glæde, den tilstås hende ikke. Blufærdighed er en luksus, der ikke anerkendes af kvinden og slotsfogden.

Hvis Jammers Minde udelukkende fortalte om menneskers snylten på et værgeløst menneskes sorg og svaghed, ville den være næsten uudholdelig læsning, og man ville håbe, at det var gået Leonora Christina, som hun i begyndelsen i sin fortvivlelse selv ønskede: at døden ville befri hende. Men der er netop noget befriende ved at læse bogen. Johannes V. Jensen har kaldt bogen „Et styrkens underværk“, og det forekommer rammende. Leonora Christina er i fængslet berøvet alt det, der udefra gav hendes person værdighed og gav hende noget at leve for. I fængslet har hun kun sine egne resurser at tære på, og dog bliver hun den stærkeste. Hvorledes går det til? Hvori består hendes styrke?

Selv forklarer hun gang på gang, at hendes styrke stammer fra Gud, som gav hende tålmodighed til at bære lidelserne. Det er en forklaring, som vidner om både ydmyghed og ægte tro, og jeg vil da heller ikke forsøge at komme med nogen anden eller „bedre“ forklaring. Jeg vil blot prøve at henvise til noget hos hende, som bidrog til hendes styrke, nemlig hendes erindring og fantasi. Gennem dem havde hun stadig adgang til en verden, som var større end fængslets og øjeblikkets. Ganske vist kunne det i øjeblikkets situationer — sammenstødene med slotsfogden eller kvinden — betyde større sårbarhed, men i det lange løb betød det rigdom og derigennem styrke.

Leonora Christina havde en rig fantasi og forstod at bruge den. Den var en gave, som satte hende i stand til at udfylde tiden med forskellige sysler. Ved hjælp af et glasskår, en klump ler, en træpind eller af trådene i hendes særk kunne hun skabe mange ting. Efterhånden skaffede

hun sig ad illegal vej og ved megen opfindsomhed skrivetøj og førte dagbog eller digtede salmer. Det gav hendes liv et vist indhold. Hun kunne tåle at være ene med sine egne tanker, ja kunne lide det. Her havde hun et forspring for kvinden, der, paa trods af at hun havde valgt tilværelsen hos Leonora Christina frivilligt, aldrig kunne få has på tiden og slet ikke tåle at tie stille. Hun gad ikke sy eller spinde og blev nærmest sur, når Leonora Christina foreslog hende det. Helst ville hun, at Leonora Christina skulle lege et eller andet med hende.

En tid undlod Leonora Christina at tale til kvinden, fordi denne bragte hendes ord videre til slotsfogden, som igen bragte dem videre til dronningen. Da der således var gået nogle dage, brød kvinden sammen og sagde grædende: „Jeg haver været gal og ladet mig lukke inde for Penge, og nu er I vred og vil ikke tale med mig.“ På Leonora Christinas svar, at hendes ord jo bliver bragt videre til slotsfogden, svarer kvinden med hjerteskrærende anger over sin troløshed og lover for fremtiden, at hun aldrig vil svigte Leonora Christina.

På et andet punkt er det oplysende at drage sammenligning mellem de to, nemlig i forholdet til deres børn. Bestandig har Leonora Christina sine børn og deres skæbne i sine tanker: „Eders Tilstand, mine hjerte, kære Børn, bekymrede mig. I havde mistet Eders Fader og med ham Formue og Raad; jeg er fangen og elendig, kan intet hjælpe Eder, hverken med Raad eller Daad.“ En dag fortæller kvinden Leonora Christina om sit tidligere levned. Hun har været gift to gange. Med den første mand havde hun en lille pige. Da manden døde kort efter, at denne pige var kommet til verden, giftede hun sig med en anden, men fandt det forinden klogest at kvæle sin pige. Hun begrundet det sådan: „Den, der vil gifte sig anden Gang, maa ikke have Børn, thi saa forliges aldrig Manden og Kvinden“. Leonora Christina foreholder hende det forkastelige

i slig adfærd, hvortil kvinden svarer: „Hvad Synd om BARNET altid var sygt, og Manden blev krantevorn (vranten) derfor?“ Det ville vistnok være forkert at kalde kvinden bevidst ond. Snarere er hun tankeløs, som visse børn kan være. Hun er for magelig til at sætte sin fantasi ind på at vurdere konsekvenserne af sine handlinger. På den anden side er hun heller ikke god. Hun er aldrig mere god, end hun tvinges til at være. Hun skal blot have det så rart som muligt. Om det bliver ved anger og selvanklager eller barnemord er det samme.

Slotsfogden derimod er sadist, bevidst ond. Han er ud-spekuleret, om end meget klodset, regner ud og lægger sammen, hvordan han nu bedst kan skade Leonora Christina. Men også han bliver i det lange løb den svage over for hende. Et årstid eller to efter, at hun er sat i Blaataarn, bliver han syg, afkræftes hurtigt og mærker, det går mod enden. I den sidste tid søger han ofte hendes selskab for at tale med hende og betro sig til hende. Han giver flere gange udtryk for anger over sin tidligere opførsel over for hende.

Leonora Christina havde det fortrin for de to andre, at hun kunne rumme og med sin fantasi og forståelse omfatte deres skæbne. Så modbydelige de end må have forekommet hende, og så småligt og stikkende et væsen de end vendte frem mod hende, så har hun dog hele tiden i sin fantasi vidst, at de var mennesker, som rummede andre muligheder end at spille rollen som plageånder. Derfor kunne hun hjælpe dem og tale med dem, når de for en stund lededes ved sig selv og trængte til hjælp. Det mærkelige skete, at hun, som havde mistet alt, kunne omfatte de andres skæbne, tage dem ind med sin fantasi og følelse. Her, hvor de andre sank og sank, et bytte for deres egen lunefuldhed og fattigdom, her stod hun som den rige. Således var fantasien for hende ikke blot en gave, men også en forpligtelse. Der skal forhærdethed til for at kunne

lukke helt af for fantasiens røst, men der skal mod til at lytte til det, den fortæller en om ens fjender: at de er også mennesker.

Således kunne hun, hvor nedværdigende ydre forhold hun end levede under og på trods af den offentlige fordømmelse, inderst inde bevare troen på menneskeligheden og dermed sin egen selvagtelse.

Da den aldrende hårdt prøvede dame omsider skulle forlade fængslet, nægtede hun at gå, før en vogn holdt for døren og tog hende bort på standsmæssig vis: „Jeg vil og ud med Manér.“ Denne stejle vilje til værdighed og stilfuldhed midt i forhold, hvor kravene til livet er højst beskedne, undertiden nedskrevet til sjofel forvrængning og latterliggørelse af al værdighed, det er den, som stadig minder os om vore muligheder her i tilværelsen. Prisen er høj, og ofte er det lettere at lukke øjnene og lade være med at betale den, det véd enhver. Men det positive og fornyende, det livgivende, det udgår til enhver tid fra sådanne mennesker som Leonora Christina.

Glædelig jul!

Marie og Jørgen Fastrup.

Lidt om håndarbejde

Det er ikke ualmindeligt at træffe mennesker, der synes, at håndarbejde er et sært unyttigt arbejde at give sig af med i vore dage — det er der sandelig ikke tid til; der kan udrettes meget andet i den tid, der bliver ofret på håndarbejde. Lad de moderne symaskiner om udsmykningen af tekstilerne, hvis der endelig skal være noget af den slags i et hjem.

Jeg vil indrømme, at der kan ofres for megen tid på at brodere og den slags, men man må nu ikke underkende den værdi, et virkelig godt håndarbejde indebærer, det kan i høj grad være med til at sætte et personligt præg på et hjem; det er velgørende at møde en håndgjort ting blandt alt det maskingjorte.

Der tales så meget om afspænding i denne vor pillesluggende tid. Det er nerveberoligende at sidde med et håndarbejde, tankerne tvinges ind i andre baner, og man kommer bort fra mange af de små ting i hverdagen, det ellers kan knibe med at gøre sig fri af.

Endelig må man ikke glemme den skaberglæde, der følger med. De fleste mennesker har vel skabertrangen i sig, og selv om det kun er de få givet at skabe mønstre og sætte farver sammen, så der kommer noget godt ud af det, så må man ikke se bort fra den skaberglæde, man kan opnå ved at sy efter mønstre og tegninger, andre har skabt.

Glædelig jul og godt nytår!

Aase Petersen.

Karen Trier

27. august 1884 — 2. juni 1959

Under et besøg i sit barndomshjem mellem Askov og Vejen døde Karen Trier på sin 51 års bryllupsdag. I den samme stue, hvor hun for næsten 75 år siden fødtes, lukkedes nu hendes øjne. Et par dage senere førte Troels Trier og deres fire børn båren hjem til Vallekilde, hvor jorde-færden fandt sted den 6. juni.

Der er ingen grund til at skjule, at vi kendte til sorg i disse dage, for vi havde mistet meget med Karen Trier; det mærker vi stadig. Karen Trier var så meget for os, så nu hun er borte, synes vi, at Vallekilde er ikke helt det samme som før. Vallekilde er så meget, så mange håndgribelige ting, og så meget, som vi ikke kan fatte med hånden. Vallekilde er en skøn natur, nogle små og store huse, en kristen menighed, en friskole, en højskole, en rig historie med et væld af minder. Men Vallekilde er for mig især nogle bestemte mennesker, som jeg mødte her, og som blev noget væsentligt i mit livs indhold. Til de mennesker hørte Karen Trier. Det har betydet meget for os, at vi frit kunne komme i Karen og Troels Triers hjem med vore glæder og sorger. Vi blev altid modtaget med åbenhed og klogskab. Og trængte vi til opmuntring, blev al travlhed lagt til side, for nu gjaldt det at være sammen med mennesker, der trængte til hjælp. Længst vil vi huske Karen Triers kærlige hjælpsomhed; den var altid redebon. Hun var midtpunkt i et hjem, hvor der blev levet stærkt — ikke i henseende til materielle nydelser, for her rådede netop hverdagens selvfølgelige nøjsomhed, der dog lige så naturligt skødes til side for den skønneste festlige udfoldelse, når virkelige mærkedage oprandt. Nej, men det var et stærkt hjem, hvor der stilledes store krav til et menneskes arbejdsindsats, til vilje, til udholdenhed.

Karen Trier måtte slås med en langvarig og pinefuld sygdom, der til tider var så streng, at det kunne være skralt nok med det allernødvendigste humør. Men til et sandt billede af hende hører også det festlige og elskelige, som før sygdommen og i perioder under sygdommen slog os så stærkt i møde; hun var grænseløs i sin kærlige vilje til at hjælpe sine nærmeste, ikke mindst sine kære børnebørn, og hun var god og mild mod os andre — med en stærk meddelelsestrang, åben og tillidsfuld. Sådan vil vi mindes Karen Trier. Når indtrykkene af dygtighed og op-

stadset storhed og alt det, der kan imponere, forlængst er glempt, vil mindet om den godhed og elskelighed, vi mødte hos hende, følge os. Hun blev for os noget væsentligt i det, der gemmer sig i ordet Vallekilde.

Uffe Grosen.

Blandt de første, der tog imod os i Vallekilde i 1954, var Karen Trier. Hun gjorde det med hele sit varme hjerte. Mild og moderlig drog hun os med ind i sit Vallekilde og gav os del i et bevæget livs fyld af gode minder. Et helt arkiv af billeder og udklip havde hun samlet og åbnede gerne for de tykke bøger, der var tunge af Vallekildes stærke saga. I nænsomme træk kunne hun da skildre Vallekildelivet omkring kirke og skole, så dets varmende styrke forplantede sig til den, der lyttede.

Hvem Karen Trier end mødte på sin livsvej, så kom de vist altid til at stå hende nær. For hende var de alle ejendommelige kunstværker fra samme skabers hånd som hun selv. Derfor hørte hun sammen med dem og ville dele sine kræfter og de lyse håb med dem. Derfor blev mange draget mod hende, som man drages mod et ægte kunstværk, i hvis træk man stadig aner spor af mesterens glød.

Bodil og Jørgen Jessen.

Hans L. Larsen

Den 20. januar 1959 døde gårdejer Hans Larsen, Igelsø, han var en kendt og anset mand i Holbæk amt; han var den meget dygtige landmand, og så havde han så meget i sit væsen, som gav folk tillid, at det faldt naturligt, at den begavede og vidende mand blev betroet mange tillidshverv i faglig og erhvervsøkonomisk henseende. Hans Larsen var således en lang årrække formand for Holbækegnens landboforening, vurderingsformand til ansættelse af ejendoms-

skyld, formand for Holbæk banks repræsentantskab og meget mere. Når vi gerne vil nævne ham her, skyldes det mest hans varme sindelag for Vallekilde højskole. Der mærkede vi ofte. Fire af hans sønner blev i årenes løb elever her, Hans Larsen selv kom her tit, når højskolen indbød, og også her kunne han ved vigtige lejligheder sige et afgørende ord. Han var medlem af skolekredsen.

Hans Larsen hørte hjemme i det land, „hvor lunets lyse sønner bor“. Han var en god og gæstmild mand at komme til; man lyttede gerne til hans råd, for han var både en prøvet og meget indsigtfuld mand.

Uffe Grosen.

Hans L. Larsen evnede også at give sin tilknytning til Vallekilde højskole udtryk i en hjertelig åbenhed over for nye folk på stedet. Samtaler med ham under hans ophold på sygehuset i Holbæk gav mig føling med en såre retlinet mand, hos hvem „alvor og gammen så vel kunne sammen“.

Jørgen Jessen.

Henrik Olsen

Endnu et rødsfald har ramt et menneske, der stod højskolen nær. Den 12. november 1959 døde gårdejer Henrik Olsen, „Birkholm“, Svinninge. Efter tre måneders smertefuld sygdom bukkede denne store og kraftige mand under, kun 54 år gammel.

Vi lærte Henrik Olsen at kende som en trofast deltager i valgmenighedens gudstjenester og ved vore møder her på højskolen, altid fulgt af sin hustru og som oftest tilføjede af et eller flere af børnene. Han indtrådte i højskolens bestyrelse i 1957 som suppleant og fortsatte efter genvalg i 1958 som styrelsens næstformand.

Henrik Olsen holdt af Vallekilde, hvor han havde været elev 1922—23 i Povl Hansens sidste vinter som forstander,

og fra sin hjemby havde han livet igennem udsigt over Svinninge Vejle til bakkerne i Vallekilde. Når Henrik Olsens stoute skikkelse var præget af en lys og rolig glæde, havde den nok sine dybe kilder i et lykkeligt arbejdsliv og hjemliv og i den tillid, han mødte på sin egn. Men også fra Vallekilde må denne indre ro sikkert have fået noget af sin styrke.

I styrelsen drøftede han med megen optagethed skolens virksomhed og havde gode råd at give. Ved hans bortgang mistede Vallekilde højskole en trofast medarbejder.

Jørgen Jessen.

50 års jubilæum på Vallekilde højskole

*Gdr. Simeon Sørensen, elev 1908—
09, deltog i jubilarfesten og efterårsmødet
i september. Han har sendt årsskriftet føl-
gende:*

Det blev en mærkelig og stærk oplevelse for os efter så mange års forløb at gense og genopleve vor kære gamle skole. Lad mig lige genopfriske et minde fra min første aften på Vallekilde: Da vi hin novemberaften for 50 år siden efter en lang dagsrejse nåede dertil, og vi kom ind i forhallen, var begge fløjdørene til foredragssalen slået op, og derudfra strålede lyset fra Dalsgårds dejlige maleri: Ansgar døber et barn ved Helligbækken ved Slesvig. Dette syn, dette optrin, om hvilket forstander Povl Hansen senere fortalte os så smukt, har strålet for mit indre blik i årene siden da. Mon ikke jeg deler dette stærke indtryk med mange Vallekilde-elever? Og mon det ikke for mange har stået som en lysende baggrund for vore senere oplevelser — ikke blot billedets skønhed — men selve dets indhold, noget, der stod fast: Også du er døbt til at høre Gud til.

Når vort højskoleophold kom til at betyde så meget for os, ligger det vist ikke blot i, at vi lærte en hel del, som vi havde brug for, og hørte foredrag, som blev til livsoplysning for os, men også den atmosfære, den særegne højskoleluft, som vi kom til at leve i og åndelig talt kom til at indånde, har betydet meget for os. Det, at vi følte os hjemme der i kammeraters og lærernes kreds, hvor vi

ret fik tilskyndelse til at blive glade og gode mod hinanden, lagde samlivet op i et højere plan. Vi holdt næsten søndag hver dag. Og, da vi rejste hver til sit, tænkte vi vist hver især, at sådan ville vi gerne leve vort liv, hvor vi kom til at virke.

Hvorvidt det er lykkedes, véd enhver bedst med sig selv. Der er vist ikke noget at prale af. Men, hvor tit har vi ikke med tak i sindet måttet vende tilbage til den hjælp, vi fik på vor højskole til at leve livet rigere.

Ved jubilæumsmødet i år vidnede *Erik Eriksen* fra Halk da også varmt om, hvilken hjælp højskolen havde været for sønderjydske unge til at bevare deres danske sindelag friskt, indtil genforeningen med moderlandet skete i 1920.

Stærkest virkede vel nok forstander *Povl Hansens* jævne, indtrængende tale på os, især i de sidste 14 dage, hvor han belyste det personlige menneskeliv. Hans historiefortælling var fremragende. Han lagde os stærkt på sinde den betydning, det havde, at vi i de unge år fik samlet gode indtryk og oplevelser og fik dem stuvet ned i lasten til senere brug.

Povl Hansen fortalte om *Kr. Kold*, denne mærkelige mand, der ville trække de unge op, så de aldrig mere gik i stå, og lære dem at tro på Guds kærlighed og Danmarks lykke. Denne igangsætning og denne tro, som også blev os til del, har siden været os til stor hjælp, især når livets storme og modgang mødte os. To gange fik vi krig med fare for, at det kunne gå Danmark ilde. I begge tilfælde fik vi lov til at opleve, hvordan bladet vendte sig blidt i vor historiebog: Sønderjylland blev i 1920 genforenet med Danmark, og i 1945 genvandt vi vor frihed efter 5 års ydmygende besættelse. Alle i min alder har oplevet disse begivenheder, men jeg tror, at vi, der har haft *Vallekilde* som baggrund, har kunnet opleve dem med særlig fylde.

Ved siden af *Povl Hansen* stod *fru Sigrid*, som ved at fortælle for os og synge med os gav os lyst til at være

glade og gode. Evnen kneb det vel nok med, men Vallekilde har manet og forpligtet os. Tit har vi mærket det, når vi kom til at tænke på vore lærere: Den stoute gymnastiklærer og karakterbygger *Johan Brydegård*, den elskelige *Peder Bukh*, den iltre, men varmhjertede *Valdemar Bennike*, den glade forsanger *Peter Jakobsen*, der vækkede os om morgenen ved langs ad gangene i sin trompet at blæse: Vågner, vågner, danske helte! Jo, det var festligt. Og så lærte han os at synge de ny sange: Du danske mand af al din magt. Jeg lagde min gård i den rygende blæst. Jens vejmand, og flere af de sange, der den gang var særlig friske, nye, som de var.

Man undskyldte mig, at jeg særlig dvæler ved det, vi oplevede for 50 år siden. Vallekilde ligger jo lidt langt af led for de fleste af os. Jeg har kun en enkelt gang været med til elevmøde siden da. Så meget større var glæden over nu at gense skolen i alt væsentligt, som den var. Stentrapperne op til foredragssalen var kendeligt slidte af de mange hold elever, men Ansgarbilledet strålede os fremdeles imøde med uformindsket glans, og rundt på væggene var der kommen skønne malerier med motiver fra historie og folkeviser. Og hvor er hele skolen velholdt. Ikke en ridse i foredragssalens bænke. Man skønner, at Ernst Triers og Povl Hansens afløsere, Uffe Grosen og Jørgen Jessen med deres hustruer og medhjælperstabe har holdt hævd over de værdier, der var betroet dem. Det gælder ikke blot de ydre rammer om skolen, men det egentlige, der kendetegner vor kære gamle skole, måden hvorpå der tales, høres og synges, og at musik og kunst værdsættes og kommer til deres ret. Det havde vi rig lejlighed til at erfare under elev- og efterårsmødet, hvor mange, gode foredrag blev holdt om aktuelle emner, og hvor Uffe Grosen særligt indtrængende behandlede det nordiske fællesskabs betydning.

Særlig stærkt indtryk på mig gjorde forstander Jessens

foredrag om „højskolen i tidens strøm“. Trods alt det ny, der vælder frem, gælder det stadig at værne om mennesket, så det ikke mister sin menneskelighed. Tidens trang til krav for ens egen person bringer mennesket i vildrede med de virkelige værdier. Lyset fra Hellas og Golgatha har svært ved at nå vort øje, og vi står i fare for at miste antennen til de evige kraftbølger. Derfor er det fremdeles højskolens opgave at oplyse og vække og at fremme et jævnt og muntert, virksomt liv på jord blandt mennesker fra slægt til slægt i tidens strøm. Derfor er det fremdeles værd at holde højskole. — Disse vægtige ord fra Vallekilde højskoles forstander tyder på, at man stadig på vor gamle skole står vagt og værn om de værdier, der kan bevare vort land og Danmarks ungdom. Grundtonen er fremdeles den, vi kan kendes ved.

Ved elev- og efterårsmødet fik vi på ny lov til at komme ind under ordets, sangens og tonernes magt, fik lejlighed til at leve i den særlige atmosfære, indånde højskoleluften og rejse forfriskede hjem. Vort sind er fyldt med tak for, hvad vi fandt under vort skoleophold og nu i disse dage.

Vi ønsker lykke og velsignelse over vor kære, gamle skole, så den kan styre frem gennem tidens strøm og bringe godt budskab fra slægt til slægt til gavn for dansk og nordisk ungdom, ja måske videre ud i verden.

Hajstrup pr. Øsby. September 1959.

Simeon Sørensen.

Byggeplaner

Ved elevmødet 19. juli 1959 blev følgende redegørelse for skolens byggeplaner givet:

Fra den første gang, min kone og jeg, efter vor ansættelse, fik Vallekilde højskole at se, stod det os klart, at vi havde fået betroet en skole med et iøjnefaldende særpræg, skabt gennem flere byggeperioder og ved værdifuld kunstnerisk udsmykning. Vi følte os i høj grad tiltalt deraf og har siden kunnet opleve glæden ved at færdes med elever og medhjælpere i disse omgivelser.

Det var os imidlertid på samme tid lige så indlysende, at skolen trods sit solide murværk og propre udseende var overgået fra privateje til selveje på et tidspunkt, da væsentlige fornyelser ville vise sig nødvendige, dels for at gøre ældre lokaler og installationer tidssvarende, og dels for at kunne klare de øgede undervisningsmæssige krav, der stilles til en højskole i vore dage.

Siden skolens overgang til selveje i 1952 er betydelige forbedringer af de bestående bygninger gennemført. I 1953, mens Uffe Grosen fortsat var skolens leder, blev de ældste elevværelser og pigeværelserne i den gamle skolefløj sat i fin stand ved en gennemgribende restaurering. I vor tid er alle elevgangene i den røde elevfløj blevet betydeligt moderniserede med ny gulvbelægning, nye vaskerum, toilet-rum, el-køkkener og ny el-installation på hver gang, med nye senge, borde og stole på alle værelser, og spisesalen og forhallen har hver fået sin ansigtsløftning. Desuden måtte

det hidtidige fyringsanlæg udskiftes, og den gamle brøndboring erstattes med en ny på 55 m, incl. pumpe. Gartnerboligen er restaureret, og på gården er bestyrerboligen forbedret, traktor købt, kostalden ombygget og ny svinestald tilføjet i år.

Skolens drift gav de første to år som selvejende institution anseligt underskud, men er nu bragt i balance, så den også kan afholde de løbende reparationer foruden sine andre forpligtelser. Af driftsmidler var der ved vor tiltræden i april 1954 betydeligt under nul. Alle ovennævnte fornyelser er derfor kun blevet mulige ved optagelse af nye stats- og sparekasselån og ved skolekredsens offervilje, som blev skolen en tiltrængt hjælp og os to nye en stor glæde.

Dermed er imidlertid kun de allernødtørftigste krav til større vedligeholdelser imødekommet. Skolen har vundet meget derved. Det er der ingen tvivl om. Men langt mere omfattende fornyelser måtte vi fra første færd finde det indlysende tiltrængt at tumle med, uden at der på nogen måde kunne blive tale om urimeligheder.

Vallekilde højskoles nuværende grundplan er blevet til gennem 4-5 byggeperioder i løbet af skolebygningernes første 43 år, fra 1866 til 1908. I de sidste 51 år er selve grundplanen, fordelingen af skolerum, elevværelser, lærerboliger på skolen o. s. v. ikke blevet ændret. Kun køkkenafdelingen fik i 1946 en ny skikkelse, der gjorde den til en god og vel indrettet arbejdsplads.

Det er forståeligt, at antal og fordeling af skolerum ikke svarer ganske til, hvad højskoleundervisning efterhånden har udviklet sig til. Den tid er forbi, da man kunne byde eleverne at blive undervist på meget store dansk- og regnehold, samlet i få, store rum.

Højskolen fastholder sin ejendommelige skoleform med fortællingen for alle elever, samlet i ét rum, som kendetegn. Vor foredragssal er stadig til sit formål så god som nogen, ja, hører efter mit skøn til de bedste i landet. Men i tiden

mellem de to krige fandt man også i højskolen frem til en udbygning af elevernes undervisning på småhold med flere og nye emner. Her kunne eleverne sættes i gang med mere selvarbejde, og muligheden for at få dem draget med i samtale og drøftelser blev større.

I årene efter den anden verdenskrig er denne holdundervisning på højskolerne blevet yderligere forøget. Dels fordi tilbagegangen i antallet af mandlige elever, som her begyndte 1951, førte til den blandede vinterskole, og dels fordi elevernes forudsætninger og interesseområder i efterkrigsårene er blevet mere og mere forskelligartede. Det gør ikke baggrunden for det samlede i en højskoleundervisning ringere, men det stiller flere krav til opdelt undervisning, til timeplanlægning og til lokaler. Den øgede holdundervisning kan belyses i tal. I 1953-54 blev der undervist i 64 timer pr. årselev, i 1958-59 i 88 timer pr. årselev. I alt har der på de 5 år fundet en stigning sted i det samlede antal undervisningstimer pr. skoleår fra 3760 til 4670 timer. Et skoleår omfatter nu ca. 900 flere undervisningstimer end for blot 5 år siden. At der også må antages og huses flere lærere end før, er en følge heraf.

I kender alle jeres gamle skole og ved, at vi råder over store og smukke rum. Men I ved også, at to af dem er gennemgangsrum, og et er møbleret som samlingsstue, ikke som skolestue. I ingen af dem er der vægplads til en tavle, men vi klarer os endda med store svingtavler på rullestativer. Mere uholdbart i længden er det, at vi foruden de egentlige skolerum har måttet bruge personalets dagligstue, vor private spisestue, min stue, nogle af lærernes stuer samt kemi-fysiklokalet på Hørve kommuneskole. Til lige har foredragssalen været brugt til undervisning, der ville være bedre tjent med, at eleverne sad ved borde. I „enkesædet“, det lille bindingsværkshus i gården, har vi indrettet et meget nødtørftigt lokale til kjolesyningen og skal i vinter forsøge, om kemiundervisningen kan forgå i det

gamle fyrmesterrum ved siden af. I vil forstå, at der er hårdt pres på vore lokaler, og at et ønske om at få føjet tre regulære skolestuer til dem, vi har, endog må kaldes særdeles velbegrundet. De skulle være af forskellig størrelse, den ene tillige indrettet til at kunne rumme skolens bogsamling, den anden med belysning til håndarbejde og regning og den tredje med mulighed for undervisning i kemi.

Nu ved jeg godt, at noget afgørende for en højskoles undervisning ikke bliver bestemt af antallet af skolerum og deres indretning. Men jeg ved også, at en hvilken som helst undervisning hjælpes betydeligt af gode skoleforhold, og at den kan svækkes af uhensigtsmæssige lokaler. Skolerum, der har været brugt i flere slægtled, lægger deres egen tone til nutidens, eleverne mærker det og sætter pris på vore skolerums særpræg, når arbejdet har gjort dem fortrolige med hele livet på skolen. Men i de dage, da en ung mand eller kvinde skal træffe sit valg af højskole, er skolens tidssvarende lokaleforhold og møblering ikke uden betydning for adskillige. Vi må nok heller ikke glemme, at stat og kommuner med offentlige midler har præsteret et omfattende skolebyggeri, der i den sidste menneskealder har ændret billedet af, hvordan skoler skal være indrettede. I årene efter 2. verdenskrig er der desuden rejst flere nye, moderne udstyrede højskoler, og ældre højskoler, der har haft flere midler at råde over, end det er blevet forundt det selvejende Vallekilde at arbejde med, har kunnet bygge om og bygge til, så kravene til tidssvarende lokaler og møblering har kunnet opfyldes.

Til de ovennævnte ønsker om nye skolestuer skal jeg kort skitsere, hvad Vallekilde yderligere trænger til: 1. I forbindelse med gymnastiksalen en scene, hvorunder plads til borde, stole og bænke, der nu må køres til salen gennem haven for hvert større møde. 2. En samlingsstue med nutids møblering, hvad elevforeningen allerede har besluttet

at bidrage til. 3. En bedre forbindelse fra de nuværende skolestuer til spisesalen. 4. En række nye elevværelser, der kunne gøre det muligt at lægge vinterskolens elever på 2-mands værelser og i sommertiden at tage imod mindre kursus, der kommer med egne lærerkræfter.

Der er heller ikke i disse forbedringer noget som helst urimeligt. Tværtimod. Når byggeri efter en sammenhængende plan ikke tidligere er taget op til alvorlig overvejelse, er det fordi det selvejende Vallekilde måtte begynde på et stærkt beskåret økonomisk grundlag, der af sig selv bremsede alle tanker om mere end de uundgåeligste fornyelser af det bestående. Vi skal være tilfredse, når vi kan få skolens drift til at klare renter og afdrag og det løbende vedligehold, der på en ældre skole sluger ikke så lidt. Det kan den altså nu, men heller ikke mere.

Som situationen imidlertid er i dag er skolens bygge-
nød ved at være akut. Dels af de tidligere omtalte grunde, og dels på grund af gymnastikhusets tilstand. Den tvang nu sidste vinter styrelsen til at overveje en samlet løsning af skolens byggebehov, trods manglen på midler til at gennemføre en byggeplan.

Også gymnastikhuset kender I. Langt de fleste af jer har haft glade og svedige timer under dets gitterspær og fået varige indtryk af dets udsmykning og historiske værdi, som jo rækker langt ud over selve Vallekilde. Vi fejrede husets 75-års fødselsdag i februar, og der er intet mærkeligt i, at tidens tand har berørt det. Taget skal have en gennemgribende reparation, gulvet revner, og væggene har rundt om løsnet sig, så store partier må fornyes. Desuden er fyret opslidt, og yderbeklædningen så medtaget, at en nedtagelse af den og nyisolering af husets vægge må til, hvis det skal bevares fra forfald.

På denne baggrund søgte styrelsen at få huset overdraget Frilandsmuseet som ramme om et idræthistorisk museum. Tanken vandt tilslutning hos forskellige betydende person-

ligheder, men strandede på Frilandsmuseets vægring ved at tage imod en bygning, der ikke havde erhvervshistorisk betydning. En forespørgsel hos undervisningsministeren, om der var mulighed for et éngangstilskud til istandsættelse af huset som folkeligt, historisk minde, fik heller ikke positivt udfald.

Derefter besluttede styrelsen at tilkalde arkitekterne professor Viggo Møller Jensen og Tyge Arnfred, der sammen har stået for flere ældre højskoleers modernisering. Man bad dem give planskitser og overslag for 1. istandsættelse af gymnastikhuset, 2. det samme + forskellige tilbygninger til huset, 3. som 2 + tre skolestuer, 4. som 3 med flytning af gymnastikhuset til en mere hensigtsmæssig beliggenhed end den nuværende, der betydeligt vanskeliggør enhver tilbygning, og 5. en ny skolestuefløj og en ny gymnastiksal med forbindende gangbygning.

Når så mange muligheder måtte undersøges, spillede hensynet til gymnastikhusets historiske værdi en afgørende rolle. Dernæst måtte evt. byggeplaner være således aftrappede, at man kunne tage fat på dem i flere omgange og dog bevare en samlet planlægning. Endelig måtte man også have rede på, hvor mange penge, skolen selv skulle søge at skaffe tilveje. Vi måtte se i øjnene, at som højskoleloven er formet, er istandsættelse af ældre bygninger en helt uøkonomisk historie, mens nybyggeri er langt lettere og billigere at få finansieret.

Arkitekter og håndværkere beregnede omkostningerne ved en restaurering af gymnastikhuset, så det kunne holdes 25—30 år endnu, til 80—90.000 kr. med en minimumsudgift til skolen selv på o. 75.000 kr. Dertil ny belysning og varmeinstallation samt de forskellige tilbygninger, scene, stolerum, bad og omklædning med o. 100.000 kr. Den skitserede skolestuefløj med forbindelse til nuværende skolefløj o. 140.000 kr. uden inventar, en flytning af gymnastikhuset 30—40.000 kr. og endelig et nyt gymnastikhus med

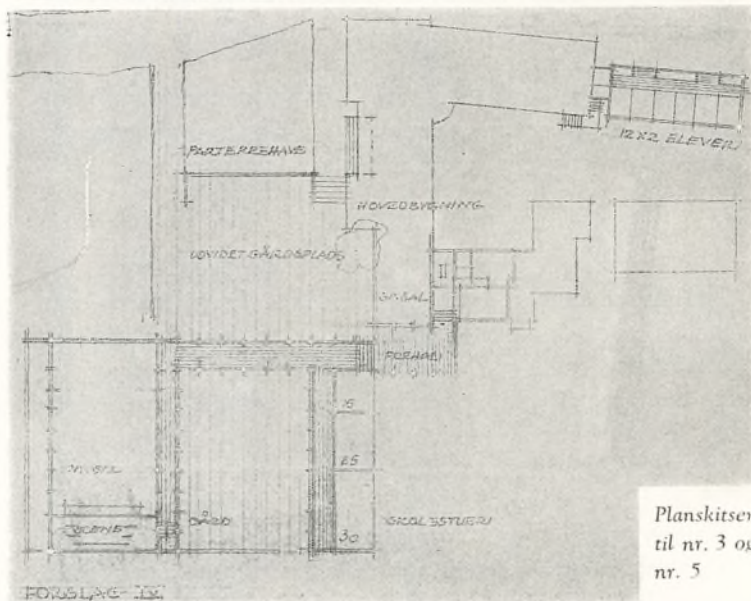
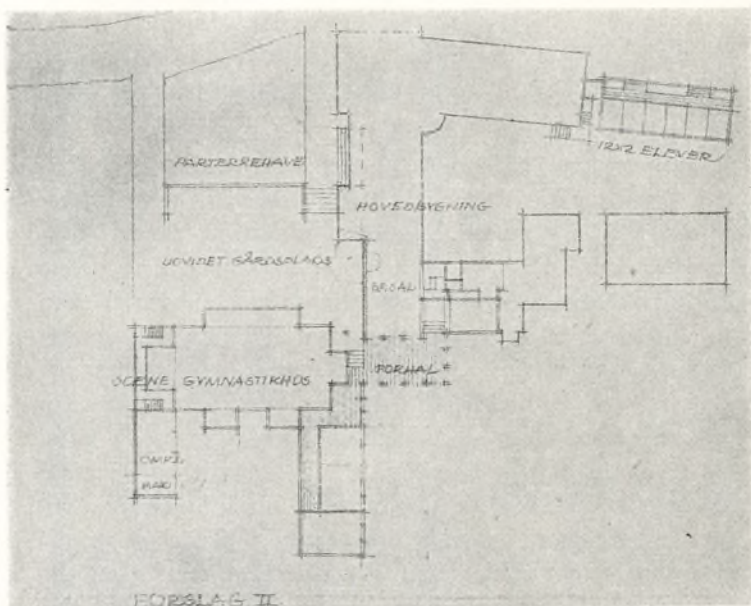
skolefløj og forbindelsesfløj o. 580.000 kr. uden inventar. En tilbygning til den røde elevfløj med 12 2-mandsværelser blev anslået til o. 115.000 kr. uden inventar.

En nærmere udredning af økonomien omkring de forskellige projekter er der ikke plads til her. Uforholdsmæssig dyrest er gymnastikhusets istandsættelse og evt. flytning, da man hertil kun kan regne med ganske ubetydelige lån. En istandsættelse på dets nuværende plads vil efter arkitekternes skøn tillige spærre for andre planer, og det samme gælder, hvis man føjer murede tilbygninger til huset. Forholdsvis billigst i drift er det fuldstændige nybyggeri. Kan o. 35 % af omkostningerne skaffes til veje, kan driften af nye bygninger endog komme til at hvile i sig selv. De samlede udgifter ved alt forannævnt byggeri vil iberegnet inventar, omlægning af fliseplads og tilkørsel samt nyt gårdanlæg mellem det trefløjede nyanlægs søjlegange sikkert nærme sig de 900.000 kr. Hertil skulle skolen helst selv kunne råde over de 300.000 kr., mens resten ville kunne skaffes som lån.

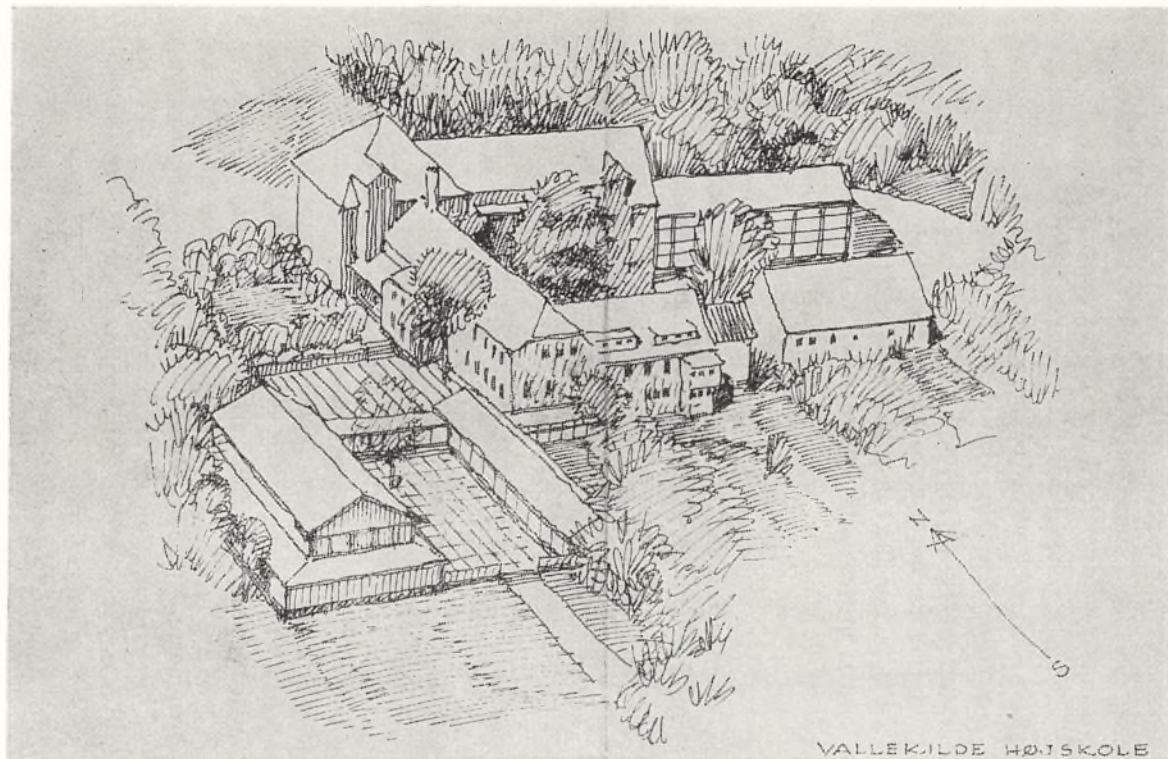
Der er ikke i styrelsen taget stilling til, hvilken af planerne man vil vælge at arbejde på. Meget vil afhænge af, hvilken modtagelse de vil få hos gamle elever.

På elevmødet blev der fra flere sider givet varm tilslutning til tanken om nybyggeri. Hans Trier Hansen, der tidligere havde haft lejlighed til at se planerne, mente, at „vi skal passe på ikke af ærbødighed for den gamle sal at binde os til planer, der ikke kan holde i fremtiden.“ På foranledning af styrelsens formand, Johs. Brøns Petersen, blev det nævnt, at den eneste udvej til fremskaffelse af de pengemidler, der skal til for at komme igang med byggeopgaverne, var en hjælp fra skolens gamle elever. Der skulle ikke forlanges noget bindende tilsagn, men man ønskede at vide lidt om chancerne for at få denne hjælp.

Planskitser
til nr. 3 og
nr. 5

Arkitekternes perspektivskitse til byggeplan nr. 5

Som svar herpå rejste adskillige sig, både unge og ældre, og svarede: „Støtter.“ Og det må vist godt nævnes, at blandt de første dertil var Uffe Grosen.

Siden elevmødet har planerne været forelagt på efterårets Vallekilde-møder og der vakt megen interesse og også mærkbar tilslutning. Men dermed er vi jo ikke nået så meget videre, og videre skal vi.

I efteråret har gymnastikhuset fået nyt oliefyringsanlæg, og taget har fået en foreløbig lapning og tjæring. Salen skal jo bruges indtil videre i hvert fald. Men hvad så?

Som stillingen er nu, vil det sikkert være rigtigst at udskyde afgørelsen om gymnastikhusets skæbne nogle år endnu, og så samle os om at få bygget de nye skolestuer og evt. de nye elevværelser også. Dertil skal skolen selv kunne råde over ca. 50.000 kr. til hver af de to bygninger, eller ca. 100.000 kr. Vil I så hjælpe os dertil?

Det kan regnes ganske enkelt ud, at hvis hver af elevforeningens medlemmer kunne afse 100 kr. til „Vallekilde højskoles byggefond“, så var endog den store nybygningsplan sikret. Der kan vel endda også regnes med støtte fra en del gamle elever, der ikke står i elevforeningen. Et nybyggeri af mere beskedent omfang skulle det således næppe volde skolens elevkreds vanskeligt at få sat igang ved små og større bidrag. Hvad det vil betyde for skolens daglige arbejde og for dens fremtid i det hele taget at få disse nye lokaler og evt. elevværelser, det vil I sikkert alle kunne se.

Efter samråd med elevforeningens formand, Povl Trier Hansen, med Uffe Grosen og med skolens styrelse skal jeg komme med nogle forslag til, hvordan gamle elevers hjælp til byggefonden kan finde vej hertil.

1. Der er lagt et girokort ekstra i dette årsskrift. På det

kan man sende sit bidrag, stort eller lille, til skolens girokonto, mrk. på modtagertalonen: „Byggefond.“

2. Hvis man foretrækker at strække sit bidrag over 2—3 år for dermed at gøre det noget større end det beløb, man kan afse i øjeblikket, kan girokortet bruges på samme måde, og på modtagertaløns bagside kan der så anføres, hvor meget man vil sende igen næste år og måske et år til.

3. Elevforeningen vil tilbyde at sende de følgende 10 årgange af årsskriftet vederlagsfrit, hvis man på elevforeningens girokonto (se s. 69) indbetaler 100 kr. inden 11. september 1960.

4. Skolen vil tilbyde at optage en elev frit på enten sommer- eller vinterskolen, hvis der til byggefonden indbetales henholdsvis 1000 og 2000 kr. i løbet af et år fra modtagelsen af første indbetaling. Evt. bevilget amtsunderstøttelse kan indgå i de to summer.

Må det være nok med disse forslag i denne omgang. Hver, der vil hjælpe, kan sikkert bruge et af dem. Går de nye skatteforslag igennem i folketinget, vil der desuden være mulighed for at få bidragene hertil gjort skattefri.

Vi er ikke til sinds at lægge ud med et lotteri. Vi ønsker, at de penge, der skal muliggøre Vallekildes modernisering, kommer til at sidde i de nye bygninger, fordi så og så mange enkeltmennesker i skolens elev- og vennekreds personligt har villet det, fordi de holder af deres skole. Hvad vi kan nå at virkeliggøre af smukke og hensigtsmæssige nybygninger ved denne minderige skole, inden den i 1965 runder de 100 år, skal helst være et synligt tegn på manges gode vilje til at løfte i flok, når det gælder en livsvigtig opgave for skolens fremtid, en opgave, der *kan* løftes.

Jørgen Jessen.

Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening

1. juli 1958 til 30. juni 1959.

INDTÆGTER:		UDGIFTER:	
Kassebeholdning 1. juli 1958	11.962,52	Trykning af årsskriftet	7.122,45
Medlemsbidrag	17.102,00	Porto og fragt	3.921,00
Salg af tidligere årsskrifter	103,87	Tryksager	700,25
Afdrag fra skolen	1.000,00	Løn til sekretær	600,00
Leje og salg af gymnastikdragter	434,85	Rejseudgifter	106,00
Salg af elevnåle	779,80	Lokale elevmøder	213,90
Renter	395,47	Landselevforeningen	982,25
Forudbetaling for årsskrift 1959	784,00	Skolen (filmsapp., udsmykning, elevhjælp) ...	2.303,25
		Kassebeholdning 30. juni 1959.....	15.613,41
Ialt	<u>32.562,51</u>	Ialt	<u>32.562,51</u>

Status 1. juli 1959.

FORMUE:		GÆLD:	
Den sjællandske Bondestands Sparekasse ...	13.649,17		
Vallekilde-Hørve Sognes Sparekasse	1.950,66		
Giro	4,02		
Kontant	9,56		
	<u>15.613,41</u>		
Lån til skolen (opr. 10.000,00)	5.500,00	Formue	24.608,21
Gymnastikdragter og bolde	249,80		
1298 elevnåle	3.245,00		
	<u>8.994,80</u>	Balance	<u>24.608,21</u>
Balance	<u>24.608,21</u>		

Ovenstående regnskab og status er dags dato gennemgået og sammenholdt med bilag, girokonto og sparekassebøger. Regnskabet var i orden og kassebeholdningen tilstede.

Vallekilde, den 3. juli 1959.

Hans Trier Hansen.

Vagn Aage Fredslund.

Fra elevforeningen

Kære gamle elever!

Vi minder igen i år om muligheden for at forudbestille årsskriftet ved at indsende kr. 4,- på girokort (giro nr. 7090 Vallekilde højskoles elevforening, Vallekilde). Årsskriftet vil da blive tilsendt gratis næste år. Husk ved denne, som ved enhver anden henvendelse til elevforeningen, at anføre jeres årgang, og for de pigers vedkommende, der er blevet gift, tillige pigenavnet. Fra gamle vallekildeelever, der har giftet sig med hinanden, er vi blevet spurgt, om der er mulighed for, at begge ægtefællerne stadig står som medlemmer, men nøjes med at få sendt ét årsskrift. Det synes vi er en god idé, og det kan lade sig gøre på den måde, at den ene af ægtefællerne for en pris af kr. 2,- kan blive medlem uden at få tilsendt årsskriftet. D. v. s., at et ægtepar ved forudbestilling af årsskriftet kan indsende kr. 6,- på giro, hvorefter ét årsskrift vil blive tilsendt og begge ægtefæller blive opført på medlemslisten.

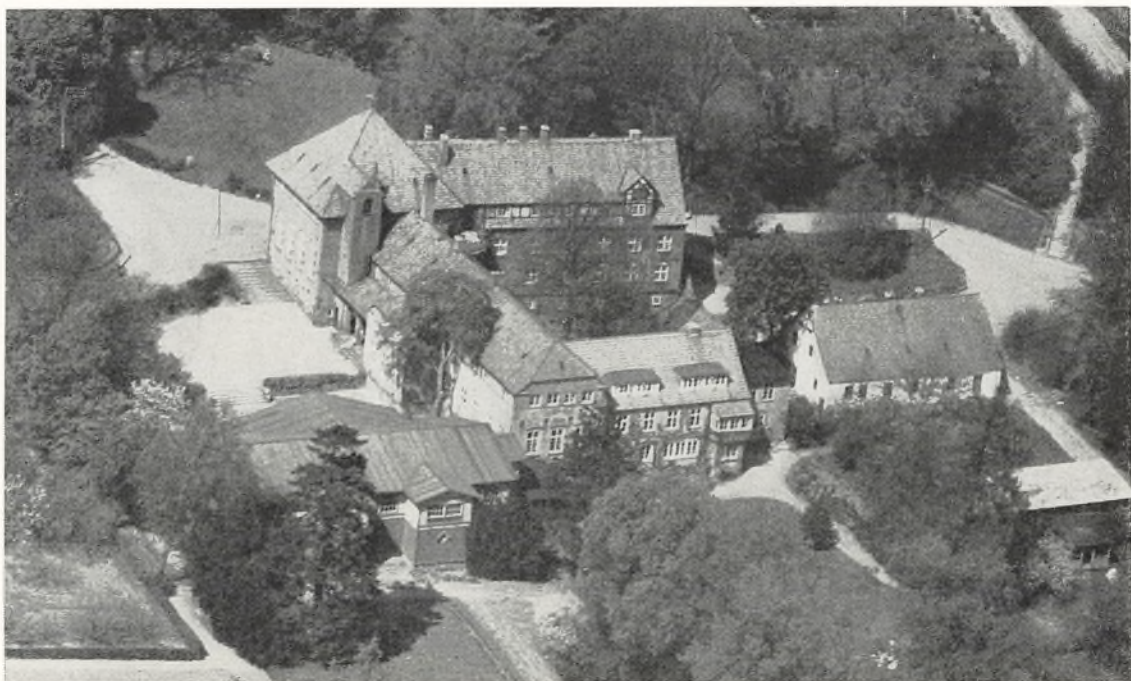
I det forløbne år har vi ikke givet tilskud til nogen udenlandske elevers ophold på skolen, men til enkelte danskes. På elevforeningens generalforsamling i sommer blev der givet tilslutning til styrelsens forslag om at hjælpe til med indretningen af en opholdsstue på skolen.

Ved valgene til styrelsen var Kr. Killemose på valg og blev genvalgt. Den øvrige styrelse er Niels Juul, som generalforsamlingen valgte i 1957, og de sidste fire elevholds repræsentanter, Viggo Kimer (1957—58), Aase Skaaning (1958), Nis Iver Raun (1958—59) og Inger Rasmussen (1959).

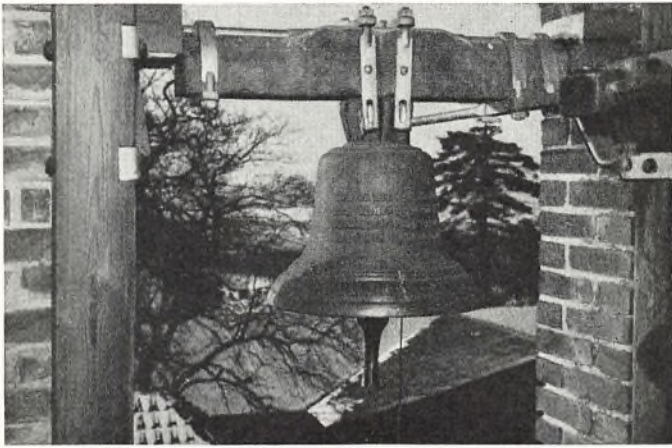
Med tak for i år sender vi en hilsen til alle gamle elever.

Povl Trier Hansen.

Grete Killemose.

Vallekilde Folkehøjskole i nærbillede fra luften

HEROP MIG BAR DE UNGE,
 HER VIL MIN SANG JEG SJUNGE,
 OG NÅR DENS TONE GJALDER,
 DET ER PÅ DEM JEG KALDER!

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elever!

Mit dagbogsbrev til jer får denne gang en lidt anden form end hidtil, men jeg håber, I vil læse det endda. Det skulle lige fuldt kunne bringe jer en beretning om hovedtrækkene af det sidste skoleårs brogede mængde af begivenheder. Jeg begynder med de ændringer, der har fundet sted i lærernes flok.

Med sommerskolens ophør blev der tre færre i lærerkredsen. *Doris Jensen* havde bestemt sig for en videreuddannelse som lærerinde og rejste til Ollerup frie Lærerskole for at blive elev der. *Jørgen Fastrup* rejste herfra til Vordingborg, hvor han havde fået ansættelse som lærer ved byens gymnasium. De hjalp os begge ud af en vanskelig

Jørgen Fastrup og Povl Trier Hansen drøfter højskolelærernes alsidige job

læremangel i fjor og viste sig at være to yderst flittige og samvittighedsfulde medarbejdere. Vi skylder dem tak for alle de kræfter, de lagde i deres arbejde her, hvor de begge fik deres første egentlige lærerplads.

Om Jørgen Fastrup er også at melde, at han og Marie Baggesen, vor privatpige sidste vinter, 18. oktober fejrede deres bryllup i Maries hjem i Rakkeby. Samtlige skolens lærere og deres ægtefæller var indbudt. De to nygifte kunne flytte ind i deres egen villa i Vordingborg. Adresse: „Ornebjerg“, Vordingborg, er nok. Vi ønsker dem også her i årsskriftet til lykke!

Den tredje lærer, der hørte op efter sommerskolen, var Uffe Grosen. Han havde da været lærer ved denne skole i 41 år, i over 30 år som forstander. En ikke helt almindelig præstation for en højskolemand. Jeg har kun kendt Uffe

Uffe Grosen og Bente Knudsen: „Mon det derhenne nu også er forsvarligt gennemtænkt“

Aase Petersen og Erik Knudsen vurderer „livet“s mål forskelligt

Grosen som lærer de sidste fem år, da han fortsatte med begrænset timetal, men længe nok til at erfare hans store saglige dygtighed og betydelige pædagogiske evner. Der har også været rig lejlighed til på møder rundt om i landet,

ikke mindst på vore Vallekilde-møder, at lægge mærke til gamle elevens hengivenhed for ham. Og når der lyttes til hans ord ved efterårsmøderne, vidner det om, hvor stor ærbødighed man her på egnen har for hans mangeårige virke på skolen og i egnens forsamlingshuse.

Her skal ikke forsøges nogen historisk omtale af Uffe Grosen som højskolemand. Andre med et længere kendskab til hans arbejde og især til hans manddomsgerning vil være bedre egnede dertil end jeg. Hvad jeg særlig har kunnet mærke mig, var den glæde, hvormed han altid omtalte sine dansktimer. Jeg tror, at han her både i stofgennemgang, i stilekritik og i samtale har meddelt meget af sin rige livserfaring på en nær og hjertelig måde, som måtte tiltale ham. Også hans grundige foredragsarbejde lærte jeg af og til at kende. Hans klare tanke og betydelige fortællekunst lærte jeg i høj grad at værdsætte. Der blev også lejlighed til at glæde sig over hans sjældne fortrolighed med det danske sprogs evne til i enkle ord at rumme skæmtens underfundige vid og hjertets åbne forkyndelse.

Loven bød Uffe Grosen at virke endnu fem år efter sin forstandertid, før han kunne få sin pension. Der tilkommer ham en oprigtig tak, fordi han kunne tage ventetiden som lærer på den skole, han før havde været ejer og leder af, og gøre det på så hensynsfuld en måde, som det er sket. Uffe Grosen har i disse fem år ikke blot stået i det daglige arbejde som skolens ældste og mest erfarne lærer, men har sikkert også udadtil med sit navn været til megen støtte for dens fortsatte virksomhed.

Der er ikke blevet holdt nogen afskedsfest for Uffe Grosen efter hans fem år som lærer. Festen for ham, da han gik af som forstander, kunne næppe gøres om, uden den måtte blive for meget af en gentagelse, og det kunne ingen tjene ham med at kalde sammen til. Han agter i stedet at fejre sin 65 års dag 29. november ved en større aftensammenkomst i Baunen med sang og oplæsning af gamle elever og lærere.

Selv om Uffe Grosen nu går på pension, venter der ham ikke noget lediggængerliv. Han beholder fortsat sit arbejde som medlem af Nordisk Kulturkommission under Nordisk Råd, der navnlig omfatter arbejdet med oprettelsen af et „Nordens folkelige Akademi“, hvortil plads er udset ved Kungälv. På Foreningen Nordens vegne skal han i den kommende vinter holde foredrag på 18 høj- og landbrugsskoler. Som et nyt og mere fast arbejde har han fået overdraget det ministerielle tilsyn med landets o. 500 aftenhøjskoler som medhjælper for statskonsulent, dr. Roar Skovmand. Det er ikke svært at se, at han stadig vil få sin daglige timeplan fyldt, og han vil sikkert i mange år endnu have kræfter til at magte værdifulde opgaver. Vi tør vel også fortsat regne med bidrag til årsskriftet fra hans hånd.

Med den udvidelse af arbejdet på mindre hold, som i de senere år også har fundet sted her, har en tilsvarende udvidelse af lærerkredsen i nogen tid været ønskelig. I stedet for de tre afgåede lærerkræfter har jeg da fundet det rimeligt at knytte fire nye til skolen og skal kort fortælle, hvem det er blevet.

Ægteparret *Anna og Niels Mandøe* stammer begge fra Sønderjylland og har lærereksamen fra henholdsvis Ribe og Haderslev seminarier. 1947—55 var Niels Mandøe lærer ved Vrå højskole, mens fru Mandøe underviste på real-skolen sammesteds. Derfra kom de som førstelærerpar til Skrave skole ved Københoved, hvor de virkede i fire år, indtil de nu rejste hertil. Begge har med dygtighed deltaget i forskelligt ungdomsarbejde. Anna Mandøe skal foruden grundfagene have dramatik og sprog. Niels Mandøes særlige emner bliver verdenslitteratur, geografi og tegning. Mandøes og deres fire børn er flyttet ind i „Solvang“.

Frederik Christensen er fra Bredsten ved Vejle. Sin

Jørgen Fastrup, Anna og Uffe Grosen til Høvefest

læreruddannelse fik han på Den frie Lærerskole i Ollerup, han har undervist en vinter på Antvorskov højskole og studeret selvstændigt et årstid på Fircroft College i England. Hans hovedemner bliver moderne verdenspolitik, samfundsøkonomi og engelsk.

Birthe Christensen hed *Birthe Dam*, da vi traf vores aftaler med hende og hendes kommende mand. Jeg ville gerne have dem hertil, men måtte sige dem, at vi ikke havde plads til flere gifte lærerfolk, og bad, om de ikke kunne lade være en tid endnu med at gifte sig. Det ville de nu ikke opsætte, men havde ikke noget imod at nøjes med små værelser, og de fik da den lille lærerlejlighed i tårnet. *Birthe Christensen* er fra Løkken, har uddannet sig frit på flere højskoler og har i tre år været lærerinde på Antvorskov højskole, hvorfra hun rejste på et års studieophold i England. Hun får undervisningen i sang og musik som særlig opgave og skal desuden have engelsk og de almindelige fag.

Der er grund til at tro, at skolen vil blive godt hjulpet med disse fire nye lærerkræfter.

Aase Petersens nye villa

Når „Solvang“ er blevet fri til Anna og Niels Mandø, skyldes det, at Ane Margrethe og Niels Steffensen har købt en landejendom her i Vallekilde. De har nu „deres eget“ og langt bedre plads til Niels Steffensens maskinstation end bag ved „Solvang“. Ane Margrethe fortsætter

Dagney Pedersen mellem gryder og ekstra hjælpere

Kaffegilde

som gymnastiklærerinde og leder af den kvindelige delingsføreruddannelse.

Endnu en i lærerkredsen har i efteråret fået „sit eget“. *Aase Petersen* har bygget hus til sig og sin far henne ad vejen til Killemoses, et helt lille ønskehus er det blevet. Selv bliver hun dog boende på skolen i sine kønne stuer i den røde elevfløjs gavl, og det er vi glade ved.

Foruden *Aase* og *Ane Margrethe* er *Erik Gelting-Hansen*, *Erik Knudsen* og *Povl Trier Hansen* med i arbejdet som hidtil, mens *Holmer Trier* i denne vinter skal bo i København for at kunne arbejde på sin store udsmykning af *Dyssegårdskirken*. Kommunalærer *Poul Uhrenholdt Petersen* varetager undervisningen i kemi.

I den øvrige faste medarbejderstab er der ikke sket ændringer. *Møller* leder gården, *Niels Juul* haven, og *Dagny Pedersen* vores omfattende husholdning. Med dem er vore 10—12 øvrige medarbejdere ude og inde en betydningsfuld del af skolens samlede stab.

„Lindebal“

Vi fik på sidste vinterskole vort hidtil største antal elever, ialt 101, hvoraf de 59 var piger og 42 mænd. Hver seng på skolen var optaget, og en boede til leje på „Øyås“. Forøgelsen skyldtes navnlig en større flok end ellers fra København og omegn. Det blev et meget livligt hold, men også for størstepartens vedkommende et flittigt hold. Viste det sig knap så egnet til at gennemføre fællesdiskussioner, så var der måske mere tilbøjelighed til de fortlørlige samtaler med lærerne og mellem eleverne indbyrdes. Og de er ikke mindre værd end mange „hanekampe“. Vi vil også mindes nogle særdeles vel gennemtænkte og udførte elevunderholdninger og de glade fester, vi havde sammen.

Sidste vinter genoptog vi en skik fra Ernst Triers tid, idet vi holdt fødselsdagsfest for linden i gården 19. december. „Lindeballet“ var for alle på skolen og nogle få gamle elever fra nærmeste omegn. Det blev en fin fest, og den kommer igen i år.

En højskolelærer får lykkeligvis aldrig lov til at falde hen i et ensformigt om og om igen. Nok går mange ting

„Skægklubben“

igen fra hold til hold, men hvert nyt hold stiller sine egne krav til lærerne, nyt stof må findes frem til hvert hold, og selv gentagelser i skolens gang kommer aldrig ensartet tilbage. Især kan skiftet fra vinter- til sommerskole virke som en hel fornyelse, måske også fordi omstillingstiden er kortere end om efteråret, hvor de mange kursus og møder fylder den ud.

Vort sommerhold i år var en frisk og fornøjelig pigeflok, der i den første halvdel og i slutningen af skoletiden hang godt i. Men jeg indrømmer, at den idelige solvarme og en samling af ture, besøg og festligheder omkring midten af skoletiden af og til kunne gøre det lidt vanskeligt at holde den normale arbejdsrytme. I juli fik vi atter et fastere hold på dagens gerning. Jeg mindes gode elevopgaver, værdifulde samtaler og det voksende sammenhold i flokken, der er et ufravigeligt tegn på, at fælles oplevelser i arbejde og fest har groet sig stærke. Den aften, da I holdt jeres egen afskedsfest om ét langt bord på gule gang og havde budt alle lærerne med, vidste jeg, at I, hvor forskellige I end var, alligevel måtte have fundet noget i jeres

De vandt, og bukserne holdt

Vallekilde-tid, som det er godt i fællesskab at leve med i.

Af udflugter er foruden Vejrhøj-turen, der er ligeså gammel som skolen, nu også den skønne Odsherred-tur blevet gennemført både sommer og vinter. Storturen sidste vinter fik et lidt andet forløb end hidtil. Vi begyndte med Roskilde domkirke, så derefter Frederiksborg slot og kunstsamlingen på „Louisiana“, hvorefter pigerne besøgte Krogerup højskole, mændene Helsingør skibsværft. Vi fik nogle muntre timer på Den internationale Højskole og overnattede på Helsingør vandrerhjem. Den følgende dag tog vi til København. Sommerens stortur gik længere østpå i Skåne end ellers, da Lunds domkirke var lukket, helt over til den vældige bronzealdergrav ved Kivik og til det stolte Glimmingehus.

Igen i år blev der tre smukke sommeraftner til sommerspillet. Vi kunne næsten ikke være mere begunstigede. Stykket var umuligt at lægge indendørs. John Patricks „Det lille tehus“ var nemlig udstyret med både en rigtig jeep og en lige så virkelig ged foruden et „tehus“, der både skulle opføres og nedrives et par gange. De mange, der

Udsigt fra Vejrhøj over Nexeløbugten

hjalp os med at være henholdsvis gule japanere på øen Okinawa og solbrændte amerikanske officerer, vil vi her sige en hjertelig tak. I var med til at bære dette ustyrligt humorfyldte alvorstykke, så det legede sig ind i tilskuer-

På Audebodæmningen

Vinterelever vover det første forårsbad

nes hjerter. Med elevmødets deltagere blev det set af ca. 2200 mennesker.

Elevmødet skal ikke omtales særskilt. Uffe Grosens tale er omskrevet som artikel til dette årsskrift, og min rede-

Andre slikker martssol i skoven

Flid i haven

*Hvil
ved stranden*

gørelse for skolens byggeplaner står også foran. Vi kunne være hele dagen i det frie med den store flok gamle elever på årets største festdag.

Nexeløtur*Kivikgraven
i Skåne*

Af vinterens *møder* på skolen vil jeg nøjes med at nævne 75-års mindefesten 25. februar for indvielsen af gymnastik-
huset. En fin repræsentation for de store gymnastik- og

Scenebilleder fra sommerspillet:

„Det lille tehus“ af John Patrick

Ane Margrethes pudsehold skinner om kap med ruderne

idrætsorganisationer var mødt. *Valdemar Hansen*, *Osted*, fortalte om sit liv med den folkelige gymnastik. *Jørgen Bukdahls* festtale er trykt foran. Godt 300 mennesker sad ved kaffebordene i det gamle hus. 12 mælkejungere med koghedt vand hjalp med til at holde kulden nogenlunde

Byggeplanerne bliver forelagt elevmødet

Killemose er general for en dag, når salen skal ordnes til elevmødet

ude. Mange gode oplevelser i salen blev fremdraget i aftenens løb, og husets fremtid blev drøftet.

Foruden en række mindre *kursus* og *stævner* har vi i det forløbne år haft to store kursus i august, Dansk Kirkesang med 100 deltagere og vore egne „8 dage på højskole“ med

Jørgen Fastrups sangkor

Hanne var fanebærer —

næsten 90 fra alle egne af landet. I folkeskolens efterårsferie havde vi yderligere et kursus for lærere ved aftenskoler, der gav os lejlighed til at høre mange gode talere, professor *Kjeld Winding* og udenrigsminister *Jens Otto Krag* bl. a., den sidste mødte endog med fru *Helle Virkner*. En anden af talerne var vores tidligere lærer *Georg Veit*, der holdt to meget dygtige foredrag om nutidens Frankrig.

Det skal også nævnes, at vi under sommerskolen i en uge havde besøg af 7 tidligere elever fra Romerike folkehøgskule nord for Oslo. De 6 jenter og den ene gut fulgte undervisningen, deltog i nogle udflugter og fik, inden de

— og Thyra var som en mor for de andre unge piger

rejste, vort sommerbal med. Det er en god form for nordisk samarbejde mellem højskoler.

Efterårsmødet holdtes i år 20.-22. september med en forudgående sammenkomst for jubilar-elever lørdag aften 19. september. Endnu står den bevægede tale klart, som sønderjyden Erik Eriksen holdt om, hvor stærkt det, han oplevede her for 50 år siden, havde været med til at fylde hans liv gennem preussertid, verdenskrig og genforening. Han ikke blot talte, men han sang også den ene sang efter den anden, udenad. Deres ord og toner havde givet hans hverdag indhold og mening, og gjorde det stadig. Et folkeligt vidnesbyrd af sjælden styrke.

Foruden skolens lærerkræfter talte ved efterårsmødet digteren *Torkild Bjørnvig*, forstander *Arne Fog Pedersen*, Rødding, professor *Poul Nyboe Andersen* og pastor *Hans Paarmann*, Slesvig. *Kristian Begtorp* viste en aften sine farvefilm om danske kunstnere i arbejde, fru *Anna Sophie*

„Satte“ sommerpiger fra 1909 til jubilærstævne ved efterårsmødet

Seidelin holdt i tre timer mere end 1000 mennesker i ånde med sin genfortælling af „Kristin Lavransdatter“, og *Axel Billes* kammerorkester fra København gav os en meget fyldig og smuk koncert som afslutning på mødedagene. Den sædvanlige Vallekilde-udstilling i gymnastiksalen omfattede igen i år værker af vore gode Odsherredmalere, måske deres hidtil mest vidtspændende udstilling.

Skolens bygninger er ikke i år undergået større ændringer. „Solvang“ er blevet grundigt istandsat til det nye lærerpar, og gymnastikhuset har fået oliefyringsanlæg og nyt indblæsningssystem til varm luft, der kan holdes i gang, også mens der undervises i salen, hvad vore gymnastiklærere har hilst med megen tilfredshed. Sidste vinter blev endnu en del af skolens elevsenge fornyede, og samtlige elevværelser i den røde fløj fik nye, lyse borde og stole, ligesom den sidste del af Povel Hansens lysinstallation på elevgangene fra 1908 blev fornyet.

Skolens have har undergået nogen forandring. Det halve af den gamle tjørnehæk måtte sidste vinter fældes, dens rødder var tørret ud. I løbet af vinter og forsommer ryd-

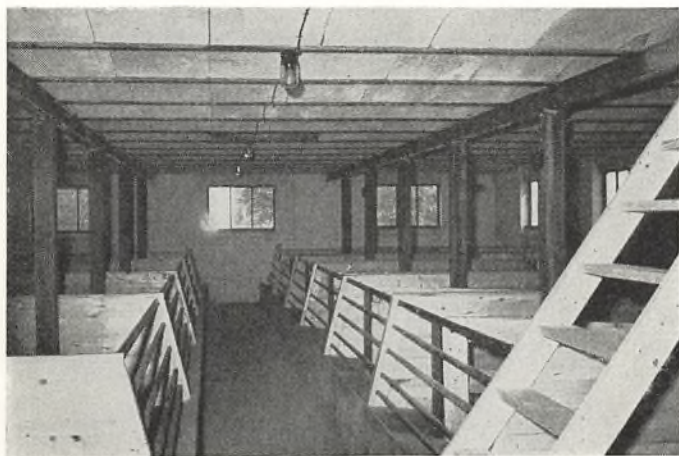
Indonesien, Japan, Vallekilde, Puerto Rico. Fin frokost for internationalt landbrugskursus

dedes tillige størstedelen af den nu opløbne fyrrebeplantning på Egebjerg. Samlingspladsen ved flagstangen kunne derved gøres mere end dobbelt så stor, og et videre udsyn åbner sig nu op igennem haven. Familien Juul har fået sin private tilvækst. En lille pige blev født 5. september og fik navnet Karen.

Gården er efterhånden ved at komme i tidssvarende stand. I fjor var det kostalden, der rationaliseredes, og i år har vi til afløsning for det røde træhus fået en helt ny svinestald bygget til hovedlængen, så Møllers arbejdsgang nu er blevet den enklest mulige. Muremester Holger Frederiksen og tømrermestrene Ejnar og Helge Jørgensen har udført et dygtigt arbejde i en travl tid, så kornloftet over stalden blev færdigt til at tage imod den nye høst, og svinene kunne flytte ind til november. De blev hentet frem fra alle de kroge og båse og udhuse, hvor Møller havde haft dem gående før, og de 11 nye stier blev fyldt med det samme, og så går der endda 3 søer i det gamle træhus endnu. Hvor svinestalden støder op til hovedlængen er indrettet

Udsigt fra den hidtil skjulte bøgehæk mod det frilagte Egebjerg. Af den gamle hæk kunne her bevares et par fritstående tjørnetræer

Den nye svinestald klar til brug

kværnum og silo til fyldning gennem taget. Den bliver ganske vist ikke nær fuld i år. Hverken roer eller top har givet, hvad vi plejer at få. Men kornhøsten blev trods den hårde tørke uventet god, og Møller skal nok sørge for at få den omsat.

Vi har nu fået et nyt *elevehold* i hus, næsten lige så stort som i fjor, men med en del færre fra København og omegn og flere jyder og med nøjagtig lige mange piger og mænd. Men det bliver en ny historie.

Et år er gået, et år med sine egne glæder og vanskelige snævringer, med håb, der blev opfyldt, og håb, der ikke blev det, men som i det stille fastholdes. Enhver har sit at mindes. Et lunefuldt år, både vinter og sommer. Så lyst det tegnede i foråret. Sjældent er kornet vist kommet i så fin en jord og så tidligt som i år. Og en god begyndelse er i alle forhold såre meget værd. Men så kom tørken, en sviende, langvarig udpining af de øverste jordlag for al deres væde, med nedsat vækst og sine steder heromkring endog visnedøden for korn og rodfrugter.

Grisene holder flyttedag, hjulpet af Møller, J. J. og August Nielsen

Det er sundt, men tit hårdt at blive mindet om alle vore evners begrænsning. En tørketid tærer på mere end jordens kræfter. Også vore anstrengelser og beregninger tørrer ind og fører til mindre end ventet. Når høsten her alligevel blev så overraskende fin, skyldes det naturligt nok jordens gode evne til at holde på den sparsomme væde, den fik. Men jeg kan ikke tro andet end, at en væsentlig grund til den gode høst her må findes i skjulte strømme, der i Vallekildes skrænter løber nær overfladen, og som i ældre tider, før menneskers dygtighed havde sænket vandstanden ved dræning og pumpning, må have vist sig mere åbenlyst i de kildevæld, der har givet stedet sit navn. Hvor sådanne skjulte vandstrømme i jorden ikke findes, kunne tørken få så meget større magt og gøre høsten karrig og ringe.

Vi må nok prise os lykkelige over, at der er de skjulte strømme ikke blot i jorden, men også i menneskelivets ager. Uden dem ville vore evner og vor vilje nok komme ynkeligt til kort. Om høsten skulle afhænge alene af, hvad vi satte ind, var misvækst sikkert det sandsynligste resultat. Det kan man i gode år, hvor alting går „af sig selv“, såre let fristes til at glemme. I et år som dette bliver vilkårene for at få en god høst i hus tegnet tydeligere for os. Det kan være godt at mindes, hver gang vi oplever, at et arbejde eller måske et helt liv bringes til en lykkelig afslutning. Uden den umærkelige næring fra skjulte, strømrende vandlag modnes nok intet på ageren på den måde, det fra først af var bestemt til, hvor godt vi end synes, vi fik sået. Noget mere end vort eget skal lægges til, for at høsten kan blive, som den skal.

Elise og Annette har bedt mig hilse de elevhold, der kender dem. Elise er nu, efter at have haft nogle huslige pladser og været en vinter på højskole, begyndt på Vordingborg Seminarium, hvor der efterhånden er ikke så få

„Den lykkelige rejse“ går videre

Vallekilde-elever. Annette tog præliminæreksamen i sommer og rejste kort tid efter til Grønland. Hun har plads hos et ungt ægtepar, der hører til vore gode venner, og som begge underviser i Godthåb. Hun skal holde hus for dem og passe deres lille pige et helt år.

Til sidst skal jeg bringe jer en samlet hilsen fra alle, der har deres daglige arbejde på denne skole, og ønske jer en glædelig jul og et godt nyt år!

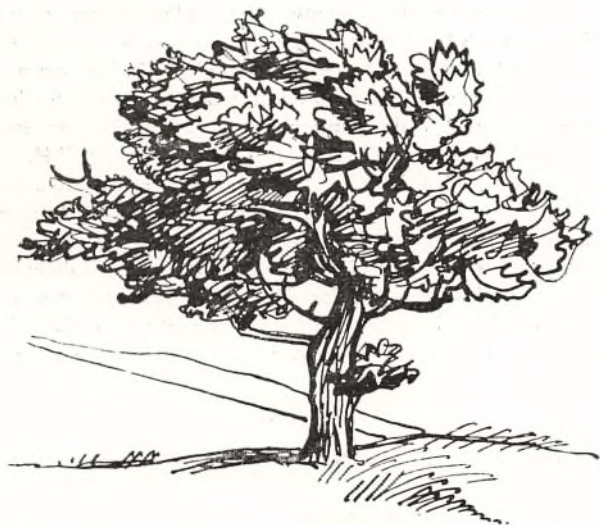
*Elise, Annette, Karsten, Ingrid, Gudrun,
Bodil og Jørgen Jessen.*

Kære gamle elever!

Fra Krogerup sender vi alle venner og bekendte de bedste hilsener for det nye år. Efter at skolen her har afsluttet sit nybyggeri, har vi fået os en dejlig lejlighed med megen plads og herlig udsigt. Nordsjælland er en nydelig egn og Øresund et af de mest charmerende vandløb i Danmark.

Nogle gamle Vallekilde-elever har besøgt os i det forgangne år, og andre er meget velkomne!

Herdis og Veit.

Fra Vallekilde-kredsene

I årets løb har der været afholdt møder i alle Vallekilde-kredse. Tilslutningen har været over forventning god, undtagen et sted, hvor den var efter forventning, og det skal man jo heller ikke være ked af. Deltagelsen herfra skiftede noget fra møde til møde. Både nuværende og forhenværende lærere var med alle steder.

De fleste af møderne finder nu sted umiddelbart efter hinanden. For os Vallekilde-folk er det en festtur at drage landet igennem for at mødes med så mange af dem, der fastholder forbindelsen med deres højskole. Tak for trofasthed mod disse Vallekilde-møder, især til dem fra ældre årgange, der kommer, selv om de ikke hver gang får den eller dem at se, som de føler sig mest knyttet til, ja måske slet ikke har mulighed derfor mere.

I mødelisten nedenfor er for hvert kredsmøde de to talere herfra nævnt først. Under de enkelte kredse nævnes tillige, hvem der leder kredsudvalgenes arbejde. Flytter man til en ny egn, kan man da se, *hvem man skal henvende sig til for at få tilsendt meddelelse om næste møde*. Udvalgsformændene får løbende tilsendt navnelister for hvert nyt elevhold og sender besked om møde til dem, der har bopæl inden for deres kredsområde. Elever fra tiden efter november 1944, som har skiftet adresse, siden de forlod skolen, og alle elever fra sommeren 1944 eller tidligere må, hvis de ikke allerede har gjort det, henvende sig til nærmeste kredsformand, såfremt de ønsker at modtage underretning om kommende elevmøder i deres landsdel. Mellem de enkelte jyske kredses områder kan der dog ikke drages bestemte grænser, så man i tvivlstilfælde selv må råde for, hvor man lettest kan finde hen. I oversigten medtages også nogle nyvalg til kredsudvalgene fra efterårets møder.

Fynskredsen

Formand (nyvalg): lmd. Hans Nordtorp Hansen, Søllinge, Pederstrup (49—50).

Mødedag: anden lørdag i september, hvert andet år.

Møde 1959: Højskolehjemmet i Odense lørdag 12. september, eftermiddag, ved Erik Knudsen, Uffe Grosen, Kr. Killemose, Jørgen Jessen og Ingeborg Rasmussen, f. Søgaard.

Nyvalg: Frede Larsen, Grønnegyden, Stige (47—48), Hans Nordtorp Hansen, fmd. og Solvejg Pedersen, Søllinge, Pederstrup (56).

Møde 1960: intet.

Nordjyllandskredsen

Formand: gdr. Olav Libak Hansen, Ny Agdrup, Tårs.

Mødedag: lørdag i begyndelsen af oktober.

Møde 1959: Højskolehjemmet i Hjørring lørdag 3. oktober, eftermiddag, ved Uffe Grosen, Adia Frost, Bodil og Jørgen Jessen og Aase Petersen.

Møde 1960: lørdag 8. oktober i Hjørring.

Midtjyllandskredsen

Formand: gdr. Anders Kærgård, Intrup, Lyby.

Mødedag: første fredag i oktober.

Møde 1959: Logen i Nørre Allé i Skive fredag 2. oktober, aften, ved Jørgen Jessen, Adia Frost, Bodil Jessen og Aase Petersen.

Møde 1960: fredag 7. oktober i Skive.

Østjyllandskredsen

Formand: forstander Tage Dybkjær, Egå efterskole, Hjortshøj.

Mødedag: søndag omkring 1. oktober, vedtaget på mødet 1959.

Møde 1959: Egå efterskole søndag 6. september, eftermiddag, ved Jørgen Jessen, Uffe Grosen, Bodil Jessen og Aase Petersen.

Møde 1960: søndag 2. oktober i Egå.

Vestjyllandskredsene

Formand: Vardekredsen: lærer Evald Larsen, Elmeallé 1, Varde.

Skjernkredsen (nyvalg): gdr. Arne Rode, „Masgård“, Kibæk (39—40).

Mødedag: torsdag omkring 1. oktober, skiftevis i Varde og Skjern.

Møde 1959: Hotel Skjern torsdag 1. oktober, aften, ved Jørgen Jessen, Kr. Killemose, Bodil Jessen, Aase Petersen og Ejvind Sandal.

Møde 1960: torsdag 6. oktober i Varde.

Sønderjyllandskredsen

Formand: gdr. Henning Stein, Store Aved, Løgumkloster.

Mødedag: onsdag omkring 1. oktober, skiftende mellem øst- og vestlandet.

Møde 1959: Folkehjem i Åbenrå onsdag 30. september, eftermiddag og aften, ved Jørgen Jessen, Kr. Killemose, Bodil Jessen, Aase Petersen, Anna og Niels Mandøe.

Møde 1960: onsdag 5. oktober på Løgumklosteregnen.

Københavnskredsen

Formand: Valborg Pedersen, Borgervænget 74¹ tv., København Ø.

Mødedag: tirsdag først i februar.

Møde 1959: Københavns Højskolehjem, Forhåbningsholms Allé 20, tirsdag 10. februar, aften, ved Uffe Grosen, Jørgen Jessen, Kr. Killemose, Anna Grosen, Bodil Jessen, Erik Knudsen, Aase Petersen, Ane Margrethe Steffensen, pastor Valdemar Nielsen, Herdis og Georg Veit, Karen Margrethe Neermann og Henry Hansen.

Møde 1960: tirsdag 2. februar i højskolehjemmet.

Ved dette års Vallekilde-møder trak to formænd sig tilbage. *Jakob Jakobsen*, Hanning, og *Hans Nordtorp*, Bolbro, har begge i mange år sammen med deres hjælpere i udvalgene gjort et uselvsk arbejde for henholdsvis Skjernkredsen og Fynskredsen. De skal også på tryk have en varm tak derfor. Velkommen til deres efterfølgere.

Har kredsudvalgene ønsker om særlige meddelelser i årsskriftet, modtages de gerne. Her fra skolen beder vi om, at man i god tid vil sørge for henvendelse hertil om talere. Vi påskønner meget udvalgenes arbejde med mødernes tilrettelæggelse og vil efterkomme ønsker om deltagelse herfra, så vidt det lader sig gøre.

Med tak for årets Vallekilde-møder!

Jørgen Jessen.

Fra landselevforeningen

Der falder ofte på generalforsamlinger bemærkninger som: „Medlemmerne opfordres til at møde flittigere til vore foredrag,“ eller „jeg føler trang til at sige medlemmerne tak, fordi de slutter så godt op om foreningens arrangementer.“ Jeg skal i beretningen fra landselevforeningens sekretariat afholde mig fra at komme med lignende opfordringer eller taknemmelige bemærkninger. Medlemmerne i de enkelte elevforeninger står ikke i noget taknemmelighedsforhold til sekretariatet, og elevforeningerne står ikke tilsluttet landselevforeningen, fordi de synes, vi er „nogen rare nogen“.

Sekretariatet er skabt for at forsøge på at løse nogle fælles opgaver, som antagelig kun kan løses, når foreningerne står sammen om dem.

Der kommer stadig nye folk til elevforeningerne; de har et berettiget krav på at få noget at vide om sekretariatets arbejde, derfor må nogle af „de gamle i gårde“ bære over med, at der i det følgende er en del gentagelser af foregående års beretninger fra Landsforeningen af Højskoleelevers sekretariat i Vartov. I denne forbindelse vil jeg gerne gøre opmærksom på, at jeg står til rådighed for den enkelte elevforening, f. eks. om det ønskes, ved at komme til stede ved foreningernes generalforsamlinger og fortælle om sekretariatets arbejde.

Sekretariatets bestræbelser for at komme i forbindelse med unge, der kan blive *de kommende højskoleelever*, er stadig det væsentligste, det er her, størstedelen af vore kræfter bliver lagt. Efterhånden mener vi at have fået et så godt navn og så mange udbytterige kontakter over hele landet, at det forekommer os rimeligt at påstå, at en meget stor del af de unge, der tager på højskole, på et eller andet tidspunkt har modtaget hjælp fra os. Denne kontakt med de kommende højskoleelever viser sig langt fra i alle tilfælde i, at de unge indmelder sig til et højskoleophold via os. Det skal ikke skjules her, at flere kun måler dette arbejde i forhold til, hvor mange indmeldelsesblanketter vi direkte har været i stand til at sende til de enkelte skoler. På Foreningen for Højskoler og Landbrugsskolars generalforsamling i Askov her i efteråret havde undertegnede lejlighed til at aflægge beretning om

sekretariatets arbejde, og her fremhævede jeg netop dette med, at man var for tilbøjelig til kun at måle sekretariatets arbejde i antal indmeldelser. Det væsentligste må være at skabe kontakt mellem den enkelte elev og den enkelte højskole. Kontakten: sekretariat—elev er langt mindre væsentlig, om end det selvfølgelig også er det forhold, vi arbejder med for at kunne hjælpe eleven og den enkelte skole med at komme i forbindelse med hinanden.

I foråret kom der en ny udgave af *brochuren „Velkommen på den danske folkehøjskole“*, som er blevet pænt modtaget af pressen, og flere elevforeninger har i deres blade eller meddelelser bragt omtale af den. (Interesserede vil kunne rekvirere brochuren ved at skrive eller ringe til os. Adressen er: Højskolernes Sekretariat, Vartov, Farvergade 27, opg. 6, København K, telf. Byen 9822.)

Denne brochure er en stor hjælp i arbejdet ikke blot i Danmark, men vi har også haft glæde af den til forespørgsler fra de nordiske lande. Den er blevet sendt til samtlige højskoler i Norden, og dette har iøvrigt medført, at en lang række højskoler har sendt os deres program, således at vi har fået å jour-ført vores materiale fra højskolerne i Norden. I nogen udstrækning er vi i stand til at hjælpe danskere, der tænker på at tage på højskole i et af de nordiske lande.

Foruden de mange danske, som henvender sig på vores kontor for at faa oplysning om højskolen, får vi snart dagligt besøg af *udlændinge*, som enten kommer direkte eller efter henvisning fra undervisnings-, udenrigsministerium og Den danske UNESCO Nationalkommission. De besøgende kommer for at studere den danske folkehøjskole, og vores opgave består i at hjælpe dem til rette med deres studier.

Antallet af højskolernes *korte kursus* (feriekursus) er vokset meget stærkt i de senere år, i år blev således godt 1400 indmeldt via sekretariatet, men i forhold til antal af kursus burde der have været flere.

For *Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler* har vi i det forløbne år udført en del arbejde, ikke mindst i forbindelse med det nordiske højskolemøde, der i eftersommeren blev afholdt på Grundtvigs Højskole.

Som det vil være de københavnske elevkredse bekendt, er der i forbindelse med sekretariatets kontorlokaler et mindre *mødelokale*; dette lokale står til elevforeningernes disposition til møder o. lign. En del kredse benytter lokalet, de øvrige være hermed orienteret om, at de er velkomne.

Vi, der er ansat i sekretariatet, *Ellen Borup*, *Kirsten Pentzer* og jeg, takker for velvilje, forståelse og den megen venlighed, vi har mødt i det forløbne år.

Alfred Dam.

Elevholdene 1948-49 og 1949

Kære gamle elever! De følgende oplysninger om elevholdene 1948—49 og 1949 har jeg kun kunnet bringe ved jeres hjælp; for denne hjælp er jeg taknemmelig; jeg er det ikke mindre for de tilføjelser og breve af privat karakter, som i mange tilfælde fulgte spørgeskemaerne. Selv om de følgende oplysninger af hensyn til pladsen er meget kortfattede og også ret skematiske, er det mit håb, at meddelelserne må blive læst med interesse.

Vil I alle modtage en hjertelig hilsen fra

Anna og Uffe Grosen.

Vinterholdet 1948—49

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Husmandsskole	hmsk.
Landbrugsskole	lbsk.
Seminarium	sem.

Hvor den nugældende adresse er anderledes end for 10 år siden, står den sidst.

Henry Almind, Ungstrup, Kjellerup. Asmildkloster lbsk., Askov hsk., bestyrer forældres gård, kasserer i ungf., medl. af Thorning ungdomsnævn, leder folkedans.

Anders Peter Andersen, Hårup, Hjortshøj.

Nygaard Rytter Andersen, Ø. Uttrup, Ålborg. Gift 1956 m. Ingeborg Larsen (elev 1954), ejer gården „Østervang“, Astrup, Arden.

Henning Barslund, Kongsgård, Hjerm. Forskell. pl., lbsk. 1951—52, de sidste 4 år bestyrer af „Hadstengård“, Hadsten.

Andreas Peter Bertelsen, Rebbøl, Bolderslev. Forskell. pl., militærtj. 1950—51, Gråsten lbsk. 1951—52, har ledet gym. 3 vintre, deltager i amatørskuesp. i ungd., gift 1952 m. Christine Bertelsen (elev 1948), nu gårdforpagter.

- Erlaf Bonnichsen, Gelstoft, Arnum. Har arbejdet 1 år ved skovbrug i Sverige, gift m. Mathilde Olsen, har eget landbr. i Lindet-Skov, Arnum.
- Jørgen Buch, Fillerup, Odder.
- Knud Eyvin Bugge, Tokkekøbvej 25, Lillerød. Cand. theol. 1954, lærer på kgl. vajsenhus 1954—55, studieoph. i Tübingen 1955—56, hjælpepræst v. St. Stefans kirke, Kbh. 1957—58, videnskabelig ass. v. universitetets institut f. dansk kirkehist. siden april 1957, studierejse i Tyskland sommeren 1959, gift 1953 m. cand. mag. Ilse Christiansen. Borchs koll., St. Kannikestr. 12, Kbh. K.
- Peder Byskov, Sdr. Byskov, Gudum, Bur. Gift 1955, ejer gård i Vindum, Bjerringbro.
- Arne Hindballe Christensen, Hygumskov, Sdr. Hygum. Plads i Norge ½ år, i Sverige 1 år, rejser i Tyskland, Østrig, Italien, Frankrig, Belgien og Holland, ugift, deltager i folkeligt arb., har forp. fødegård.
- Karl Foged Christensen, Sevel, Vinderup. Forskell. pl., gift m. Hanne Thomsen, overtog statsejendom 1954 på Gammelgårds mark, Lyby.
- Harald Christensen, Høver, Muldbjerg.
- Peter Christensen, Højgård, Rud., Hadsten.
- Jacob Daugård-Peters, Damhus, Ribe.
- Ove Dohn, Robstrup, Grenå. Forskell. pl., militærtj., lbsk., gift 1953 m. Poula Andersen, overtog 1954 sin fødegård, har deltaget i ungdomsarb., ledet gym. siden 1951.
- Henning Fjeldbo, Malling. Vejby lbsk. 1951—52, gift 1953 m. Ingrid Jensen, i 5 år forp. af forældres gård, nu forp. af 107 tdr. ld. i Gangsted, Hovedgård.
- Tage Egekær Frederiksen, Skamstrup, Mørkøv. Forskell. pl., gift 1957 m. Rigmor Nielsen, købte 1956 gård på 32 tdr. ld., deltager i folkeligt arb.
- Anker Friis, Rodengård, Vinthen, Lund. Forskell. pl., militærtj., Korinth lbsk. 1954—55, i Norge 1956—58, gift m. Anny Andersen, siden 1958 bestyrer af fødegård.
- Knud Grosen, Skæring, Hjortshøj. Ladelund lbsk. 1952—53, studieoph. i U.S.A. marts 1953 til sept. 1954, emigrerede til U.S.A. 1955, gift 1955 m. Kathrine Bang (datter af danske forældre), har forpagtet 1360 acres hvedefarm i Montana. P. O. Box 685, Big Sandy, Montana, U.S.A.
- Niels Ebbe Grosen, Skæring, Hjortshøj. Forskell. pl. i maskinfabrikker, auto-, sanitets- og traktorværksteder. Mesterprøve fra teknolog. institut i Århus, gift 1950 m. Ida Margrethe Birch-Jensen, ejer nu auto-, smede- og maskinværksted (med B.P.-salg). Knebelbro, Knebel.
- Ib Hansen, Åsgård, Høve, Dalmose. Forskell. pl., bl. a. i Norge, elev fra

- Tune lbsk. og Askov hsk., gift m. Ingeborg Clausen, har forpagtet fødegd.
- Jens Jørgen Hansen, Engelsholm, Randers. Forskell. pl., bl. a. 1 år i Norge og nogle mdr. på øen Jersey, rejser i Holland, Belgien, Frankrig, Tyskland og Sverige, militærtj., Vejlbj lbsk. 1954—55, Askov hsk. 1955—56, ugift, arbejder f. t. hjemme.
- Karl Kristian Hansen, Bringård, Førslev, Haslev. Forskell. pl., Dalum lbsk. 9 mdr., rejse til Holland, Belgien og Tyskland 1951, gift 1954 m. Magna Worsøe-Madsen, f. t. forvalter på Knudsrødgård, Bildsø, Slagelse.
- Mads Peter Sølvtoft Hansen, Engvanggård, Knarreborg. Forskell. pl., Korinth lbsk., studieoph. i U.S.A., ugift, ejer nu Mosegård, Knarreborg.
- Verner Hansen, Carlshøj, Holse. Forskell. pl., militærtj. Dalum lbsk. 1956—57, har ledet gym. og deltaget i folkeligt arb., gift 1959 m. Gerda Storm (elev 1951), s. å. overtaget gård „Bra-Skovlund“, Holse.
- Søren Hjort-Gregersen, Forum, Guldager. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 1951—52, studierejse i Holland og Tyskland, overtog mindre gård 1956, s. å. gift m. Erna Nielsen, medl. af styrelsen for Føvling venstref. og for flere faglige foren. Bækbølling, Føvling.
- Svend Høgh, Karlby, Hornslet. Militærtj., pl. på Samsø 1½ år, Ladelund lbsk., gift 1956 m. Signe Rasmussen, forp. af fødegård, har ledet gym. 4 vintre, medl. af styrelsen for ungd. og idrætsf.
- Egon Iversen, Lynghøjgård, Lifstrup, Esbjerg. Pl. på Fyn, Ladelund lbsk. 1951—52, gift 1952 m. Gerda Pedersen, overtog s. å. fødegården, har deltaget i folkeligt arb.; dette har vanskelige kår.
- Asmus Jakobsen, Lyhne, Ølgod.
- Holger Jakobsen, Gylling. Forskell. pl., bl. a. 1½ år på Vallekilde hsk.s gård, gift 1953 m. Lilly Sørensen (elev 1949), deltager i folkeligt arb., har eget landbr. i Højby, Hou.
- Jørgen Brogaard Jensen, Ørslevvester, Fjenneslev.
- Børge Jensen, Søllinge, Pederstrup. Forskell. pl., gift 1953 m. Elna Graubæk, deltager i folkeligt arb., bestyrer af gård i Rusager, V. Timring, Vibbjerg.
- Børge Jensen, Uggerløse, Kalundborg. Forskell. pl., bl. a. ½ år i Vallekilde hsk.s have, gift 1949 m. Anna-Marie Kusk (elev 1948), landpostbud i Toustrup, Sporup.
- Egon Lemmer Jensen, Andi, Mørke.
- Tage Lemmer Jensen, Andi, Mørke.
- Gunnar Jensen, Getterup mark, Hobro. Forskell. pl., gift 1951 m. Gudrun Marie Andersen (elev 1949), har deltaget i folkeligt arb., forp. af „Neder Hovedgård“, Hovedgård.

- Hans Jensen, Billum. Forskell. pl. i Vestjyll. og på Bornholm, militærtj., 1952 postaspirant i Årup, gift 1953 m. Kirsten Olsen, deltager i gym- og husflidsarb., fast ansat landpostbud. Ørsted Rørmosehus.
- Ib Asmark Jensen, Asmark, Gerlev J. Ladelund lbsk. 9 mdr. 1950—51, 1 år på Ødum forsøgst., 1 år pl. i Horsenseggen, 1952 rejse til Tyskland, Holland, Belgien og England, gift 1957 m. Asta Prang Jakobsen, overtog 1956 fødegården, deltager i folkeligt arb.
- Jens Bay Jensen, Store Nørlund, Ejstrupholm. Forskell. pl., rejse i Tyskland, har haft megen sygdom, fl. undersøgelser på Rigshosp., nu fremgang, deltager i folkeligt arb., 9 år leder af gym- og idrætsf., ugift.
- John Damgård Jensen, Nr. Søby. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1952—53, overtog 1956 landbr. 10 tdr. ld., gift 1957 m. Gerda Østergård, deltager i folkeligt arb. Boltinggård's Skov, Ringe.
- Johannes Jeppesen, Lilkjær, He.
- Sirich Jeppesen, Rottarp, Outrup. Forskell. pl., bl. a. 2 mdr. i England. Lægård lbsk. 1950—51, gift 1952 m. Agnes Pedersen, ejer gård med 44 tdr. ld., har 2 år været leder af ungd. og 1 år ledet gym. Randsig, Outrup.
- Karl Johannessen, Ladelund, Arden. Forskell. pl., gift 1952 m. Jenny L. Madsen, købte s. å. ejendom (15 tdr. ld.) i Mejlby, men overtog 1956 svigerforældres gård (24 tdr. ld.). Deltager i folkeligt arb., fmd. f. husmandsf. „Møllesving“, Sdr. Gørding, Gørding.
- Bent Johansen, Ugledige, Allerslev. Forskell. pl., militærtj., Dalum lbsk. 1954—55, i styrelsen for V.U. i Sydsjæll., delt. i studiekredsarb., gift 1957 m. Inge Petersen, købte 1956 den 55 tdr. ld. store „Sofiesgave“, Næstved.
- Robert Jonzon, Box 31 Kyrktåsjö, Sverige.
- Folmer Juul, Hesselballegård, Ormslev. Forskell. pl., gift 1955 m. Gerda Gleeurup, deltager i folkeligt arb., siden 1954 forp. af gård i Bering, Hasselager.
- Jørgen Lyders Jørgensen, Øsbjerggård, Syvendekøb. Mørkøv. Forskell. pl., bl. a. i England og Svejts, Høng lbsk., gift 1959 m. Elisabeth Madsen, forp. af forældres gård.
- Verner Jørgensen, Nørregade 7, Vemb. Militærtj., ledet gym. 8 år, gift 1954 m. Grethe Christensen, siden 1952 ejer af vognmandsforretn. m. 2 lastvogne. Nørregade 51, Vemb.
- Hans Gunner Karlsen, Kellerup, Ringe. Forskell. pl., gift 1958 m. Tonny Lorensen, overtog s. å. statsejend. m. 17 tdr. ld. „Solhøj“, Salling, Højrup.
- Edvard Karlsen, Kellerup, Ringe. Militærtj. 1949—50, ved landbr. til 1952, okt. 1953 ansat v. toldgrænsekorpset som grænsebetjent, på told-

- skole 1958 i Kbh., gift m. Martha Pilegård, deltager i folkeligt arb., medl. af ungdomsnævn, domsmand i Udbjerg sogn. Sæd, Tønder.
- Arne Klausen, Søgård, Ravning, Bredsten. Ledet gym. 5 år, i styrelsen for ungd. og gymf., gift m. Gerda Hansen, har overtaget fødegården.
- Laurids L. Knudsen, Egebæk, Hviding. Kontorassistent i Gutenberghus, Kbh., og F.D.B.s fabr., Kolding, præliminæreksamen fra aftenkursus i Kbh., repræsentant på 6. år for A/S Hallum, Århus, flere forretningsrejser i Tyskland, gift m. Ruth Mortensen. — Seminarievej 62C, Ribe.
- Regnar Dan Kristensen, Lenelyst, Bindeballe. Militærtj., udd. befalingsm., 1½ år i Finland ved landbr. og skovbr., gennemrejst landet. Malling lbsk. 1956—57, har deltaget i ledelsen af gym.- og idrætsf. og det lokale hjemmев., gift m. lærerinde Bente Veirup, bestyrer fødegård. — Vandel skole, Vandel.
- Aage Johannes Krogh, Arnum. Gift m. Asta M. Sølbech, arbejder som chauffør.
- Harding Kronborg, Lerupgårds mark, Skovsgård. Forskell. pl., militærtj., siden 1954 arbejder v. A/S Freia (chokoladefabrik), Oslo, har rejst meget i Norge. — Myrerskogveien 23, Kjelsås, Oslo.
- Anders Kærgård, Krovsgård, Lyby. Forskell. pl., bl. a. i Norge 1949, gift 1954 m. Gudrun Nielsen, overtog s. å. statsejendom, deltager i folkeligt arb. — Intrup, Lyby.
- Børge Kjeld Larsen, Hjerterbjerg, Stege. (Navneforandring til: Kjeld Jensen.) Korinth lbsk., militærtj., rejse i Norge, har ledet gym. hver vinter siden Vallekilde-opholdet, i styrelsen for højskf. og idrætsf., gift m. Ruth Larsen, bestyrer af fars gård, 27 tdr. ld., ejer mindre ejendom m. 170 angorakaniner og 8 grisesøer.
- Ejgil Erik Larsen, Høng. Forskell. pl., flere år fodermester, gift 1951, købte 1. okt. 59 landejend., 10 tdr. ld. med stor besætn., pris 66.000 kr., udbet. 20.000, har selv sammensparet 22.000 kr. — Tystrup, St. Fuglede.
- Heinrich Lassen, Kønholt, Thumby, Sydslesvig.
- Laurits Laursen, Voldum, Randers. Forskell. pl., militærtj., Malling lbsk., deltager i folkeligt arb. og V.U., gift 1958 m. sygepl. Kirsten Brath, forp. af fødegården.
- Harry Lisbjerg, Idom, Holstebro. Forskell. pl., bl. a. ½ år i Holland, rejse til Belgien, gift 1952 m. Rita Ingeborg Pedersen, nu chauffør. — Kampmannsvej 31, Sandal, Fredericia.
- Børge Ludvigsen, c/o Otto Pedersen, Skellebjerg.
- Peter Lycke, Barsmark, Løjt Kirkeby.
- Harald D. Lysdal, Rettrup, Skive.
- Arne Madsen, Krohusene, Føllenslev. Ansættelse v. postv. 1949, mili-

- tærtj. 1952—53, sidste 6 mdr. i Tyskland, derefter postbud i Starreklinte, gift 1957 m. Nanny Jensen, Vallekilde.
- Peter L. Mamsen, Bakkegård, Møgeltønder.
- Nikolaj Christian Mathiesen, Smedager, Bolderslev. Forskell. pl., militærtj., Gråsten lbsk. 9 mdr., ledet gym. 5 år, i styrelsen for D. d. U., Åbenrå amt, rejste nov. 1957 til Californien på udveksl., arbejder på malkefarm m. 400 køer, tjener særdeles godt. P. O. Box 243, Ojai, Californien, U. S. A.
- Karl Mey, Matthias Claudiusstr. 3, Husum, Sydslesvig.
- Kresten Kusk Mikkelsen, Ny Spøttrup, Spøttrup. Har stadig arbejdet v. landbr., gift m. Stinne Jensen (elev 1951), har eget landbr. på Ny Spøttrup Mark, Spøttrup.
- Erik Bjerremand Mikkelsen, Barrit. Forskell. pl., har været fmd. i Barrit gymf., ugift, overtog 1958 sin fødegård, „Midtlykkegård“, Barrit.
- William Dalsgård Mortensen, Vævergården, Gedsted. Forskell. pl., Kærehave lbsk., arbejder på sine forældres gård, ugift, fmd. f. V. U. i Alestrup.
- Folmer Mølbak, Lendum mejeri, Sindal. Har arbejdet 4 år som mejerist, derefter 1½ år i Canada, forskell. arb., gift m. døvelærerinde Vita Katballe, har haft egen forretn., solgte den for godt tilbud, f. t. garagemester i stort firma, men vil have egen virksomh. igen, deltager i gym. og aftensk. — M. A. Schultzvej 6¹, Hasseris, Ålborg.
- Asgar Møller, Bjergby, Erslev, Mors.
- Knud Møller, Stensved. Arbejdede 3 år som bager, derefter som lagerist, nu på fabrik i Gladsaxe, gift m. Grethe Thora Andersen. — Voldgården 4¹ th., København K.
- Arne K. Nielsen, Jernkær, Ribe. Forskell. pl. hjemme og ude, Fjordvang skolegård 1952—53, rejse til Tyskland, Østrig, Svejts, overtog 1957 sit fødehjem, gift 1959 m. Gerda Nielsen, har været i styrelsen for ungd. og gymf. i Farup.
- Børge Nielsen, Kirkeskov, Ullerslev. 1 år v. landbr., derefter ansættelse v. postv. som landpostbud, gift 1953 m. Inga Frederiksen, købte 1955 hus v. postruten. — Bækstrup, Ferritslev, Fyn.
- Erik Nielsen, Høve, Dalmose. Ladelund lbsk., ugift, arbejder hjemme, deltager i egnens folkelige arb.
- Holger Lautrup Nielsen, Toldstedgård, Troldkær, Jels. Pl. v. landbr., militærtj., ledede 1950—54 gym. m. drenge, håndbold m. voksne, gift 1951 m. Irene Olesen, forpagtede 1951—56 gård i Løgumkl., overtog 1956 fødegården.
- Niels Ladegård Nielsen, Hjordkjærgård, Ø. Bording.
- Ole Nielsen, Meldgård, Måbjerg, Holstebro. Lægård lbsk., pl. i Norge, studieoph. i U. S. A., højskoleoph. i Tyskland, overtog fødegården 1954, gift 1957 m. Agnete Nissen.

- Poul Nielsen, Kærgård, Kyndby, Krogstrup. Nordsjællands lbsk., indgår ægteskab nov. 1959 og søger efter eget landbr., deltager i folkeligt arb., fmd. f. gymf.
- Frede Qvistgård Olesen, Bjergby, Hjørring. Pl. v. landbr. 1949, militærtj. 1949—50, fra 1950 reservepostbud, 1953 ansat som postbud i Hjørring, gift 1955 m. Lis Langbak (elev 1954), har deltaget i folkeligt arb. — Frejasvej 1, Hjørring.
- Poul Winther Olesen, Lundgård, Bangsbo, Læsø. Arbejdede april 1949 ved Uffe Grosens hus „Møllebakken“, militærtj., forskell. pl., gift 1951 m. Sonja Henriksen (elev 1950), arbejdede i fl. år på svigerforældrenes gård, købte 1954 gård på 32 tdr. ld., fmd. f. Kronhedens foredragsf. — „Lystbækkær“, Ulfborg.
- Børge Geert Olsen, Kelleklinte, Jerslev. Forskell. pl., bl. a. i Norge (sammen m. Ib Hansen og Anders Kærgård), militærtj. 1951, Lyngby lbsk. 1952—53, deltager i gym., politisk interesseret, gift 1954 m. Grethe Gylling Pedersen, overtog s. å. fødegården, 80 tdr. (i slægtens eje siden 1805), „Wiekær“.
- Svend Richard Olsen, Åvang, Lejre.
- Vagn Aage Olsen, Værsløv. Forskell. pl., Høng lbsk. 1952—53, gift 1956 m. Birthe Petersen, siden 1955 mælkeforhandler. — Vedelsgade 13, Kalundborg.
- Erik Nymann Pedersen, Kildegård, Herlufmagle. Forskell. pl., Tune lbsk. 1951—52 9 mdr., gift 1957 m. Tove Andersen (elev 1956), overtog mindre landejend. i Holme-Olstrup.
- Hans Petersen, Skovby, Als. Forskell. pl., militærtj., Korinth lbsk. 1951—52, insemineringskursus i Malling 1954, s. å. ansat som inseminør i Sønderherreds kvægavlsf., deltager i folkeligt arb., gift 1954 m. Sofie Marie Frost. — Padholm, Fynshav.
- Henry Sivkjær Pedersen, Østerbyhus, Møborg.
- Jens Dalby Pedersen, Dalby, Gjern. Har deltaget fl. år i aftensk. i Silkeborg, i studiekr. V. U. i Hammel, i styrelsen f. gymf., borgerog ungd., fmd. f. „Unge landmænd“, har overtaget mindre del af sin fars jord, har oprettet stort hønseri, gift okt. 1959 m. Tove Rasmussen (elev 1959).
- Jens Verner Pedersen, Pårup, Skovsgård. Bestyrer i 2 år, gift m. Anna Elisabeth Christensen, overtog mindre landbr., arbejder desuden som traktorf. — Jarmsted, Brovst.
- Jørgen Boholm Pedersen, Boholmgård, Enderslev, Hårlev.
- Poul Boholm Pedersen, Boholmgård, Enderslev, Hårlev.
- Knud Friis Pedersen, Farrislund, Vamdrup. Militærtj. 1949, pl. på Als, bestyrer i 2 år af fødegården, overtog denne 1952, gift 1954 m. Esther Marie Lassen.

- Knud Verner Pedersen, Svendstrup, Hammel.
- Theodor Pedersen, Hodde, Tistrup. Forskell. pl., ugift, har nylig købt landejend. i Gl. Gellerup, Varde.
- Frode Smedegård Petersen, Lee, Bjerringbro. Forskell. pl. på Sjælland og i Sønderjyll., siden 1956 medhjælper hjemme, ugift.
- Carl Rasmussen, Dalager, Bjælkerup, St.-Heddinge.
- Gunnar Riis Rasmussen, Ryslinge Skovgård, Fjellerup, Fyn. Militærtj. 1949—40, deraf ½ år i Tyskland, Nærpes hsk., Yttermark, Finland 1953—54, Langelands lbsk. 1955—56, gift 1959 m. Edith Lindblad Mortensen, har nylig forp. forældres gård, 24 tdr. ld., har delt. i gym.
- Poul Hasling Rasmussen, Tjæreby, Haslev.
- Poul L. Rasmussen, Bladstrup, Kappendrup. Forskell. pl., Korinth lbsk., gift m. Erna Andersen, forpagter af svigerforældres gård. — Nr. Højrup, Skamby.
- Villy Rasmussen, Amtrup, Studsgård.
- Svend Aage Sandborg, Løvel, Viborg. Forskell. pl., gift m. Mette Nielsen (elev 1947), ejer mindre gård i Låstrup, Skals.
- Svend E. Sandgård, Ørre, Herning. Forskell. pl., gift 1951 m. Dora Clausen, ejer gård på 20 tdr. ld. — Hesselbjerg, Ikast.
- Niels Erik Sejthen, Krogstrup, Snebjerg, Herning.
- Walther Skindballe, Ny Søby, Landet, Svendborg. Korinth lbsk. 1952—53, gift m. Else Ladefoged, har gård, 22 tdr. ld., i styrelsen f. V. U. Svendborg a. — „Møllegården“, Skårup.
- Truels Skov, Nørremarken, Ribe. Militærtj. 1950—51, derefter ude at tjene 1 år, ellers medhj. hjemme, men har siden 1952 egen maskinstation, ugift.
- Jens Nielsen Stadsgaard, Skjød, Hadsten. Forskell. pl., Malling lbsk. 1952—53, gift m. Dinne Didriksen, arbejder med fødegård, deltager i V. U. og Unge landm.
- Kristen Stampe, Velling, Lem. Forskell. pl., bl. a. 1952 6 mdr. i Norge, Ladelund lbsk. 1952—53, deltager i folkeligt arb., gift 1956 m. Alice Toft, overtog 1955 mindre gård i Dejbjerg, Lem.
- Henning Stein, Grønnebæk, Rødding. Forskell. pl., militærtj., Gråsten lbsk. 1952—53, gift 1954 m. lærerinde Ellen Jacobsen, 1953 forp. af 24 ha stor gård i Astrup, købte 1958 23 ha stor gård i St. Åved, deltager i folkeligt arb. — St. Åved, Løgumkloster.
- Ejgild Stender, Villa Ejfas, Klemensker.
- Knud Sørensen, Treja, Sydslesvig. Holbæk handelssk., forskell. kon- torpl., sidst i Dansk ungdoms sekretariat, Flensborg, nu chauffør f. dansk firma, gift 1959 m. børnehavelærerinde Mariane Schmidt, del- tager „med megen glæde“ i ungdomsarb., bl. a. folkedans. — Mür- vikerstr. 155, Flensborg.

- Ejner Sørensen, Nr. Vinge, Onsild.
- Henry Sørensen, Skovvejen, Arden. Forskell. pl., Ladelund lbsk., gift 1952 m. Edel Christoffersen, overtog 1951 gård på 26 tdr. ld., deltager i folkeligt arb. — Kastbjerg, Havndal.
- Holger Sørensen, Rindum, Ringkøbing. Forskell. pl., bl. a. i Sverige, gift 1955 m. Vera Jørgensen (elev 1953), købte 1954 gård i Stauning, deltager i folkeligt arb. — „Provstgård“, Stauning, Skjern.
- Vagn Nyborg Sørensen, Vindblæs, Havndal. Forskell. pl., Malling lbsk. 1951—52, gift 1955 m. Kirsten Frederiksen, købte s. å. gård på 36 tdr. ld. u. besætn. og maskiner, har nu god besætn., traktor m. nødv. maskiner. — Sødring, Dalbyover.
- Vagnar Sørensen, Vorde, Løgstrup.
- Jens Thorup, Pederstrup, Assedrup.
- Rudolf Borgen Uhre, Uhregård, Tistrup. Forskell. pl., Ladelund lbsk., Askov hsk., afslutter lærerudd. på Skive sem. 1961, f. t. vikar v. dansk skole i Flensborg. — Jyllandsg. 38, Skive.
- Jens Christian Vestergård, Stenild, Hobro.
- Oskar Villumsen, Gudum, Slagelse. Militærtj. 1950—51, forskell. pl., Dalum lbsk. 1953—54, købte 1957 gård, 31 tdr. ld., deltager i folkeligt arb., ugift. — „Munkegård“, Fuldby, Sorø.
- Helge Voigt, Stenbækgård, Vig.
- Hans Peter Vincents, Tordenskjoldsg. 5¹, Slagelse. Forskell. pl., militærtj., rejser i Tyskland, ugift, siden 1953 bestyrer. — „Møllesøgård“, Tystrup, St. Fuglede.
- Frode Winther, Grejs, Grejsdal. Lærereksa. fra Jelling sem. 1955, s. å. ansat v. Gadbjerg centralsk., gift m. Inger Winther, fmd. f. Gadbjerg ungd. — Gadbjerg.
- Niels F. Aarup, Velling. Lægård lbsk. 1954—55, gift 1956 m. Jytte Nielsen, overtog s. å. fødegården, en sandjordsgd. på 30 ha, har deltaget i gym. og ungd.f.s arb.

Sommerholdet 1949

Folkehøjskole	hsk.
Gymnastikhøjskole	ghsk.
Husholdningsskole	hnsk.
Håndarbejdsskole	hbsk.
Sygeplejehøjskole	splhsk.
Seminarium	sem.

- Ellen Ruth Albrechtsen, Søndergade 35, Viby S. Oph. i Østrig, medhj. hos sin mor på telefoncentral, gift 1951 m. gårdbestyrer Kaj Asferg Madsen, købte maj 1959 hus i Gøderup, overtog s. å. i Roskilde brødudsalg, som Ellen Ruth passer, Kaj A. Madsen mælkeforhandler i Roskilde, deltager i foreningsarb. — Gøderup, Roskilde.
- Lizzie Rantzau Almtorp, Dannebrogsg. 1³ tv., Kbh. V. Hhsk., tilskærer- og sykursus, rejser i Finland, Sverige, Østrig, Italien og Tyskland. Kontorassistent.
- Elly Andersen, Nr. Vium, Troldhede. Husl. pl., bl. a. ½ år i Vallekilde hsk.s køkken, gift 1953 m. Karl Madsen, der 1953—58 arbejdede på Herning slagteri, overtog 1958 eget landbr. på Sdr. Vium hede, hvor 56 nye husmandsbr. er oprettet. — Tinghede, Sdr. Vium.
- Else Andersen, Ærtebjerg, Tjæreby. Hhsk. 1950, husholdningssem. 1953—54, lærerinde og konsulent 1954.—59, deltager i folkeligt arb., gift m. gdr. Poul Mariegård, Vittrup.
- Else Andersen, „Lykkegård“, Sønderlø. Husl. pl., gift 1952 m. Herman Gadegård Christensen, ejede 5 år mindre landejend. v. Langesø, forpagtede 1957 Elses fødegård, har 2 vintre ledet gym., børn og voksne.
- Gudrun Marie Andersen, Hylke. Husl. pl., gift 1951 m. Gunnar Jensen (elev 1948—49), deltager i foreningsarb., har forp. „Neder Hovedgård“, Hovedgård.
- Helga Andersen, Lundum Vestergård, Lundum. Gift m. snedker Jens V. Andersen, Kattrupvej, Hovedgård.
- Magda Andersen, Lindeballegård, Gadbjerg. Husl. pl., deltaget i folkeligt arb., gift m. smedemester Hans Knudsen, Uhe, Farre.
- Anna Arneborg, „Fennegården“, Arnborg, Herning.
- Kirsten Odgård Balle, Tødsø, Nykøbing M.
- Gertrud Bertelsen, „Grønhøjgård“, Rørbæk.
- Edith Bilde, Karlby, Voldby. Husl. pl., siden 1951 samme pl. — Hanna Winsnesgt. 6, Drammen, Norge.
- Bodil Bjerre, V. Grønbæk, Tvis. Hjemme til 1950, gift m. Andreas Lundby Barslund (elev 1947—48), overtog s. å. Bodils fødegård, deltager i folkeligt arb.

- Karen Bjerre, „Gade“, Sir, Holstebro. Udd. på tilskærersk., derefter pl. som kjoletilskærerske i Kbh., gift 1954 m. bogholder Martin Rahbek, Drosselvej 73, Kbh F.
- Karoline Brorsen, Brøndlund, Gabøl. Forskell. pl. som husbestyrerinde, gift 1952 m. statshusm. Bernh. Ipsen, Simmersted.
- Edith K. Bønnerup, Karlby, Voldby. Hindholm hsk., medhj. v. Ormslev børnehj. 2½ år, udd. børnehavelæri. fra socialpædag. sem., Århus, studierejser til Tyskland, Frankrig, Svejts, ansat v. Th. B. Thriges børneh., Odense. — Tolderlundsvej 30², Odense.
- Gunhild Christensen, Knækkeborg, Skelhøje.
- Jenny Grete Christensen, Jordbrovej 8, Århus. Lærereksa. Århus sem. 1953, Askov hsk. 1953—54, tilskærerkursus i Århus 1954, gift 1954 m. lærer Jens Sørensen, begge underviser v. Ida Holsts realsk., Svendborg. — Niels Finsensvej 4, Svendborg.
- Marie Christensen, Lyngård, Skelhøje. Syerske til 1956, gift 1950 m. murer Villy Thybo Petersen, der døde 1953, Marie gift 1955 m. gårdejer Anton Nielsen, Dollerup, Skelhøje.
- Eva Christiansen, Voldbjerg mark, He. Husl. pl., gift 1951 m. husm. Michael Mathiesen, V. Vamdrup, Vamdrup.
- Gerda Christiansen, V. Tveden, Jerslev, Brønderslev. Husl. pl., gift m. Laurits Johan Bitsch, Rimmerslund, Hedensted, Vejle.
- Elsabeth S. Degn, Grenåvej 320, Risskov. Gift m. sporvejsfunktionær Verner Jakobsen, Kærmark 48, Hvidovre.
- Ane Lise Dissing, Bjørnsbo, Tårs. Husl. pl., hhsk., har deltaget meget i gym., gift 1954 m. kommis Asger Jensen, købte 1955 købmandsforr. i Dorf, Flauenskjold.
- Else Ditlevsen, Tved, Knebel.
- Inger Eriksen, Ladelund, Brørup. Husl. pl., bl. a. 5 mdr. i Norge, Silkeborg hhsk., gift m. gårdejer Frede Sørensen, Eskegård, Eskelund, Brørup.
- Kamma Frandsen, Kløvested, Borup. Husl. pl., Korinth hhsk. 1950, Ankerhus sem. 1951—53, Askov hsk. 1953—54, lærerinde på Korinth hhsk. somrene 1953—54, Lægård ungdomssk. 1954—55, siden v. Struer hhsk. — Husholdningsskolen, Struer.
- Ellen Margrethe Gindeberg, Handelsingartneriet, Åle. Flere år i blomsterforretn. i Esbjerg, udd. i binderifaget, kursus på Ollerup håndværkersk., gruppefører i lottekorps, ugift, arbejder f. t. i faders forretn.
- Birgit Ørgård Hansen, „Mosegård“, Hyllested. Husl. pl., Strib hhsk., gift 1952 m. Gunnar Bruun Rasmussen, har forpagtet Jægergården under Rugård gods, har ledet børn og voksne til gym., længes efter deltagelse i folkelige møder. — Jægergården, Hyllested J.

- Birthe Noe Hansen, „Bækkelund“, Linde, Naur.
- Ebba Hansen, Visse, Gug.
- Else Hansen, Gjesing, Auning.
- Erna Schandorff Hansen, „Veisgård“, Tølløse. Husl. pl., bl. a. som husbestyrerinde, gift 1952 m. Poul Berentsen, hjælper foreløbig hos forældre, men skal snart overtage fødegård, deltager i folkeligt arb.
- Esther Ingrid Hansen, „Skovhøj“, Blans, Avnbøl. Husl. pl., Snoghøj ghsk., ledet børns og unges gymn. og folkedans, har været i styrelsen for ungd. og V. U., gift 1954 m. Jes Chr. Clausen, overtog s. å. 80 tdr. ld. gård i forpagtn., vanskeligt at få hjælp, „Danfoss tager dem alle“. — Lebøl, V. Tandslet, Als.
- Grethe Houstrup, Kundby, Sandby. Husl. pl., gift 1951 m. murer Kaj Alfast, deltager i gym. — Starreklinte, Vallekilde.
- Karen Hansen, Bispensg. 30B, Hjørring.
- Lilian Hansen, Nr. Broby. 1953 musikpædagogisk eksa. fra Kbh.s konservatorium, gift 1950 m. ekspedient Aksel Jensen, nu sælger i F. D. B., Odense. Har musikelever dagl., spiller til gym. — Godfredsvej 16, Bolbro.
- Nanny Hansen, Lintrup mark, Lintrup. Husl. pl., gift 1952 m. Aage Bendtsen, har forpagtet gård på 25 tdr. ld. — „Bakkegård“, Herborg.
- Rebekka Vera Hansen, „Bækkelund“, Linde, Naur.
- Ruth Hansen, „Hedely“, Lamdrup. Husl. pl., har ledet gym. 4 vintre, gift 1950 m. husm. Arne Hansen, Hylshus, Ringe.
- Ulla Friis Hansen, Alrø præstegård, Horsens. Indtil 1955 kokkepige forsk. steder, bl. a. Askov hsk. og Studsgård forsøgsst., Ask hsk.s præparandkl. vintrene 1955—56 og 1956—57, 1957 optaget på Esbjerg aftensem., vikartimer om dagen. — Esbjerg sem., Esbjerg.
- Gerda Hvidberg Henriksen, Årslev. Studentereksa. 1951, kunstakademiet Kbh. 1951—57, afg. fra samme som arkitekt maj 1958, studerede 1.10.1958—1.7.1959 v. London Bible College, arbejder nu på tegnestue i Odense.
- Ingeborg Hervik, „Egedal“, Vallekilde. Husl. pl., gift 1950 m. landm. Poul Jensen, bestyrerpl. i Grevinge, gårdforpagtning i Vig 1953—58, købte 1958 landejend., 16 tdr. ld., „Duusholm“, Svinninge.
- Tove D. Hindhede, „Søndergård“, Ølstrup, Lervang. Gift 1951 m. Oluf Nygård, har fødegården.
- Elisabeth Lorentz Hjelholt, Langå, Rygård. Ekspeditrice i Svendborg og Viborg, gift 1952 m. radiotelegrafist Henry Gosmer Pedersen, Lyngvej 9, Kølvrå.
- Inga Hjortshøj, Todbjerg, Hjortshøj. Husl. pl., Hadsten hshk., gift m. gårdejer Jens Kalstrup (elev 1947—48), Væth, Langå.
- Kirsten Hovdreg, Elkenøre, Sdr. Ørslev. Husl. pl., Gerlev idrætsghsk., Ry hshk., leder gym., ugift, f. t. hjemme. — „Hofgård“, Sdr. Ørslev.

- Petra Iversen, Overlund, Naur.
- Anna Jensen, Lunde J.
- Bodil Marie Jensen, „Vesterhaven“, Lendum, Sindal. Udlært ekspeditrice, derefter eksp. i forskell. brugsforeninger, gift 1955 m. uddeler Emil Tharnsen, hjælper m. kontorarbejde, har deltaget i folkeligt arb. — Lokalforeningen, Haundal.
- Edith Jensen, Oddense, Balling.
- Ellen Margrethe Jensen, „Albæk“, Lendum, Sindal. Pl. i lægehjem 3 år, 1953—56 elev på Rigshospitalets jordemodersk., eksa. okt. 1956, derefter reservejordemoder v. fødselsstiftelsen i Århus, 1957 distriktsjordemoder i Præstbro, gift 1958 m. kvægavlsass. Poul Dahl-Andersen. — Jordemoderboligen, Præstbro.
- Else Jensen, „Sønderborg“, Hjortshøj. Medhj. hos Anna Grosen 1950—51, Engelsholm hbsk. 1951, Snoghøj ghsk. sept. 1951, gym.- og håndarbejds lærerinde v. Højer ungdsk. 1951—52, gift 1952 m. Henry Hansen (elev, senere lærer v. Vallekilde hsk., nu kommunelærer i Rødovre), har deltaget i engelsk- og tysk kursus. — Henrik Cavlings allé 3, Vanløse.
- Esther Jensen, Nr. Kongerslev.
- Jakobine Jensen, Nr. Lyndelse, Arslev. Husl. pl., gift 1951 m. landm. Knud Pedersen, overtog eget landbr. 1957. — Ravnebjerg mark, Holmstrup.
- Rigmor Jensen, Stauns, Tranebjerg. Husl. pl., gift m. Børge Madsen, Mundelstrup.
- Helga Johansen, Olling, Sdr. Hygum. Husl. pl., bl. a. sommeren 1950 i Sverige, sommeren 1951 medhj. hos Anna Grosen, Askov hsk. 1951—52, Godthåb i Grønland 1952—53, gift 1953 m. gårdforp. Jørgen Pedersen, Balslev, Ejby.
- Kirstine Johansen, Gredsted, Gredstedbro.
- Ellen Jørgensen, „Kildedal“, Ravndrup, Kværndrup. Husl. pl., bl. a. Øyås 1950, i England 1951, gift 1952 m. Thormod Jacobsen (elev 1942—43), har god landejend. „Birkely“, Tjæreby.
- Gerda Ribjerg Jørgensen, Høve, Dalmose. Pl. i Norge 1949—50, Haslev hbsk. 5 mdr., deltog i Vallekilde hsk.s udvekslingsrejse til Sörängen 1951, gift 1951 m. lærer Niels Kr. Larsen, v. Krarup skole 1951—58, Dalby 1958—59, Tversted centralsk. siden febr. 1959, Gerda blev aug. s. å. optaget på Hjørring sem. — Centralskolen, Tversted.
- Marie Kjær Jørgensen, Kellerup, Ringe, død 1951.
- Tove Rabølle Jørgensen, „Skovbakken“, Brenderup F. Plejerskeudd. fra Fælleshåb og Andersvænge, rejser i Tyskland, Frankrig, Svejts og Østrig, gift m. plejer Vagn Kaae, nu forstanderpar for plejehj. for 40 tungt evnesvage mænd.

- Birte Karlsen, Ollerup, Bredsten, Vejle. Husl. pl., gift 1951 m. landm. Jacob Jørgensen, har overtaget svigerforældres ejendom, deltager i folkeligt arb., har gode naboer. — Bolderslev skov, Bolderslev.
- Bodil Kildahl, Dolmer, Grenå. Husl. pl., gift 1950 m. landm. Poul Josefsen, ejer 17 tdr. ld. stor ejend., deltager i folkelige møder. — Robstrup, Grenå.
- Annelise Kirkegård Jensen, Lyne, Ølgod. Husl. pl., bl. a. ½ år i Norge, Snoghøj ghsk., musiksk., har leder gym. f. børn og voksne, gift m. Bendt Søndergård Pedersen, bestyrer af tyrestation. — „Ny Hamring Hedegård“, Skjern.
- Margrethe Kirkeløkke, Havndrup, Pederstrup. Husl. pl., gift 1951 m. forvalter Albert Rie-Hansen, overtog 1957 dennes fødegård. — Stensmark, Grenå.
- Hanne Kjems Simonsen, Fæsted, Sdr. Hygum. Husl. pl. hos eng. matorfamilie 1949—50 syd for London, hos s. familie i Washington, U. S. A. 1950—52, Ribe sem. 1952—57, lærerinde v. Jelling sems øvelsessk. 1957—58, gift 1958 m. lærer Hans Borgen Uhre, begge underviser nu v. Klelund sk., Houberg, Holsted.
- Edith Kjær, Bisgård mark, Toftebjerg, Tranebjerg. Husl. pl., deltager i folkeligt arb., gift 1954 m. Knud Sørensen, overtog s. å. statsejend. på 12 tdr. ld. — Højby, Ørting.
- Elisabeth Robølle Knudsen, Sdr. Åby, Ejby F. Husl. pl., gift 1951, de to har siden overtaget Elisabeths fødehj., en gård på 40 tdr. ld.
- Maria Knudsen, Nørregade 53, Vejen. Lærerindeudd. fra Haderslev sem., gift m. seminarieadjunkt Svend Horsbøl Laugesen, Maria underviser v. Louiseskolen. — Vandlingvej 14, Haderslev.
- Martha Knudsen, Ny Hvidegård, Hjørring. Husl. pl., gift m. murerm. Niels Jacobsen, Højene, Hjørring.
- Anna Thybo Kristensen, Dollerup, Toustrup. Gift 1951 m. landm. Egon Kjær, Balle, Hadsten.
- Dagny Kristensen, Dyreby, Henne. Husl. pl. 3 år i Stige, ½ år i Norge, gift 1954 m. Harry Nissen, deltager i folkeligt arb. — Tinggården, Outrup.
- Kamma Tornhøj Krogh, Gislev Holme, Gislev.
- Else Dam-Larsen, Anderup, Søhus.
- Irma Larsen, Smidstrup skole, Vrå. Bankassistent i Nr. Sundby, Ålborg og Århus, gift 1955 m. lærer Henning Kvist-Jensen, Risskov, siden 1.9.1959 førstel. v. Vadum centralsk., Vadum.
- Thora Kjær Larsen, Grønnegyden, Søhus. Gråsten hhsk. 1950, gift 1951 m. gartner Carl Møller Larsen (elev 1947—48), har gartneri, 8 tdr. ld., deltager i møder i Stige, styrelsesmedl. i husmoderf., har megen musik i hjemmet. — Løkkegraven, Beldringe.

- Anne Lise Høj Laursen, Fårup „Ellegård“, Voldum, Randers. Husl. pl., har flere år ledet gym., gift 1952 m. Arne Bødker, de to overtog s. å. gård m. 22 tdr. ld., har bl. a. 400 høns, udlejer bil. — Sdr. Kastруп, Pindstrup.
- Nanna Laursen, Agård, Hornborg, Flemming. Husl. pl., gift 1953 m. gdr. Asger Christensen, Sødrup Østergård, Hundslund.
- Juliane Laursen, „Hellerupgård“, Spøttrup. Gift m. gdr. Jens Juul Andersen, Vester Lem, Brodal.
- Gurli Dorthea Lund, Rousthøje, Varde. Husl. pl., gift Schmidt. — Kvæglund, Esbjerg.
- Lydia Vibekke Lund, Rousthøje, Varde. Husl. pl., bl. a. som husbestyrerinde, gift 1951 m. gdr. Holden Holdensen Christensen, medl. af husholdningsf. — Omme, Arre, Varde.
- Vita Petersen Lund, Tengslemark, Højby S.
- Metha Lundager, Borbjerg, Holstebro. Gift m. gdr. Søren Haislund Sørensen (elev 1950—51), Vester Lysbjerg, Mejrup, Holstebro.
- Else Lundby, Højvang, Langå. Husl. pl. 1950—51, sygeplejeudd. fra Skive sygeh. 1951—54, supp. udd. i Viborg, assistent s. st. 1954—56, ½ år i Norge, gift 1956 m. optiker Arne Ravn Haagensen, overtog fabr. 1959, forretn. i Haderslev, har deltaget i folkeligt arb. i Danmark og Norge. — Gravene, Haderslev.
- Anna Kathrine Madsen, Gjellerup, Åbyhøj. Har 8 år arbejdet på Mejerikontoret i Århus, gift 1952 m. slagtermester Henry Bæk, Louisevej 4, Brabrand.
- Edith Madsen, Thorsted, Thisted. Husl. pl., gift 1952 m. landm. Hans Hougaard, Herslev, Fredericia.
- Stinne Madsen, Kroghede, Spjald. Gift 1952 m. entreprenør Knud Eriksen, Skovby maskinst., Nr. Alslev.
- Marie Mathiesen, Dyssinggård, Ny Hagedsted, Gislinge.
- Marie Mejlholm, V. Halne enge, Åbybro.
- Karen Marie Mikkelsen, Bjergby, Erslev. Udd. damefrisør i Nykøbing M., gift m. Kaj Bøjer, Høvænget 12, Viby J.
- Inger Møller, Lartigau, F. C. R. P. B., Argentina. Gift m. Niels Peder Mikkelsen (jeg mødte Inger med ægtefælle og 2 søde børn, da jeg 1956 var i Argentina), de unge arbejder sammen m. Ingers forældre, nu flyttet til Energia, F. C. Roca, Argentina.
- Alice Nielsen, Vråby, Hårlev. Gift m. købm. Marius Pedersen, Vordingborgvej 1, Hastrup, Køge.
- Anna Marie Nielsen, Kildegården, Hvalsø. Husl. pl., bl. a. Sörängen hsk., Sverige, gift 1955 m. brandm. Per-Olof Landström. Deltager i idrætsf. og Røde K. arb. — Brogatan 1A, Nässjö, Sverige.
- Astrid Nielsen, Viktoriag. 6, Flensborg.

- Bodil Høj Nielsen, Egå, Hjortshøj. Husl. pl., gift 1952 m. gdr. Ove Lind, 11 kammerater fra 49 (vandrebo) var nylig samlet hos Bodil. — „Vesterlund“, Hovedgård.
- Else Nielsen, „Skelmosegård“, Gudme. Husl. pl., gift 1953 m. Asger Buch Hansen, hjalp først hjemme på Elses fødeg., har nu forpagtet denne, begge deltager i fagligt foreningsarb.
- Elsebeth Nielsen, Meldgård, Måbjerg, Holstebro. Husl. pl., gift 1951 m. Niels Søndertoft Pedersen, overtog s. å. dennes fødeg. — St. Døes, Måbjerg, Holstebro.
- Ingeborg Nielsen, „Strandgård“, Tranderup, Skelskør. Sekretær på Vestbirk hsk., husl. pl., lærereksa. fra Odense sem. 1956, siden lærerinde v. Høng kommunesk., har arbejdet i spejderbev. — Flintegårdsvej 8, Høng.
- Inger Lise Nielsen, Have-Borup, Kr. Eskildstrup. Husl. pl., har ledet gym., gift m. gdr. Ove Petersen, „Søgård“, Mårsø.
- Inger Volsgård Nielsen, Stampevej 14, Vejle. Hhsk. 1949—50, husholdningssem. 1950—52, Askov: Nordisk lærerkursus, lærerinde v. hmsk., ungdomsk. og komm. kurser, konsulent i Århus amts husmf. 1956—58, gift m. maskinmester Poul Klinting, deltager i folkeligt arb., bl. a. på Snoghøj hsk. — Skærbækværket, Fredericia.
- Lydia Nielsen, Vind. Pl. på hotel i Sverige 13 mdr., rejser i Tyskland og Østrig, udlært syerske, Esbjerg arbejderhsk., syer på fabrik. — Lægårdsvej 65, Holstebro.
- Mary Nielsen, Viby, Nr. Åby. Husl. pl., 1 års sykursus, har ledet gym. 2 vintre, gift m. Gunnar Madsen, Indslev Lindegård, Nr. Åby.
- Thora Kruse Nielsen, Hovgårdskoven, Skårup. Husl. arb. hjemme, 1 år i Norge, gift 1951 m. mejerist Johs. Skov, har nu mejeriudsalg Kildevej 21, Ikast.
- Marna Nydam, Lunghøj, Gelsted. Husl. pl., bestyret hus for sin far, deltager i folkeligt arb. og gym., gift 1953 m. landm. Arne Kold Hansen, har forpagtet Marnas fødeg. „Nydam“, Gelsted.
- Annie Søndergård Olsen, Raklev, Kalundborg. Arbejde på central, Snoghøj ghsk., har ledet gym., gift m. bmd. Verner Nielsen, Asminstrup, Værsløv.
- Asta Hjort Pedersen, Ø. Stillinge, Slagelse. Gift m. styrmand Richard Holbech Nielsen, sejler i sommer m. sin mand. — Martinsvej 9, Vejgård, Ålborg.
- Betty Pedersen, Tillerup, Knebel. Husl. pl., gift 1951 m. landm. Johan Madsen, Hyllested mark, Hyllested.
- Karen Pedersen, Ny Havnegade 8, Horsens. Husl. pl., gift 1953 m. chauffør Gordon Christensen, Tranegilde Str., Greve Strand.
- Karen Margr. Pedersen, Kr. Eskildstrup. Pl. i viktualieforr., siden 1954 bestyret en sådan. — Sjællandsg. 8, Ringsted.

- Agnes Carstensen Pedersen, Skæring, Hjortshøj. Husl. pl., 1 år i England, har ledet gym., gift 1954 m. forp. Jens Kristensen, „Højvang“, Skæring, Hjortshøj.
- Edith Hvolbæk Petersen, Gammelby, Jelling. Gift m. lærer Jørn Thomsen, Grejsdal skole, Grejsdalen.
- Elly Petersen, Thuesbøl, Brørup. Husl. pl., har ledet gym., gift 1951 m. gdr. Martin Nielsen, Nørhoved, Nr. Snede.
- Inga Ruth Petersen, Pibe Mølle, Helsingø. Husl. pl. 1 år i London, sygeplejeudd. på Bispebjerg hosp., gift 1954 m. planteskolemedhj. Carl Høj Madsen, nu ansat v. Brædstrup højspændingsanlæg, siden 1958 er Inga sygepl. på Brædstrup sygeh. — „Moselund“, Brædstrup.
- Johanne Petersen, Knarborg, Sdr. Hygum. Husbestyrerinde, gift 1952 m. landm. Thomas Lund, Arnitlund, Over Jersdal.
- Johanne Hougaard Petersen, Stenvadgård, Sønderby, Horsens. Gift 1951 m. bestyrer Ejner Houmøller, „Viemosegård“, Hesselager.
- Tove Margr. Petersen, Pibe Mølle, Helsingø. Husl. pl., har ledet gym., børn og voksne, gift 1952 m. gdr. Peder Høj Madsen, V. Damgård, Klovborg.
- Mary Plauborg, „Galthogård“, Tistrup. Husl. pl., har ledet gym., gift 1954 m. gdr. Helge Sørensen, „Strømgård“, Ullerslev.
- Anna Grethe Poulsen, Sterup, Jerslev J. Husl. pl., gift 1952 m. husm. Jes Kristensen, deltager i folkeligt og fagl. arb. — Tagkær, Christiansfeld.
- Astrid Poulsen, Fogedvej 5, Sdr. Kongerslev. Siden 1949 i Sverige, rejse i Norge 1958, følger foreningen „Norden“s møder, gift 1954 m. Svend Risgaard, Kolmårdsvägen 23, Lidingö 3, Sverige.
- Elly Poulsen, Slemstrup, Års. Husl. pl., medhj. i radioforretn., gift 1952 m. slagteriarbejder Viggo Bach, Kærvej 3, Års.
- Edel Pultz, Tornum, Lintrup.
- Anna Ingeborg Rasmussen, Karlby Overgård, Hornslet. Deltog i lingiaden 1949, husl. pl., har ledet gym. og været styrelsesmedl. i ungf., gift 1952 m. Valdemar Velling Petersen, som har mindre landbr. og kører mælketur. — Vejlager, Spentrup.
- Ellen Rasmussen, Lunge Bækgård, Gelsted.
- Aase Hedegaard Rasmussen, husl. pl., har deltaget i folkeligt arb., gift 1951 m. mejerist Lund Nielsen, nu ostemester. — Solbakken, Svenstrup J.
- Mette Sandal, Bjergby, Erslev. Gift 1950 m. gdr. Gunnar Boll, deltog i jubilæums mødet i Vallekilde 1959. — Tøving, Erslev.
- Dorothea Schmidt, Nystaden 54, Flensborg.
- Inger Schmidt, Københoved skov, Skodborg J. Husl. pl., gift 1954 m. Gunnar Laursen (elev 1943—44), Hornborg, Flemming.

- Johanne Skou, Ørriidslev, Hovedgård. Husl. pl., gift 1951 m. husm. Søren P. Nielsen, Vedslet, Hovedgård.
- Inger Kathrine Svenningsen, „Egebjerggård“, Torslev, Skovsgård. Har ledet gym., gift m. Hans Frederiksen, Torslev, Skovsgård.
- Else Sørensen, Bøgestedgård, Brørup. Silkeborg hnsk. 1950—51, gift 1953 m. Vagn Kristoffersen, har egen virksomh. „Frisenlund“, Staurup, Glud, Horsens.
- Jenny Sørensen, Gunderup, Horne, Tistrup. Husl. pl., beskæftiget m. kjolesyning, gift m. gdr. Hans Nørregaard, Søvig, Outrup.
- Lilly Sørensen, Hjerik gl. skole, Roslev. Vallekilde hsk.s køkken 1949—50, forskell. pl. som husbestyrerinde, gift 1953 m. landm. Holger Jakobsen (elev 1948—49), deltager i folkeligt arb., især gym. — Højby, Hou.
- Margit Rigmor Sørensen, Lading mark, Mundelstrup.
- Bodil Riisbjerg Thomsen, Søndermark skole, Filskov. Århus børnehavesem., assistent v. Kalundborg børnehavesyl, siden 1957 ansat v. Ikast komm. børneh. — Enghavevej 49², Ikast.
- Inger Thomsen, Branderup mølle, Branderup J.
- Nanna Thulesen, Hvirring, Flemming. Sörängen hsk. (husl. arb.) 1949—50, Snoghøj ghsk. 1951—52, Danebod hsk. (hjælpe lærerinde) 1952 og 53, rejse i Norge 1952, gift 1954 m. landm. Arne Rosager Møldrups, har ledet gym. og folkedans.
- Erna Thygesen, Hatting.
- Maren Toft, „Nygård“, He. Husl. pl., Klejsgård hnsk. 1950—51, tilskærerkursus 2 mdr., har ledet gym., gift 1953 m. bmd. Jens Mejnert Olsen (elev 1950—51), Kastholm, Lejre.
- Sinne Vestergaard, Lyne, Ølgod. Husl. pl., servitrice, rejser i Tyskland, Frankrig, Svejts og Østrig, har ledet gym., gift m. gdr. Arne Hjort-Gregersen, V. Lindet, Ø. Lindet.
- Eli Voigt, „Stenbækgård“, Vig. Husl. pl., gift m. gdr. Holger Landbo, deltager i folkeligt arb. — „Annexgård“, Nakke, Nykøbing S.
- Elisabeth Østergaard, Dalby friskole, Dalby. Gift m. malermester Verner Andersen, Østerg. 39, Helsingø.

Sidste skoleårs elever

Vinterholdet 1958-59

Andersen, Birgit, Vester Voldgade 117³, København V.
Andersen, Ellen, Gundsøllille, Roskilde.
Andersen, Karen, Vinderslev, Kjellerup.
Andersen, Svend, „Hollandsbjerg“, Ørsted.
Arnbak, Ib, Ellekildevej 23, Skovlunde.
Asmussen, Gisela, Knudsgade 12, Flensborg.

Baggesen, Vagn, „Lund“, Rakkeby, Hæstrup.
Bay, Peder, Øster Ausum, Hjerm.
Borbye, Lotte, Hostrupvej 9, København V.
Brygmann, Anne Marie, Fuglegårdsvænget 46, Gentofte.
Buchleitner, Sonja, Merløsevej 21¹, Husum.

Callesen, Kirsten, Lerskov, Rødekro.
Chase, Magaret, Alstead, New Hampshire, U.S.A.
Christensen, Bille, Hørby, Holbæk.
Christensen, Erik, Eriknaur, Hatting.
Christensen, Gudrun, „Haldgården“, Skiby, Ormslev.
Christensen, Kate, Hovmestervej 21, København NV.
Christensen, Lis, Høgevej 9, Fredericia.
Christiansen, Guttorm, Kvivik, Thorshavn, Færøerne.
Christiansen, Ruth, „Varbrogård“, Bjergby, Hjørring.
Christiansson, Hertha, Schacksgade 10, København K.

Drechsler, Edith, Hørsted, Hørdum.

Enemark, Anne Marie, Skodborg Jylland.
Englyst, Hans Nielsen, Søften, Hinnerup.

Fraas, Elisabeth, Hejrevej 9, Greve Strand.

Hansen, Ane, „Landmærke“, Værslev.
 Hansen, Birthe, Præstøvej 4, Næstved.
 Hansen, Gudrun, Bøgevej 4, Nærum.
 Hansen, Åge Torkild, Tølløse Mark, Tølløse.
 Haubjerg, Laurence, Hover, Muldbjerg.
 Heidenheim, Inger, Stationsvej 74, Ballerup.
 Henningsen, Inge Lise, Brogårdsvej 85, Gentofte.
 Hill, Barbara, 715 Ulloa Street, San Francisco, California, U.S.A.
 Holkov, Jan Kurt, Auderød, Kokkedal.
 Holm, Frede, „Kolt Vestergård“, Hasselager.
 Holm, Kirsten, „Kolt Vestergård“, Hasselager.
 Hovendal, Erik, Finsensvej 66³, København F.

Jensen, Axel Westhrup, Bakkegården 9 E, Frederikshavn.
 Jensen, Bjerne Kraul, Kjeldby, Stege.
 Jensen, Hans, Vester Hæsinge.
 Jensen, Inge Lis, Willemoesgade 48³, København Ø.
 Jensen, Inger Bach, Undløse Drengehjem, Tølløse.
 Jensen, Kaj Valter, Bukkerup, Tølløse.
 Jepsen, Poul, Vadet, Skærum, Tolne.
 Johansen, Tage, Skovhuse, Langebæk.
 Jørgensen, Leif, Vester Vig, Vig.
 Jørgensen, Lilli Sine, Lyngby Stræde 7, Kgs. Lyngby.
 Jørgensen, Vibeke, Banevej 23, Sorø.

Kjær, Anna, Fjaldene, Grønbjerg.
 Kunze, Heide, Højgade 22, Flensborg.

Larsen, Erik, Kirke Såby.
 Larsen, Kjeld Søndergaard, Harrested, Sludstrup.
 Larsen, Lilli, Korshøjvej 2, Ny Fløng, Hedehusene.
 Linnert, Karen, „Sødam“, Møgeltønder.

Madsen, Anny, Tørring, Ry.
 Madsen, Bente, Bjergby, Hjørring.
 Madsen, Gurli, Munckerisvej 6, Odense.
 Madsen, Poul, Mejlbjerg, Assens.
 Møller, Theodor, Røgind, Højslev.
 Mønsted, Hans Christian, „Brandstue“, Gramrode.
 Mortensen, Viggo, Sivkær, Sdr. Vissing.

Nielsen, Elly, Tøndering, Durup.

Nielsen, Grethe, Toppen 22, Søborg.
 Nielsen, Hanne, Søborghusallé 22, Søborg.
 Nielsen, Knud, Store Tårnby, Vallø.
 Nielsen, Valborg Pøhl, Langholt, Grønbjerg.
 Nielsen, Aage, „Agathesminde“, Vindblæs.

Olesen, Marius, Spandet, Arnum.
 Olsen, Birgit, Hjalmar Bergstrømsvej 4, Valby.
 Ovesen, Erik, „Strandagergård“, Hørby, Holbæk.

Paulsen, Anna Valborg, Musbæk, Flensborg Land.
 Pedersen, Bente, Grindløse, Jullerup.
 Pedersen, Børge, Haverslev, Arden.
 Pedersen, Ernst, Vester Syv, Viby Sjælland.
 Pedersen, Gustav, Abildå, Grønbjerg.
 Pedersen, Henning, Øster Hæsinge, Højrup.
 Pedersen, Mona Irene, Kærnestykket 11, Herlev.
 Pedersen, Ove, Vitved, Skanderborg.
 Pedersen, Sigurd, Labølle, Gamby.
 Persson, Lise Ring, Boeslundvej 47, Brønshøj.
 Petersen, Birgitte Koch, Ågade 114, København N.
 Poulsen, Solveig, Kongevej 95, Birkerød.

Rasmussen, Bente Groot, Klostervang 1, Roskilde.
 Rasmussen, Else, Sdr. Fasanvej 59, København F.
 Rasmussen, Ingeborg, „Hoppegården“, Svaneke.
 Rasmussen, Klaus Høeg, Sortedams Dosseringen 5^B, København N.
 Raun, Nis Iver, Hjørdkær.
 Rendemann, Ivan Hassing, Strandboulevard 101, København Ø.

Schubert, Annegret, Harreslevgade 40, Flensborg.
 Siig, Rita, Frederiks, Karup.
 Simonsen, Ejner, Hodsager, Holstebro.
 Sivertsen, Ellen, Jakobshavn, Grønland.
 Snedker, Inge Marie, „Smedeballegård“, Kolby.
 Staxen, Vibeke, Overskousvej 2^A, Valby.
 Stensler, Vibeke, „Flensborggård“, Glumso.
 Søholm, Jørgen, Egedesminde, Grønland.
 Sørensen, Karl, „Stavsgården“, Haverslev, Arden.
 Sørensen, Tage, Købmandsgården, Skelund.

Tromborg, Bente, Glasvej 24, København NV.

Veile, Lissy, Otting, Balling.

Winter, Alis, Vinderslev, Kjellerup.

Sommerholdet 1959

Andersen, Bente, Gammel Nyby, Troense, Tåsinge.
Andersen, Tove, Kirkegade 5, Allinge.

Bennarend, Heidrun, Venningsted, Sild.
Breitenstein, Lene, Råby, Borre, Møn.
Bundgaard, Jeanne, Brede Ringvej 155, Kgs. Lyngby.

Callsen, Waltraud, Engelsbygade 2, Flensborg.

Daugaard, Thora Marie, Langrved, Rødding.

Geest, Brigitte, Bustrupgade 19 a, Slesvig.
Gundersen, Inger, Næsborg, Løgstør.

Hansen, Gerda Dalsgård, Snæbum, Hobro.
Hansen, Tove Ruth, „Enggården“, Hjortshøj.

Jensen, Gertrud, Godthåb, Grønland.
Jensen, Grethe Egedebo, Frederiksmindevej 4, Fakse.
Jensen, Ulrik, Arssuk, Ivigtut, Grønland.
Jørgensen, Else, Birkevej 22, Hørsholm.
Jørgensen, Rita, Bispeparken 39¹, København NV.

Kildahl, Edith, Dolmer, Grenå.
Koopmann, Bente, Klim.
Kristensen, Ragna, Addit.

La Barbera, Monica, Lyngø.
Larsen, Else Dam, Hårlev Maskinforretning, Hårlev.
Lüthy, Irene, Brittnau, Aargau, Schweiz.

Madsen, Annette, C. L. Ibsensvej 3, Gentofte.
Madsen, Hanne, Kastrupvej 255, Kastrup.
Michelsen, Heike, Borggade 9, Flensborg.
Munch, Martha, Baskær, Dybvad.

Nielsen, Bente, „Agathesminde“, Vindblæs.

Nielsen, Elke, Braderup, Sild.

Nielsen, Jytte Juul, Bregentved, Haslev.

Nielsen, Kirsten, Fjellerup, Harndrup.

Nielsen, Thyra, Hjembæk, Jyderup.

Offersen, Elisabeth, Langelinie 2, Holstebro.

Olesen, Solvejg Toft, Sydstevn's Friskole, Store Heddinge.

Petersen, Anni Eddy, Bregentved avlsgård, Haslev.

Prehn, Anne-Lise, Halls Allé 6, København V.

Rasmussen, Anne Marie, Stjoul, Bjærget, Tåsinge.

Rasmussen, Inger, „Volleruphøj“, Vollerup, Kalundborg.

Rasmussen, Tove, Elmevej 25, Hammel.

Salling, Jette, 12901 Appleton Way, Los Angeles 66, California, U.S.A.

Schepelern, Astrid, Lyngholmsvej 14, Kgs. Lyngby.

Sørensen, Inger-Lise, Lykkesholmsallé 3 D¹, København V.

Sørensen, Karen, Kirsteinsgade 9¹, København Ø.

Thomsen, Birgit, Toftevej 2, Stenlille.

Thunbo, Anne Marie, „Rønnebjerggård“, Besser, Tranebjerg.

Vejlskov-Nielsen, Inger, Ringstedvej 15 a, Sorø.

Weber, Christa, Havretorv 32, Flensborg.

Poul Nielsen:

Børn

*Fra Vallekilde-
udstillingen
1959*

Lærlingebesøget

på

VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE 1958—59

	Vinteren 1958-59	Sommeren 1959	Ialt
Fra København	15	1	16
- Københavns amt	11	5	16
- Roskilde amt	4	0	4
- Frederiksborg amt	2	3	5
- Holbæk amt	8	4	12
- Sorø amt	2	1	3
- Præstø amt	5	6	11
- Bornholms amt	1	1	2
- Maribo amt	0	1	1
- Odense-Assens amt	4	1	5
- Svendborg amt	2	2	4
- Hjørring amt	5	1	6
- Thisted amt	1	1	2
- Ålborg amt	4	2	6
- Randers amt	1	3	4
- Århus amt	4	0	4
- Skanderborg amt	3	2	5
- Vejle amt	3	0	3
- Viborg amt	6	0	6
- Ringkøbing amt	6	1	7
- Ribe amt	0	0	0
- Haderslev amt	1	1	2
- Åbenrå amt	2	0	2
- Sønderborg amt	0	0	0
- Tønder amt	2	0	2
- Sydslesvig	4	6	10
- Færøerne	1	0	1
- Grønland	2	2	4
- andre lande	2	2	4
Ialt	101	46	147
Under 18 år	4	3	7
18—20 år	53	27	80
21—24 år	37	13	50
25 år og derover	7	3	10
Ialt	101	46	147

Blandede meddelelser

Bogen „*Fra Vallekilde Folkehøjskole*“, der udgives af lærlingeforeningen, bliver i år trykt i 4.000 eksemplarer.

Medlem af „*Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening*“ kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kroner. Medlemmer af lærlingeforeningen vil ved hvert års slutning få årsskriftet tilsendt med postoprævning på ialt 5 kroner. Ved inden 11. september at sende 4 kroner til girokonto 7090, Vallekilde folkehøjskoles elevforening, Vallekilde, modtager man årsskriftet frit tilsendt. Opgiv navn, evt. pigenavn, elevårgang og adresse.

Adresseforandring må meldes til kassereren, fru Grete Killemoser, Vallekilde, inden hvert års 11. september. For evt. udmeldelse gælder samme frist. Er den ikke tilgæet lærlingeforeningen inden 11. september, er det pågældende medlem pligtig at betale årsbidraget.

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge, *elevmødet*, afholdes her ved folkehøjskolen hvert år den tredje søndag i juli måned, og mange af deltagerne kommer hertil lørdag aften. *Elevmødet 1960* bliver den 16. og 17. juli. Til måltiderne medbringes gaffel, kniv og teske, til overnatning tæpper og lagener eller sovepose samt håndklæde. Bringer nogen telt med, kan det slås op i haven eller ved gården.

Efterårsmødet 1960 afholdes den tredje søndag i september og de to følgende dage, den 18., 19. og 20. september. Alle, der vil være med, er velkomne. De, der under mødet ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og selv medbringe sengetøj og håndklæde. Boende gæster og andre, der beder derom, modtager i sidste halvdel af august det trykte program for efterårsmødet.

Det anbefales meget, at *jubilæumsårgangene 1909—10, 1910, 1919—20, 1920, 1934—35, 1935, 1949—50 og 1950* benytter efterårsmødet både til at finde sammen igen og tillige få nogle indholdsrige dage på sko-

len. For gamle elever finder der en særlig sammenkomst sted lørdag aften den 17. september under Uffe Grosens ledelse. Jubilarer, der står i elevforeningen, vil modtage indbydelse til at deltage i efterårs-mødet. Kender man adresser på andre jubilarer, bedes de meddelt til fru Grete Killemoser, Vallekilde.

Ved overenskomst mellem Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening og de to trykkerier i Holbæk, Holbæk Amts Bogtrykkeri (Vestrebladets Bogtrykkeri) og Holbæk Amtstidendes Bogtrykkeri, bliver årsskriftet fra og med 1956 og indtil videre fremstillet af begge trykkerier i fællesskab, således at de skiftevis i den ovennævnte orden påtager sig arbejdet dermed. I år er årsskriftet trykt i Holbæk Amtstidendes Bogtrykkeri.

De fleste af fotografierne til dette årsskrift er optaget af Enggaard & Bentsen, Hørve, billedet s. 70 er optaget af Sylvest Jensen, Hillerød, s. 92 af Karen Nielsen, andre skyldes elever. Tegninger og vignetter skyldes Joachim Skovgaard og Troels Trier.

Gamle elever, som ønsker at give oplysning om Vallekilde videre til interesserede, kan få tilsendt skoleplan ved henvendelse til skolen.

Til unge, der har været på højskole i Danmark, uddeler Foreningen Norden et begrænset antal stipendier til ophold på en folkehøjskole i et andet nordisk land. Forespørgsel kan rettes til foreningens kontor, Malmøgade 3, København Ø.

Skolen får helt eller delvis gratis tilsendt et stort antal tidsskrifter, ugeblade og dagblade. Vi påskønner denne imødekommenhed og bringer herved skolens tak derfor.

Ældre årgange af årsskriftet kan fås for 1 krone pr. hefte ved henvendelse til fru Grete Killemoser, Vallekilde.

Hvis nogen ønsker at få plads hos os i skolens husholdning eller som medhjælper på gården, vil vi helst have henvendelse derom i god tid før skiftedagene.

INDHOLD

<i>Jørgen Jessen: Modstandsbevægelsens historie</i>	4
<i>Uffe Grosen: Det folkelige!</i>	15
<i>Erik Gelting-Hansen: Andet og mere end moralske Anvisninger</i>	20
<i>Jørgen Bukdahl: Arven fra Vallekilde og nutidens ungdom</i>	27
<i>Erik Knudsen: Ungdomskriminalitet</i>	33
<i>Jørgen Fastrup: Om Leonora Christinas Jammersminde</i>	38
<i>Aase Petersen: Lidt om håndarbejde</i>	47
<i>Uffe Grosen og Jørgen Jessen: Dødsfald</i>	48
<i>Simeon Sørensen: 50 års jubilæum på Vallekilde højskole</i>	53
<i>Jørgen Jessen: Byggeplaner</i>	57
<i>Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Læringsforening</i>	68
<i>Poul Trier Hansen: Fra elevforeningen</i>	69
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde Folkehøjskole</i>	71
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde-kredsene</i>	100
<i>Alfred Dam: Fra landselevforeningen</i>	103
<i>Uffe Grosen: Elevholdene 1948—49 og 1949</i>	105
<i>Sidste skoleårs elever</i>	123
<i>Læringsbesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1958—59</i>	128
<i>Blandede meddelelser</i>	129

Redaktion:
JØRGEN JESSEN

HOLBÆK AMTSTIDENDES TRYKKERI